

SIIPIRIKKO 4/97

Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y.

• syysmuutto 1996

• talvilinnut 1996/97

Siipirikko 4•1997 24 vsk.

Julkaisija: Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y.
ISSN 0357-5705

PKLTY r.y.

Puheenjohtaja:

Risto Juvaste Viljakaari 4, 80510 Onttola
puh (013) 801 293, 050 - 563 2196
sähköposti risto.juvaste@ncp.fi

Varapuheenjohtaja:

Harri Kontturi Metsänurmentie 13, 80140 Joensuu

Sihteeri:

Petri Palviainen Koulutie 2 A, 83150 Roukalahti
puh (013) 657 152

Rahastonhoitaja:

Timo Karkiainen Sepänkatu 4-6 C 13, 80110 Joensuu

Muut hallituksen jäsenet:

Hannu Huuskonen Kaislarannantie 1 D 14,
80140 Joensuu puh (013) 803 995, työ (013) 2513 480
sähköposti hannu.huuskonen@joensuu.fi
Kimmo Nevalainen Konttikuja 2 D 19, 80140 Joensuu
puh (013) 802 137
Ari Parviainen Nääänkätu 5 B 16, 80230 Joensuu
puh (013) 311 182
Pentti Zetterberg Nuotanperä 28 B 9, 80140 Joensuu
puh auto 049 - 170 210, työ (013) 2513 505
sähköposti pentti.zetterberg@joensuu.fi

Lehden toimituskunta:

Harri Kontkanen (vastaava toimittaja) Koulukatu 27 A 6,
80100 Joensuu puh (013) 120 376
Juhani Hyttinen Sorvarinkatu 6, 80160 Joensuu
puh (013) 821 482
Olli Günther (taitto) Noljaankaaari 50 A 11, 80140 Joensuu
puh (013) 225 614 sähköposti gunther@cc.joensuu.fi

Tilausasiat:

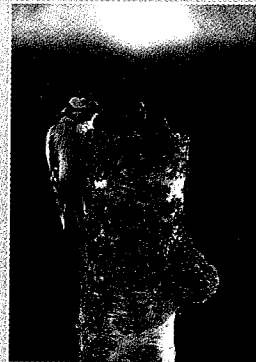
Lehti ilmestyy 4 kertaa vuodessa. Jäsenmaksun suuruus
v.1998 on 85 mk (opiskelijat 75 mk). Perhejäsenmaksuun
(20 mk) lehti ei sisälly. Siipirikon tilausmaksu v.1998 on 85
mk. Vanhat irtonumerot 5 mk, edellisen vuoden irtonumerot
10 mk, 10-vuotisjuhlanumero 15 mk, 25-vuotisjuhlanumero
100 mk (PKLTY:n jäsenille 50 mk) + postikulut.

Yhdistyksen tili:

Merita 104030-308134/Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen
Yhdistys r.y./PL 119 80101 Joensuu
Tilille maksetaan jäsenmaksut, maksut irtonumeroista
yms. - ilmoita pankkisiirtolomakkeella viestinä, mitä olet
maksanut. Jäsenmaksua maksettaessa ilmoita viestissä
nimesi ja osoitteesi.

SISÄLLYSLUETTELO

- 3 Syysmuutto 1996 Pohjois-Karjalassa
2 Petri Palviainen: Päämuutto
6 Harri Kontkanen: Petolinnut
9 Kari Lindblom: Vaelluslinnut
10 Markku Halonen: Isot linnut & arktika
24 Harri Kontkanen:
Talvilinnut 1996/97 Pohjois-Karjalassa
32 Viimeaikaisia havaintoja

kansi: Käpytikka.
© Petri Palviainen

Syysmuutto 1996

Pohjois-Karjalassa

- päämuutto *Petri Palviainen*
- petolinnut *Harri Kontkanen*
- vaelluslinnut *Kari Lindblom*
- isot linnut & arktika *Markku Halonen*

PÄÄMUUTTO

Petri Palviainen

Pieni johdattelu ennen itse asiaa

Olen ollut kokoamassa lehteemme muutaman kerran päämuuttokatsauksia ja olen tehnyt sen jo jonkin aikaa käytössä olleella vakiintuneella tavalla, eli lajit ja havainnot kutakuinkin normaalin tekstin seassa ilman selkeää erottelua. Sihteerin ominaisuudessa olen tullut tutustuneeksi muiden yhdistysten lehtiin ja niiden muuttokatsausten koontityyleihin. Käytäntö on melko kirjavaa. Osassa koonti suoritetaan samoin kuten meillä on tehty viime vuosina. Toisissa taas havainnot esite-

tään *taulukon omainsina*, joissa 'väkisin' (ainakin siltä välillä vaikuttaa) yritetään esittää kullekin lajille muuton alku, päämuutto ja muuton loppuminen, vaikka aineisto näyttäisi olevan joidenkin lajien kohdalla melko suppea - tällainenhan oli meidänkin yhdistyksemme käytäntö aikoinaan. Osassa taas muuttokatsauksia käsitellään ns. *sähkösanomatyylisesti* lajit selvästi erotettuina. Etuna on tällöin tietojen helppo löytyvyys ja niiden selkeä luettavuus tehtäessä esim. pitemmän aikavälin havaintojen koontia. Ne vievät lehdestä kuitenkin melko paljon palttilaa - varsinkin, jos kaikista lajeista pyritään kirjoittamaan jotain - ja ovat entistä kuivempaa luettavaa. Toisissa julkaisuissa muuttoyhenteiden perinteiseen tapaan on lähes luovutettu ja keskitytty vain joihinkin mielenkiintoisina pidettyihin lajeihin, *lajiryhmiin tms.* Ilmeisesti 'normaalit' muut-

tohavainnot kuitenkin kerätään ja arkistoidaan mahdollista myöhempää käyttöä varten.

Itse päädyin käyttämään tässä yhteenvedossa pääsääntöisesti *sähkösanomatyylillä* lähes tahattomasti, sillä viihonviimeisen *dead-linen* lähestyessä huomaisin aikapulassani kirjoittamisen sujuvan nopeammin näin kuin perinteisellä tyylillä. Luettavana se on kuitenkin kuivempi ja rikkonaisempi. Toivoisinkin, että tämä virittäisi keskustelua siitä, kuinka muuttokatsauksiimme tulisi kehittää ja mikä olisi tyylillisesti paras vaihtoehto. Antakaa ehdotuksia!

Vesilinnut (uikuista nokikanaan)

Härkälintu *Podiceps griseogenus*
Niukasti ilmoitettuja havaintoja - 18.8.
Kit Päätteenlahti 5p (PZ).

Silkkiuikku

P. cristatus
Ilmoitettuna vain yksi suurempi parvi - 3.10. Kit Kiteenjärvi 130p (HKO, MH) - ja muutamia melko myöhäisiä havaintoja: 25.11. Joe Marjala 1p (AP) sekä 3.11.-8.12. Rää/Toh Onkamojärvet 5p (PZ). Lieksassa viimeiset 20.10. Lie Petroniemi 2p (EL). Lisäksi: 19.12. Lip Siikasalmi jäältä 1p (M.Asikainen, KR), joka vapautettiin myöhemmin Imatralla Vuokseen.

Mustakurkku-uikku *P. auritus*
Kaikki havainnot: 1.9. Lip Särkijärvi 1p (KLi) ja 7.9. Kon Iso-Suopolijärvi 4p (PM).

Haapana *Anas penelope*
Edellissyksyyn nähden massat jäivät

Taulukko 1. Syksyn 1996 säätila (keskiarvot) Joensuussa (Helsingin Sanomien säätilastot) ja Lieksan Lampelassa (epäviralliset mittaukset).

	lämpötila °C		sademäärä mm	
	1996	poik.	1996	pros.
Joensuu				
elokuu	-	-	-	-
syyskuu	8,1	-0,5	27,8	43
lokakuu	4,5	1,3	43,0	73
marraskuu	1,8	4,5	146,2	271
Lieksa,				
Lampela				
elokuu	15,6	2,2	24	28
syyskuu	7,0	-1,4	19	30
lokakuu	4,2	1,2	53	100
marraskuu	1,6	4,8	104	212

poik. = poikkeama ajanjakson 1961-1990 mitatusta keskiarvosta
pros. = prosentteja ajanjakson 1961-1990 mitatusta keskiarvosta

vaatimattomiksi. Pääjoukot liikkeellä syyskuun alkupuolelta lähtien: 2.9. Joe Paritsanlahti 85p (AP,KLi), 7.9. Vär Sääperinjärvi 35m ja Rää Vuoniemi 160(3a)m (PZ), sekä 8.9. Rää Vuoniemi 146(7a)m (HKO,AV). Jälkijoukot: 29.9. 50p (PZ), 13.10. 130p (HKO,MH) ja 25.10. Kit Päätyeenlahti 5p (MH). Lieksan viimeiset 3p nähtiin 19.10. Lie Kevätlahdella (EL).

Tavi *A. crecca*

Suurimmat kertymät: 8.9. Rää Vuoniemi 37(2a)m (HKO,AV) ja 21.10. Kit Kiteenjärvi 21p (VM).

Sinisorsa *A. platyrhynchos*

Suurimmat summat: 24.9. 100p (AP, HKO), 4.10. 194p (HM) ja 7.10. Joe Paritsanlahti 200p (HKO,PZ), 26.10. 120p Joe Pielisjoki (kolmen paikan summa;

KLi ym.). Myöhemmissä laskuissa saatiin vielä 14.11. Kit Kiteenjärveltä 130p (VM) ja 25.11. Joensuun alueelta 71p (AP). Lieksan parhaat summat: 7.10. Lie Kevätniemi 23(10a)p (MT) ja 19.10. Lie Kevätlahti 29(3a)p (EL). Poikkeuksellisen lämpimän alkutalven johdosta pienistä pakkasista piittaamattomia "Aku Ankoja" tavattiin maakunnassamme normaalia runsaslukuisemmin myöhäissyksyllä.

Jouhisorsa *A. acuta*

Ainoa ilmoitettu kertymä 29.9. Toh Tohmajärvi, Rantakylä 20p (PZ).

Tukkasotka *Aythya fuligula*

Viivyttelyennätyksen (9.11-10.12. Kit Kiteenjärvi; kts. taulukko 2) sotkakaksikon toinen osapuoli oli osittain albiino (vas. siivessä 2 valkeaa laikkuja;VM).

Juhannuksen jälkeen lirojen syysmuutto kiihtyy. © Hannu Eskonen

Punasotka *A. ferina*

Mainittavimpana vain viivyttelyennätykseen yltänyt 6p parvi Kit Hyypiillä 7.-11.12.(VM).

Uivelo *Mergus albellus*

Kaikki suuremmat parvet: 13.10. Kit Hyypii 7♀-puk. p ja Kit Muljula 9♀-puk. p (HKO,MH), 14.10. Kit Hyypii 8p (MH), 2.11. Kit Päätyeenlahti 13♀-puk. p (HKO,KLe) ja 23.10.-14.11. Kit Kiteenjärvi 14p (VM).

Isokoskelo *M. merganser*

Kuten sinisorsienkin kohdalla, niin isokoskeloita pyöriskeli lintumiesten ja -naisten iloksi P-K:ssa melko myöhään näyttävänä isoina parvina. Suurimmat kertymät: 14.10. Kit Hatunvaara 35m ja Kit Hyypii 100p (MH), 19.10. Lip Heponiemi ~100p (VJ), 23.10. Kit Kiteenjärvi 265p (VM), 25.10. Rää/Toh Onkamojärvet 350p (HKi), 26.10. 500p (HKO ym.), 27.10. 555p ja 3.11. 400p (PZ), 22.11. Kit Ätäskö 1000p (PZ), 1.12. Toh Iso-Onkamojärvi 550p ja Kit Kiteenjärvi 108p (HKO ym.), 7.12. Kit Juurikkasalmi 550p (PZ) sekä 8.12. Rää/Toh Onkamojärvet 1000p (monta parvea;PZ).

Nokikana *Fulica atra*

Ilmoitettuna vain yksi isompi parvi - 29.9. Kit Päätyeenlahti 30p (PZ).

Kahlaajat (töyhtöhyypästä suokukkoon)

Töyhtöhyypä *Vanellus vanellus*

Normaalia enemmän ilmoituksia, mutta summat eivät päästä huimaa: 30.7. Vär Niirala 20p ja Vär kk 35p (HKi), 3.8. Vär kk 70p/kiert (HKi), 7.8. Lie Lamminkylä 20p (EL), 18.8. Lip Viinijärvi 150p ja Lip Ahonkylä 30p (AP,EV), 1.9. Lip Suvisranta 30p sekä Lip Särkijärvi 23p (KLi ym.).

Kapustarinta *Pluvialis apricaria*

Niukka esiintyminen: 21.8. Out Vuonos 4+2m (MKe), 14.9. Vär Sääperi 18kiert (HKO,AV), 27.9. Vär Niirala 11p (HKO,EV) ja 29.9. Joe Paritsanlahti 7p (HM).

Pikkukuovi *Numenius phaeopus*

Vain pari muuttohavaintoa: 2.8. Lie Mukaajoki ä2 ja 4.8. Lie Petroniemi ä4 (EL).

Isokuovi *N. arquata*

Samoin niukasti havaintoja: 19.8. 18p

ja 21.8. 9p Out Vuonos (MKe), sekä 1.9. Lip Heponiemi 3p (KLi ym.).

Liro *Tringa glareola*

Mainittavimmat: 31.7. Joe Kontiosuon jäteas. 26p (PZ), 14.9. Joe Rantakylä ä2 yömuutolla (KLi) ja 19.8. Out Vuonos 5p (MKe).

Taivaanvuohi *Gallinago gallinago*

Mainittavimmat: 31.7. Joe Kontiosuon jäteas. 17p (PZ), 8.9. Joe Höyt. kanava 15p (HKO ym.) ja 23.9. Toh Tammlahti 15p (HKO,AP).

Suokukko *Philomachus pugnax*

Poikkeuksellisen runsas esiintyminen, mikä kertoo hyvin onnistuneesta pesinnästä tundralla. Lomakkeilta laskettu määritettyjen suokukkojen yhteissumma 1030 m+p (päällekkäisyydet pyritty karsimaan). Olisi kiva tietää, millaisia todelliset muuttoluvut olivat. Seuraavassa ainakin parhaat palat: 6.9. Joe Utra IK a300m (tod.näk. suokukkoja) (EV), 8.9. Rää Vuoniemi 128(13a)m+IK 42(2a)m (tod.näk. suokukkoja) ja Joe Höyt. kanava 60m+30p (HKO,AV), 9.9. Rää Vuoniemessä ja Joensuussa seikkaillut EV summasi päivän aikana 171(17a)m+IK 60(2a)m, 10.9. Joe Karsikko - Paritsanlahti 41p (KLi,AP), 12.9. Joe Paritsanlahti 108p (OG) ja Utra 50p (AV), 14.9. Lieksa (neljässä eri paikassa) 97(4a) p/m (EL ym.) ja vielä 7.10. Joe Paritsanlahti 20p (PZ).

Lokit ja tiirat

Muista kuin harmaalokeista niukasti ilmoitettuja havaintoja.

Kalalokki *Larus canus*

Mainittavina 24.8. Lie Petroniemi 25p (EL) sekä erityisesti joulukuun havainnot: 7.12. Kit Papinniemi 7p ja Kit Kiteenjärvi 1p, 8.12. Rää/Toh Onkamojärvet 3p ja 10.12. Kes Rastinselkä 1 ad p (PZ). Joulukuun esiintyminen runsasta (lauha alkutalvi), muuten niukkaa.

Harmaalokki *L. argentatus*

Suuria parvia poikkeuksellisen myöhään - seurausta lauhasta alkutalvesta ja Joe Kontiosuon jäteaseman tarjoamasta herkkupöydästä. Talvehtijoita ei tiettävästi kuitenkaan jäänyt. Suurimmat summat: 26.10. Joensuu yht. 1500p (KLi ym.), 5.11. Joe Kontiosuon jäteas. 5.11. ~800p (AP,HKO), 16.11. ~900p (~600^{3-4kv} + 300^{1-2kv};HKO), 25.11.

1320p (AP,AV) ja 4.12. 330p (AP). Joensuu-keskeisyydestä kertoo jo se, että Lieksassa ei suurempia parvia nähty lainkaan ja viimeiset 4^{1kv}p nähtiin 'jo' 19.10. Lie Kevätlahdella (EL).

Kyyhkyistä tervapääskyyn

Sepelkyyhky *Columba palumbus*

Jos mahdollista, niin 'normaalin' niukoista ilmoituksista vieläkin niukempi esiintyminen: 11.8. Rää Vuoniemi 21m (AP), 9.9. Out Vuonos 150p (EV) ja 15.9. Rää Vuoniemi 189(5a)m (HKO ym.).

Varpuslinnut

Kiuru *Alauda arvensis*

Vain yhdeltä päivältä ilmoitettu mainittavia kertymiä: 23.9. Toh Valkeasuo (emolehmänavetta) 40p, Kit Kiteenlahti 31p ja Kit Puhoksen pellet 25p (HKO,AP).

Taivaanvuohia näkee harvemmin kahlailemassa näin avoimesti. © Mauri Leivo

Taulukko 2. Fenologisesti myöhäisiä ja mielenkiintoisia havaintoja syksyllä 1996: kursivi = uusi viivyttelyennätys, alleviivaus = viivyttelyennätystä sivuava.

<i>Kaakkuri</i>	24.12.	Juu Paalasmaa	1p	HL	<i>ennätys</i>	+16vrk
<i>Silkkiukku</i>	19.12.	Lip Siikasalmi	1p	M.Asikainen/KR	<i>ennätys</i>	+10vrk
<i>Laulujoutsen</i>	19.12.	Nur Hiisjärvi	3p	H.Korhonen/HL	<i>ennätys</i>	+15vrk
<i>Tundranhanhi</i>	10.12.	Kit Ätäskö	1ad p	PZ	<i>ennätys</i>	+46vrk
<i>Kanadanhanhi</i>	10.12.	Kit Ätäskö	35p	PZ	<i>ennätys</i>	+42vrk
<i>Sinisorsa</i>	14.12.	Lip Viinijärvi	8p	PZ	<i>ennätys</i>	+4vrk
<i>Punasotka</i>	11.12.	Kit Hyypii	6p	VM	<i>ennätys</i>	+14vrk
<i>Tukkasotka</i>	10.12.	Kit Kiteenjärvi	2p	VM	<i>ennätys</i>	+6vrk
<i>Mustalintu</i>	22.12.	Eno Uimaharju	8p	PZ	<i>ennätys</i>	+17vrk
<i>Pilkkaasiipi</i>	10.12.	Kes Mäntyniemi	2p	PZ	<i>ennätys</i>	+2vrk
<i>Telkkä</i>	14.12.	Kon Häikänniemi	♀-puk.p	PZ	<i>ennätys</i>	+3vrk
<i>Uivelo</i>	7.12.	Kit Kiteenjärvi	♀-puk.p	PZ,HKO	<i>ennätys</i>	+7vrk
<i>Kanahaukka</i>	8.12.	Rää Vuoniemi	1 ^{1kv} m	PZ	<i>ennätys</i>	+13vrk
<i>Hiirihaukka</i>	22.12.	Lip Lehmonniemi	1p	H.Pietarinen/KR	<i>ennätys</i>	+33vrk
<i>Piekana</i>	9.11.	Lip Heponiemi	1m	VJ		-3vrk
<i>Rallus/Porzana</i>	23.9.	Kit Päätye	1p	AP	<i>sivuava</i>	±0vrk
<i>Töyhtöhyypä</i>	4.11.	Lie Kevätlahti	1p	EL	<i>ennätys</i>	+3vrk
<i>Mustaviklo</i>	22.9.	Out Aittoselkä	2m	MKe	<i>ennätys</i>	+4vrk
<i>Suokukko</i>	12.10.	Joe Kontiosuon jäteas.	1 ^{1kv} σp	HKO	<i>sivuava</i>	±0vrk
<i>Kalalokki</i>	10.12.	Kes Rastinselkä	1ad p	PZ	<i>ennätys</i>	+4vrk
<i>Merilokki</i>	10.12.	Joe Kontiosuon jäteas.	1ad p	HM	<i>ennätys</i>	+34vrk
<i>Västäräkki</i>	14.12.	Lip Kaatamo	1p	J.Markkanen/KR	<i>ennätys</i>	+13vrk
<i>Isolepinkäinen</i>	27.12.	Joe Kissämäki	1p	AP,EV,AV	<i>ennätys</i>	+1vrk

Taulukko 3. Myöhäisimmät havaintopäivämäärät lajeittain syksyllä 1996 (T=talvihavainto). Päivämäärän jälkeen havainnoijat.

Kaakkuri	24.12.	HL	Töyhtöhyppä	4.11.	EL	Pikkulepinkäinen	1.9.	HKi,HKo
Kuikka	22.11.	PZ	Kapustarinta	12.10.	HKo	Lapinharakka	27.12.	AP,EV,AV
Härkälintu	18.8.	PZ	Tundrakurmitsa	20.10.	HKo	Peukaloinen	13.10.	HM
Silkkiluikku	19.12.	M.Asikainen	Tylli	4.10.	HM	Rautiainen	10.10.	MP
Mustakurkku-uikku	7.9.	PM	Pikkutylli	18.9.	PZ	Punarinta	22.10.	HKi
Merimetso	11.11.	PM	Punakuiri	7.9.	PZ	Satakieli	-	-
Harmaahaikara	3.9.	MKe	Pikkukuovi	23.8.	MHu	Sinirinta	22.9.	HP
Kaulushaikara	-	-	Isokuovi	10.9.	KLi,AP	Leppälintu	5.10.	HKo
Laulujoutsen	19.12.	H.Korhonen/HL	Mustavikko	22.9.	MKe	Pensastasku	27.9.	MP
Pikkujoutsen	-	-	Punajalkaviklo	-	-	Kivitasku	21.9.	HKo,AV
Metsänhanhi	21.10.	VM	Valkovikko	1.9.	HKo,HM	Oenanthe sp.	29.9.	AV
Tundranhanhi	10.12.	PZ	Metsävikko	22.8.	MP	Mustarastas	7.11.	PZ
Kanadanhanhi	10.12.	PZ	Liro	15.9.	HKo	Räkättirastas	25.11.	AP
Valkoposkihanhi	18.10.	MT,HKo	Rantasipi	5.9.	PM	Punakylkirastas	10.11.	MP
Sepelhanhi	18.10.	HKo,MP	Karikukko	-	-	Laulurastas	27.10.	PM
Haapana	3.11.	HKo,HM	Vesipääsky	14.9.	KLe	Kulorastas	3.11.	MP
Tavi	3.11.	HKo,HM	Lehtokurppa	21.10.	AP	Pensassirkkalintu	8.8.	MP
Sinisorsa	14.12.+T	PZ	Taivaanvuohi	5.10.	JVe	Viitasirkkalintu	-	-
Jouhisorsa	13.10.	HKo	Jänkäkurppa	10.10.	OG	Ruokokerttunen	23.9.	JT
Heinätaivi	1.9.	VJ	Isosirri	2.9.	AP	Rytkikerttunen	9.9.	JT
Lapasorsa	13.10.	HKo	Pikkusirri	20.9.	KLi	Luhtakerttunen	-	MP
Punasotka	11.12.	VM	Lapinsirri	16.9.	EV	Viitakerttunen	13.7.	MP,HP
Tukkasotka	10.12.	VM	Suosirri	3.10.	HKo	Rastaskerttunen	-	-
Lapasotka	3.11.	HKo,KLe,AV	Pulmussirri	15.9.	VJ	Kultarinta	-	-
Alli	8.12.	PZ	Kuovisirri	22.9.	OG	Pajulintu	9.10.	PZ
Mustalintu	22.12.	PZ	Jänkäsiirriäinen	-	-	Tiiltalti	17.10.	JT
Pilkkasiipi	10.12.	PZ	Suokukko	12.10.	HKo	Sirittäjä	-	-
Telkkä	14.12.+T	PZ	Merikihu	14.10.	MH	Lapinuunilintu	-	-
Uivelo	7.12.	PZ,HKo	Kihu sp (Sporn)	19.10.	PZ ym.	Idänuunilintu	-	-
Tukkakoskelo	3.11.	PZ	Kalalokki	10.12.	PZ	Mustapääherttu	1.12.	T.Palviainen
Isokoskelo	15.12.+T	VM	Harmaalokki	14.12.	VM	Lehtokerttu	13.9.	JT
Kalasaäski	20.9.	PM	Selkälokki	17.9.	PM	Pensaskerttu	13.9.	JT
Mehiläishaukka	15.9.	HKo,AV	Merilokki	10.12.	HM	Hernekestu	17.9.	JT
Merikotka	14.11.	HHö,K.Saukkonen	Naurulokki	25.11.	AP	Harmaasieppo	18.9.	KLi
Sinisuohaukka	27.10.	HKo,KLe	Pikkulokki	15.9.	VJ	Kirjosieppo	6.9.	PM
Ruskosuohaukka	14.9.	AV ym.	Kalatiira	10.9.	PM	Pikkusieppo	13.9.	JT
Varpushaukka	2.11.+T	HKo,HM	Lapintira	31.7.	HKo	Peltosirkku	31.8.	HKo
Kanahaukka	8.12.+T	PZ	Sepelkyyhky	10.10.	PM	Pohjansirkku	10.9.	MP
Hiirihaukka	22.12.	H.Pietarinen	Käki	2.9.	MP,P.Koponen	Kultasirkku	-	-
Piekana	9.11.	VJ	Sarvipöllö	18.10.	HKi	Pajusirkku	27.10.	PM
Maakotka	28.11.	E.Jokela	Suopöllö	13.10.	HKo,MH	Lapinsirkku	29.9.	HKo,AV
Tuulihaukka	6.10.	KLe	Kehraaja	27.7.	MP	Pulmunen	11.11.+T	MP
Ampuhaukka	6.12.	HKo	Tervapääsky	13.9.	HKo	Peippo	28.11.+T	PM
Nuolihaukka	18.9.	PZ	Käenpiika	8.8.	PZ	Järripeippo	T	PM ym.
Muuttohaukka	14.10.	MH	Kiuru	13.10.	HKo	Vihervarpunen	2.11.+T	HKo
Kurki	11.10.	PM	Törmäpääsky	-	-	Tiki	T	-
Luhtakana	-	-	Haarapääsky	11.10.	PZ	Hemppe	24.11.	HKo
Ruisräätä	3.8.	S.Avonius	Räystäspääsky	18.9.	AP	Punavarpunen	29.8.	MP
Luhtahuitti	-	-	Keltavästäräkki	19.9.	MP	Kottarainen	27.12.+T	PM
Liejukana	-	-	Västäräkki	14.12.	J.Markkanen	Kuhankeltäjä	11.8.	PZ
Nokikana	22.10.	VM	Niittykirvinen	23.10.	AP,HKo	Mustavaris	24.9.	AP,HKo
Rallus/Porzana	23.9.	AP	Metsäkirvinen	28.9.	MH	Naakka	T	-
Meriharakka	-	-	Lapinkirvinen	24.9.	MP	-	-	-

Pääskyt näyttävät lähteneen normaaliin tapaan muutolle elo-/syyskuun vaihteessa ja varsinainen muuton loppu ajoittui syyskuun puolivälin tietämille.

Haarapääsky *Hirundo rustica*

Vain pari mainittavaa havaintoa: 1.9. Lip Viinijärvi a150p (KLi ym.) ja 14.9. Rää Vuoniemi 62m (HKo ym.).

Räystäspääsky *Delichon urbica*

Samoin niukkaa: 1.9. Joe Nesteen huoltamo 70p (HM).

Haara-/räystäspääsky

Hirundo rustica/Delichon urbica
28.8. Joe Noljaakka, Aavaranta ~1250 kiert (JLe) ja 31.8. Vär kk a100p (HKi).

Västäräkit ja keltaväiskit alkoivat kerääntyä muuttoparviin elokuun puolivälin paikkeilla ja varsinainen muutto näyttää tapahtuneen elo- ja syyskuun taitteessa. Västäräkeillä oli vielä loppuhuipennus syyskuun puolivälissä.

Keltavästäräkki *Motacilla flava*

Muutamia mukavia parvia: 19.8. Joe

Rantakylä 40m (KLi), 30.8. Joe Linnunlahti a100p (HKo) sekä 31.8. Toh Valkeasuo (emolehmänavetta) 200p (HKo,AP).

Västäräkki *M. alba*

13.8. Lie Riihivaara (kaatopaikka) 50p (MT), 19.8. Joe Rantakylä 45m (KLi), 31.8. Toh Valkeasuo (emolehmänavetta) 200p (AP,HKo), 4.9. Out Vuonos 220p (KLi ym.) ja 14.9. Rää Vuoniemi 109m (HKo ym.).

Keltavästäräkki/västäräkki***M. flava/alba***

22.8. Vär Hopeakallio >200p (HKi).

Niittykirvinen *Anthus pratensis*

Tänä syksynä kohtalaisia haviksia. Kerääntyminen muuttoparviin syyskuun puolivälin jälkeen ja samalla pientä muuttoa. Varsinainen päämuutto syyskuun loppupuolella, mistä viitteenä esim. 25.9. KLi:n lyhyt stajituokio Joensuu. Suurimmat summat: 10.9. Pyh Mulo 50p (AP,KLi), 18.9. Joe Höylas ~50m (AP), 19.9. Lip Ahonkylä 150p (PZ), 23.9. Toh Valkeasuo (emolehmänavetta) 180p, Kit Kiteenlahti 50p ja Kit Puhos 80p (AP,HKo), 25.9. Joe Linnunlahti 50m (½-tunnissa; KLi) ja 28.9. Kit Kyyrönniemi 30m (MH).

Metsäkirvinen *A. trivialis*

Vain pari ilmoitusta, joista toisessa mukava summa päämuuttoaajalta: 13.8. Joe Noljaakka, Aavaranta 23m (suurin osa ääninä;PZ) ja 19.8. Joe Rantakylä 350m (KLi).

Lapinkirvinen *A. cervinus*

7.9. Vär Sääperinjärvi 12p (PZ) ja 10.9. Pyh Mulo 5p (KLi,AP).

Pikkulepinkäinen *Lanius collurio*

17.8. Vär Sääperinjärvi 6p (PZ).

Rautiainen *Prunella modularis*

10.9. Joe Karsikko - Paritsanlahti 20m (KLi,AP), 27.9. Joe Rantakylä 5m (KLi) ja Joe Höylas 1r (JT).

Punarinta *Erithacus rubecula*

Päämuutto rengastusten perusteella lokakuun alussa: 3.10. Joe Höylas 15r (JT).

Sinirinta *Luscinia svecica*

15.9. Joe Höylas 4r (JT).

Leppälintu *Phoenicurus phoenicurus*

13.9. Joe Höylas 3r (JT). Todennäköi-

Kalatiirat poistuvat maisemista elokuussa. ©Veijo Turunen

sesti yksi päämuuttopäivä, sillä aseman tilastoissa päivän rengastusmäärä lajista 'paljon'.

Lähes täydellisen pihlajanmarjakadon johdosta rastaat lähtivät suosiolla ajoissa muutolle ja kovin suuria kertymiä ei räkättien osalta syntynyt, mutta puna- ja laulurastaiden kohdalla yökuuntelut kantoivat hedelmää.

Räkättirastas *Turdus pilaris*

Parhaimmat summat: 27.9. Joe Rantakylä 400m (KLi), 9.10. Lie Sarkkila, Tirrola >150p (EL), 11.10. Vär Sääperinjärvi 600p, 15.10. Joe Noljaakka, Aavaranta 102m (sis. IT;PZ) ja 31.10. Lie Riikolan pelot 55p (AK).

Punakylkirastas *T. iliacus*

Hyvää yömuuttoa jo 17.-18.8. Joe Rantakylässä (klo 23.30-00.30) ä30 (KLi). Erittäin voimakas yömuuton huippu sattui 13.-14.9., jolloin KLi laski Joe Rantakylässä yhden tunnin (klo 00.30-01.30) summaksi ä600. Punakylkiä meni vielä 21.9. Joe Rantakylässä kohtalaisesti: ½-tunnin aikana (klo 00:45-01:15) KLi sai ynnättyä ä150.

Punakylkirastas/pieni rastas***T. iliacus/pieni Turdus***

Voimakasta päivämuuttoa 27.9. Joe Rantakylässä (klo 6.35-11.55) 500(115a) NE (KLi). KLi:n mukaan usein voimakkaiden yömuuttojen jälkeen havaitaan juuri NE-suuntaista päivämuuttoa pikkurastailta. Näinköhän 26.-27.9. välisenä yönä oli voimakasta muuttoa? Oliko kukaan kuulol-

la? MH havaitsi vielä *Turdus sp.*:tä 28.9. Kit Kyyrönniemessä 300m.

Laulurastas *T. philomelos*

KLi:n yökuuntelut tuottivat mukavaa tulosta myös tämän lajin kohdalla: Joe Rantakylä 13.-14.9. ä220 ja 21.9. ä80 sekä päivähavaintoina 27.9. 10 NE.

Pajulintu *Phylloscopus trochilus*

Päämuutto ajoittuu Joe Höylasin rengastusten perusteella noin kuukauden jaksolle, sillä suurimmat päiväsummat (49-72 rengastusta) sattuivat välille 11.8.-13.9. (JT).

Hernekestu *Sylvia curruca*

Päämuutto selvästi 13.9., jolloin Joe Höylas:lla rengastettiin 10 ja kontrolloitiin yksi (JT).

Lapinsirkku *Calcarius lapponicus*

10.9. Pyh Mulo 5p (KLi,AP) ja yökuuntelun satoa 13.-14.9. Joe Rantakylä ä10 (KLi). Päinvastoin kuin keväällä, lapinsirkku on syksyisin vähälukuinen päivämuuttaja, mutta yömuutosta kiinnostuneiden kannattaisi kuunnella lajia syyskuussa keskiyön tunteina.

Peippo *Fringilla coelebs*

Mitään suurempia kertymiä ei tavattu, mutta aina sentään jotain: 10.9. Toh Kaunila 200p, 24.9. Joe Iiksenniitty

a200p/kiert ja 5.10. Rää Vuoniemi a60m (HM). Lisäksi *Fringilla sputa* 8.9. Toh Saario a400p (HKi) ja 28.9. Kit Kyyrönniemi 200m (MH).

Hemppo *Carduelis cannabina*

Yksi ilmoitus: 20.9. Joe Linnunlahti (ravirata) a50p (HKi).

Kottarainen *Sturnus vulgaris*

Syksyiset kottaraishavainnot ovat olleet runsastumaan päin. Nytkään ei tarvinnut pettyä, sillä viileän ja sateisen kesän johdosta matoja riitti ravinnoksi poikasille ja syksyllä pääsimmekin ihaillemaan jo kohtalaisen mukavia parvia. Parhaimmat palat: 18.8. Lip Siikakoski 175p ja Out Alavi 80p (AP, EV), 1.9. Lip Ahonkylä 270p ja Out Suvisranta 300p (KLi ym.), 9.9. Lip Viinijärvi 300p (AP, EV), Joe Kontiosuon jäteas. 12.9. ~500p (PP) ja 21.9. 650p (AV), 18.9. Pyh Mulossa pyörii neet 500p kottaraista lienevät "kotoisiin" Kontiosuon jäteasemalta (KN), 29.9. Out Alavi 450p (AV) ja 6.10. Out Sysmäjärvi 150p (HHö).

PEDOT

Harri Kontkanen

Mehiläishaukka *Pernis apivorus*
Vaivaiset 32 lintua ilmoitettiin. Muuton kuvio silti tyypillinen: päämuutto elokuun lopussa ja viimeiset vitkaste-lijatkin häviävät syyskuun puoliväliin mennessä.

Ensimmäiset muuttajat: 18.8. Rää Vuoniemi 1 W (AP, EV) ja 21.8. Kon Pitkäranta 1 S (PZ).
Päämuutto: 31.8. Vär Rääkönsaara 17 SE + 2 kiert + B/P 6 SE (PZ, HKi ym.).
Viimeiset muuttajat: 11.9. Nur Salmijärvi 2m (HHö) sekä 15.9. Joe Paritsanlahti 1m (HKo, AV).

Merikotka *Haliaeetus albicilla*

Mukava merikotkasyksy, jonka yhteismäärä, 21 yks., sama kuin edellisen syksyn ennätys. Havainnot jakaantuivat melko tasaisesti pitkälle muuttokaudelle, joskin lievä muuton huippu erottuu edukseen lokakuun toisella viikolla (taulukko 4). Muuton kulku siis jokseenkin samanlainen kuin edellisessä syksynä, tosin ilahduttavana poikkeuksena oli, että nuoria lintuja havaittiin enemmän.

Taulukko 4. Syksyn 1996 merikotkat

16.9.	Joe Rantakylä	1 ad SE	klo 10.55	TN
n.17.9.	Lie Patvinsuo	1m		PF
26.9.	Kon Pitkäranta	1 juv m		KLe
27.9.	Kit Hatunvaara	1 SE	klo 14.20	MH
11.10.	Vär Rääkönsaara	1 juv kiert	klo 11.12	PZ
12.10.	Rää Haapasalmi	1 juv m		MH
13.10.	Kit Hatunvaara	1 ad SE	klo 13.55	MH, HKo
14.10.	Kit Hatunvaara	1 ad m	klo 12.25	MH
14.10.	Kit Hatunvaara	1 ad SW	klo 14.05	MH
16.10.	Vär Sääperi	1 ad + 2 juv S	klo 15.15	PZ
26.10.	Joe Karsikko	1 SW		HKä
26.10.	Rää Vuoniemi	1 ad NW	klo 10.40	PZ, AV, KLi ym.
26.10.	Toh Kaurila	1 ^{4kv} ammuttu - lintu hoitoon JoY		ilm. HH
1.11.	Juu Kuhnusta	1m		HL
3.11.	Rää Vuoniemi	1 ^{1kv} SW	klo 10.03	PZ
9.11.	Juu Vuokko	2 ad m		HL
14.11.	Nur Petäskylä	1 ad + 1 juv SW	klo 13.05	HHö, Kari Saukkonen

Vaikka merikotkalla kokonaisuutena meneekin hyvin, niin 26.10. Tohmajärven Kaurilasta metsästäjän koiran löytämällä "Miitri-merikotkalla" meni syksyllä huonosti. Mutta mitä tälle lehdistön ja kynppiutisten vetonaulalle sitten tapahtuikaan: "Haukilla ammuttu merikotka, jonka siipi oli poikki löytyi metsästä 26.10.-96. Pari päivää myöhemmin merikotkavanhus tuotiin Joensuun yliopiston biologian laitokselle hoitoon. Miitri nimen saanut kotka pääsi 30.10. Jari Ahon leikkauspöydälle, jossa katkennut siipi leikattiin ja luut liitettiin teräsväylillä. Marraskuun lopussa Miitri pääsi Petri Patviansen hoitoon Liperiin. Vähän ennen joulua teräsväylä poistettiin siivestä ja Miitri sai Hannu Huuskoselta joululahjaksi renkaan E-17651 koipeen. Tammikuun lopussa eläinlääkäri suoritti loppuarkastuksen ja totesi Miitriin vapautuskuntoiseksi. Miitri vapautettiin 2.2.-97 Kirkkonummen Porkkalassa Tringan ylläpitämälle haaskalle. Heti ensitöikseen Miitri lensi 100 metriä ja laskeutui puuhun. Tämän jälkeen Miitristä ei saatu enää varmaa havaintoa, joskin vielä 29.3. haaskalla oli vanha lintu, joka oli mahdollisesti Miitri."

Ruskosuohaukka

Circus aeruginosus

Ensimmäinen ja ainoa määrätietoisessa muuttolennessä havaittu lintu nähtiin 31.8. Vär Niirala ♀ SE (PZ). Tämän lisäksi havaintoja ilmoitettiin vain seitsemästä yksilöstä, joista viimeinen 14.9. Vär Sääperi ♀^{2kv} p/m (HKo, AV, PZ ym.).

Sinisuhaukka *C. cyaneus*

Niukasti ilmoitettiin myös "sinisoita",

vain 18 yksilöä. Tyypillinen poistuminen alueelta kirjattiin kuitenkin vähiläkin havainnoilla: "Muutto alkaa elokuun viimeisinä päivinä, huipentuu syyskuun kahdella ensimmäisellä viikolla ja vitkastelijoita havaitaan lokaakuun viimeisellä puoliskolla".

Ensimmäiset muuttajat: 31.8. Toh Kirkkonniemi ♂ subad + ♀ S (PZ).
Päämuutto: 5.9. Pyh Mulo 1^{1kv} + 2♀-puk m + Cir c/m/p ♀-puk m (AP, EV).
Viimeinen muuttaja: 27.10. Joe Ukonlahti ♀ ad W (HKo, KLe).

Kanahaukka *Accipiter gentilis*

Yhteissumma normaalin niukka 25 yksilöä jakautui pitkälle aikavälille ilman selvää muuton huippua.

Ensimmäinen muuttaja: 7.9. Rää Vuoniemi 1^{1kv} SE (PZ).
Päämuutto: 18.9. Joe Rantakylä 2m (TN), 27.9. Kit Hatunvaara 2m sekä 14.10. 3p/m (MH).
Viimeinen muuttaja: 8.12. Rää Vuoniemi 1^{1kv} SE (PZ).

Varpushaukka *A. nisus*

Edellivuoden ennätyslukemista palattiin normaalin tason yhteismäärään, 128 yksilöön. Niukat päämuuttopäivät jakaantuivat tuuttuun tyyliin pitkälle jaksolle: syyskuun alkupuoliskolta lokakuun toiselle viikolle kirjattiin normaalin nihkeitä 5-10 "nisarin" muuttoja.

Ensimmäiset muuttajat: 20.8. Joe Linnunlahti 1 S ja 21.8. Kon Pitkäranta a4 SW (PZ).
Päämuutto: 31.8. Vär Rääkönsaara 2 SE-S + 7 kiert + 1p (PZ, HKi ym.), 10.9. Pyh Mulo 10m (AP, EV), 14.9. Rää

Maakotka Arho ja merikotka Miitri lääkärisä, avustajina Olli Günther ja Hannu Huuskonen. © Hannu Huuskonen

Vuoniemi 4m aamulla (HKo, AV, PH, HPö) ja Vär Sääperi 6m iltapäivällä (HKo, AV, PZ ym.), 20.9. Kit Hatunvaara 10m (TN, MH), 27.9. Vär Sääperi 4m (HKo, EV), 28.9. Vär Rääkönsaara 5 S-WSW (PZ), 13.10. Kit Hatunvaara 4m ja 14.10. 5m (MH, HKo).
Viimeiset muuttajat: 23.10. Rää Vuoniemi 1 SE (AP, HKo, HM) sekä 2.11. 1 SE (HKo, KLe).

Hiihrihaukka *Buteo buteo*

Myös hiihrihaukasumma tipahti edellivuoden hyvistä luvuista roimasti niukkaan 74 lintuun. Päämuutto tapahtui melko huomaamattomasti syyskuun kahden ensimmäisen viikon aikana.

Ensimmäiset muuttajat: 18.8. Out Vuonos 1m + 1p (AP, EV) ja 19.8. Joe Paritsanlahti 2m (AP).
Päämuutto: 31.8. Vär Rääkönsaara 4 SE + 5 kiert + 5 p (PZ, HKi ym.), 4.9. Pyh Mulo 7m + 2p ja 5.9. 10m

(AP, EV), 14.9. Vär Uusikylä 14m (9 SE) + 3 kiert + But sp 3 SE (PZ).
Viimeiset muuttajat: 11.10. Vär Sääperi 1p (PZ) sekä 14.10. Kit Hatunvaara 1m (MH).
Mainittakoon tässä yhteydessä talvilintukatsaukseen kuuluva havainto 22.12. Lip Kumpulasta löydetystä heikkokuntoisesta hiihrihaukasta (ilm. KR).

Piekana *B. lagopus*

Varsin kauaksi jäi piekanasummakin huippuvuosista 130 yksilöllään. Päämuutto tapahtui ilman voimakkaita ryntäyksiä syyskuun puolivälissä ja toisaalta pitkän lämpimän jakson helitettyä kirjattiin 13.10. Kit Hatunvaara 12 SE (PZ), 17.9. Joe

Ensimmäiset muuttajat: 2.9. Joe Rantakylä 3m (TN) sekä 5.9. Pyh Mulo 5m (AP, EV).
Päämuutto: 15.9. Lie Siikasuo 6m + B/P 3m (Kari Jaskanen), 16.9. Vär Rääkönsaara 12 SE (PZ), 17.9. Joe

Taulukko 5. Syksyn 1996 maakotkat

16.9.	Vär Rääkönsaara	1 ^{1kv} ESE	klo 8.30	PZ
19.9.	Joe Rantakylä	1 juv SE	klo 11.50	TN, Timo Leittoma
26.9.	Kon Pitkäranta	1 ^{1kv} m		KLe
27.9.	Joe Rantakylä	1 ^{1kv} m		KLi
13.10.	Kit Hatunvaara	2 ^{1kv} SE	klo 14.50	MH, HKo
14.10.	Kon Koivuniemi	1 SW		PM
14.11.	Nur Mustinlammet	1 subad m/kiert	klo 13.55	HHö, Kari Saukkonen
28.11.	Kii Viesimo	1 ^{1kv} loukkaantunut - lintu hoitoon Joensuun yliopistolle		Eero Jokela

Lisäksi havainto kotka *sp.*stä (*Aquila Haliaeetus*):

18.10. Lie Höntönvaara 1 yks. A.Horttanainen/ilm. EL

Rantakylä 7m ja 18.9. 11m (TN), 18.9. Kon Jakokoski 8m (MP) ja Joe Paritsanlahti 7m (AP, AJ), 13.10. Kit Hatunvaara 22m (MH, HKo).
Viimeiset muuttajat: 25.10. Vär Sääperi 1m (MH) sekä 9.11. Lip Heponiemi 1m (VJ).

Maakotka *Aquila chrysaetos*

Kuten merikotkasta, myös maakotkasta on kerrottavana sekä hyviä, että huonoja uutisia. Hyvät ensin: syksyn summa 9 lintua on P-K:n oloissa ilahduttavan suuri. Mutta huonompi homma on, että 28.11. Kii Viesimosta löytynyt loukkaantunut lintu oli merikotka "Miitriin" tavoin todennäköisesti ammunnan uhri. Seuraavassa OG:n kuvaamana lyhyt tarina Arhon myöhemmästä kohtalosta: "Heikkokuntoinen nuori maakotka otettiin kiinni 28.11.-96 Kiihtelysvoaran Viesimon kylän Supisat Oy:n turkistarhalla. Kotka kuljetettiin samana aamuna Joensuun yliopiston kyydillä Joensuun kaupungin pieneläinlinikalle. Eläinlääkäri Jari Ahon tutkittua "Arhokotkan", selvisi siitä heikentäneen vamman laatu ja syy. Vasemman jalan sääriluu oli murtunut nilkan yläpuolelta ja luutunut uudelleen väärään asentoon, kohti oikeaa jalkaa taipuneena. Röntgenkuviissa luutumakohdassa näkyi metallisirutta, jotka ovat ilmeisesti peräisin luodista. Luutumisesta päätellen jalan murtuminen oli tapahtunut kaksi tai kolme kuukautta aiemmin elokuun lopussa tai syyskuussa. Vioittunut jalka oli vaikeuttanut Arhon elämää ja erityisesti saalistusta. Oli väitettävää että yrittää jalkan korjausta leikkauksella, ennen kuin Arho voisi jatkaa elämäänsä luonnossa. Iltapäivällä Arhon sääriluusta sahattiin ylimääräinen luutumapala pois ja väännyt asunto oikaistiin. Tasaisiksi sahatut luunpäät liitettiin metallilastan ja ruuvien avulla takaisin yhteen ja jalkaan asetettiin muovilastoilla ulkoinen tuki. Teräsväylä poistettiin Arhon jalasta 29.1.-97, mutta sen jalka ei vielääkään (2.9.-97) toimi normaalisti ja PP:n hoteissa olevaa Arhoa ei voida laskea luontoon.

Rengastustietojen perusteella on voitu selvittää tämän nuoren kotkan vaiheita. Arho rengastettiin poikaseksi kesällä -96 Kittilässä. Rengastaja Pekka Peltoniemi mukaan laajan suon reunassa sijaitsevaan pesään ammuttiin kotkaemo edellisenä vuonna. Kesällä -96 saman pesän asutti nuorehko naaras, jonka pesintä tuotti yhden poikasen. Pekka kävi paikalla viimeisen kerran 17.7., jolloin pesällä oli

Taulukko 6. Petolinut syksyllä 1996 Pohjois-Karjalassa viiden päivän jaksoissa

	21-25.8.	26-30.8.	31.8-4.9.	5-9.9.	10-14.9.	15-19.9.	20-24.9.	25-29.9.	30.9-4.10.	5-9.10.	10-14.10.	15-19.10.	20.10.-	Yht.
Per api	2	-	25	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	32
Hal alb	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	5	3	9	21
Cir aer	-	-	5	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	8
Cir cya	1	2	3	3	3	2	-	2	1	-	-	-	1	18
Acc gen	-	-	-	2	3	4	1	5	-	-	6	-	4	25
Acc nis	6	-	9	15	19	20	16	23	6	-	11	1	2	128
But but	3	-	22	12	23	10	-	1	-	1	2	-	-	74
But lag	-	-	3	5	8	58	5	15	4	3	27	-	2	130
But/Per	1	-	8	-	8	9	1	4	-	-	1	-	-	32
Aqu chr	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	3	-	2	9
Pan hal	-	-	5	5	1	6	-	-	-	-	-	-	-	17
Fal tin	-	-	2	1	3	9	3	6	-	1	-	-	-	25
Fal col	-	-	-	2	3	-	1	2	2	1	2	-	3	16
Fal sub	5	-	13	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	21
Fal per	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	2	-	-	5

kaikki kunnossa. Poikanen läksi pesältä heinä-elokuun vaihteessa ja luultavasti oleskeli lähimaastossa vielä useita viikkoja. Kyseisen suon seutu on vilkasta metsästysaluetta ja 20.8. alkaen sorsanmetsästyksen aikana siellä vieraili runsaasti pyssymiehiä. Kotkan pesäpaikka oli yleisessä tiedossa kesällä -95 sattuneen ampumistapauksen takia. Jos Arhon vamma aiheutui ampumisesta, syitä ei varmaankaan tarvitse kaukaa hakea.

† *Episodi päättyi 12.9.-97 kun Arho kuoli pian Palvoisesta muuttonsa jälkeen Ähtärin eläinpuistossa.*

Kalasääski *Pandion haliaetus*

Kaikin puolin normaali esiintyminen 17 linnun yhteismäärällä.

Ensimmäiset muuttajat: 1.9. Kon Pitkäranta 2 SW + 1p (PZ).

Päämuutto: 5.9. Pyh Mulo 3m (AP, EV).

Viimeiset havainnot: 16.9. Vär Räikönvaara 1 kiert (PZ) sekä 19.9. Lie Lampela 1 yks. (JH).

Tuulihaukka *Falco tinnunculus*

Jälleen kerran syksystä "selvitettiin" ilman suurempia uuttoja sekä paikalliskerääntymisiä yhteismäärän ollessa normaalit 25 yksilöä.

Ensimmäinen muuttaja: 6.9. Joe Rantakylä 1m (TN).

Päämuutto: 14.9. Vär Uusikylä 2♂ SW + 1 kiert (PZ), 16.9. Vär Säpäri 4p (PZ) ja Joe Rantakylä 2m (TN).

Viimeiset havainnot: 6.10. Pol Kinahmo 0♂ (KLe).

Ampuhaukka *F. columbarius*

Merikotkaakin harvalukuisempi vai-

vaisella 16 linnun yhteismäärällä. Tosin ampuhaukkahavainnoilla on suurempi ilmoituskyky kuin kotkahavainnoilla! Lajin niukkuudesta kertoo kuitenkin "suurimpien" muuttosummien per päivä yltävän vain yhteen lintuun ja "paikalliskerääntymien" vastaavasti vain kahteen.

Ensimmäiset muuttajat: 5.9. Pyh Mulo 1m (AP, EV) sekä 14.9. Rää Vuonemi 1m (HKO, AV, PH, HPö). Suurimmat "kerääntymät": 12.9. Joe Paritsanlahti 2p (AP) sekä 2.10. Lie Patvinsuo 0♂p (PZ).

Viimeinen muuttaja: 14.11. Joe Nollakka 1 W (PZ).

Nuolihaukka *F. subbuteo*

Esiintyminen lähes identtinen edelliseen syksyyn verraten 21 linnun yhteismäärällä.

Ensimmäiset muuttajat: 31.8. Vär Räikönvaara 1^{kv}S + 1 ad kiert + 2p (PZ, HKI ym.), Toh Rantakylä 1^{kv}S (PZ) Viimeiset muuttajat: 18.9. Joe Höytiäisen kanava 1 SW (PZ).

Muuttohaukka *F. peregrinus*

Meri- ja maakotkan ohella listan ainoita positiivisia yllättäjiä, nyt viiden linnun yhteismäärällä.

14.9. Pyh Mulo 1 ad m (PH, HPö), 27.9. Kit Kyyrönniemi 1m klo 10.50 ja Kit Hatunvaara 1 juv kiert/m klo 14.25 (MH), 14.10. Kit Hatunvaara 1 + 1 juv S klo 14.15 (MH).

Lisäksi havainto isosta *Falco peregrinus/rusticolus*: 6.10. Out Sysmäjärvi 1 m/kiert (HHö).

Muuttohaukkahavainto vuodelta

1994: 22.9. Kit Kyyrönniemi 1 juv m (MH, TN, K. Kärkkäinen). Syksyn -94 saldo kohoaa näin viiteen yksilöön.

ISOT LINNUT JA ARKTIKA

Markku Halonen

Kurki *Grus grus* (670)

Rää Oravilahden lakeuksilla oli omittaisen tyhjää parhaaseen kokoontumisaikaan elo-syyskuussa. Ehkä alueella ahkerasti häävät maajussit ovat ruvenneet kyllästyttämään kurkia, sillä syyskuun alussa oli Rää Keikossa, Oravilahden läheisellä pienellä pellolla, noin parisataa ripakintua (P. Halonen/MH). Tohmajärvellä kurkia kerääntyy vuosittain ainakin pariin paikkaan, joista toisella lintuharastajat eivät juurikaan käy. Muuttavia pikkuparvia havaittiin läpi syyskuun, mutta perinteinen muuttoporkaus syyskuun lopulla jäi näkemättä. Suurimmat muutot ja kertymät:

24.8. - 6.9. Lie Siikasuo enimmänsä 43p (JLe, KJ), 1.9. Pyh Niitylahti 15 S (MP) ja Out Vuonos 45p (KLi ym.), 2.9. Kon Pitkäranta 34 kiert (KLi, AP), 16.9. Joe Rantakylä 21m (TN), 23.9. Toh Valkeasuo, Jylmän pellot ainak. 62p (HKO, AP), 6.10. Juu Tuopanjoki 45p ja Kinahmo 18p (KLe) ja viimeiset 11.10. Kit Hatunvaara a33 SE (MH).

Hanhhet

Sepelhanhet yllättivät ensimmäisel-

lä aikaisella huipullaan jo 15.9., josta merkinä Rää Vuoniemessä 2600(2a) seplu-tyyppistä hanhea kaukaa lännestä aamutuimaan (HKO ym.), sekä Vär Patsola 125(2a) hanhi sp:tä (HKI). Yksittäisiä **metsähanh**parvia oli näkynyt siellä täällä jo kuun alusta alkaen ja *Anser*-muutto alkoi vilkastua tutusti 20. päivän tienoilla, yllättäen mukana oli runsaasti myös **valkoposkia**: 20.9. ohitti Kit Hatunvaaran 696 hanhea (TN, MH), ja 24.9. illansuussa meni yömuuttoa enteilevästi 690(3a) valkoposkea ja 350 hanhi sp:tä Vär Patsolassa (HKI). Parin päivän päästä, 26.9., hanhiparvia viuhkoi taas hiljalleen maakunnan yli, esimerkiksi Pyh Niitylahdessa 100+170 valkoposkea (MP) ja Mulon patilta 100 valkoposkea ja 290 hanhi sp:tä (PZ). Seuraavana (26.-27.9.) yönä ylitti KLi:n mukaan eteläisen P-K:n voimakas tundrahanhimuutto. Niinpä heti aamusta oltiin laskemassa yömuuton ripeitä.

Sää jatkui 27.9. poutaisena ja heikohko itä-koillistuuli hyväili "goosefatherinkin" ahavoituneita poskia. Aamun summa oli Kit Kyyrönniemessä 650 hanhea ja iltapäivällä Hatunvaarassa 120 **tundrahanhea**, 430 valkoposkea ja 2500(17a) hanhi sp:tä, pääosin kaukaa itäpuolelta (MH). Myös Värsilässä havaittiin jo aamusta alkaen vähän yli tuhat hanhea (HKO, EV), ja lisäksi hajahavaintoja hanhiparvista tuli ainakin Rää-Kit-alueelta.

Seuraavana päivänä (28.9.) tuuli oli kääntynyt heiketen kaakkoon, ja hanhenkakkaa satoi leveällä rintamalla: Kit Kyyrönniemessä aamulla yhteensä 465 hanhea (MH) ja Rää Vuoniemessä pikkuparvista revittiin kaikki peruslajit (HKO ym.). Vär Räikönvaaran torni ylsi iltapäivän puolelle päästyä 700 hanheen (tundrahanhi 69) (PZ, HKI) ja muuton ilmeisesti siirtyessä yhä idemmäksi havainnointi jatkui Kit Hatunvaaralla 640 hanhen veran (PZ). Samanlaista hiljaista hanhi-

Metsähanhia muutolla. © Kari Koskela

muuttoa oli myös 29.9., erikoisimpaa havaintona yksi vanha ja neljä nuorta valkoposkea paikallisena Out Vuonoksessa (HKO, AV).

Tämän jälkeen irtoparvia nähtiin lähes päivittäin, esim. 7.10. Lie Reunatie 100 hanhi sp:tä (MT), 11.10. Kit Kyyrönniemi aamulla 220 valkoposkea ja iltapäivällä Hatunvaarassa 180 valkoposkea sekä 1225(9a) hanhi sp:tä, pääosin kaukaa kaakosta (MH). Vär Räikönvaaran tornin saldo samalta päivältä oli 108 valkoposkea ja 700 hanhi sp:tä (PZ). Pienimuotoista jatkoa seurasi 13.10. iltapäivällä Kit Hatunvaarassa 1460(8a) hanhen muodossa, joista määritettiin vain 90 valkoposkea (HKO, MH). Viimeisenä ja vaisuna tikistykseenä 18.10. muutti Joe Linnunlahdella puoliltapäivän 255(6a) hanhea (sepelhanhi 145) (HKO) ja Lie Partalanmäellä 150 valkoposkea (MT).

Jäljellä on enää syksyn myöhäisimmät ja mielenkiintoisimmat hanhihavainnot: 19.10. ohitti Rää Vuoniemmen omittainen, määrittämättä jäänyt kenokaulainen hanhi (PZ ym.). Viho-viimeiset lättänokat tavattiin Kit Ätäsöllä, missä koko syksyn paikal-

la olleet 35 **kanadanhanhea** ja yksinäinen **tundrahanhi** viipyivät aina 10.12. asti (PZ ym.).

Laulujoutsen *Cygnus cygnus* (832)

Jo syyskuun ensimmäisellä puoliskolla havaittiin muuttoparvia useissa paikoissa, kuten 9.9. Joe Höylas a15m (JT). Kuun lopulla hiljainen muutto jatkui edelleen ja selviä kerääntymiä alkoi myös syntyä: 21.9. Lie Viensuu 30p (MT), 23.9. Toh Tammalahti 24p (HKO, HKI) ja 30.9. 47p (HKI).

Koko loka-marraskuun ajan laulujoutsenia tavattiin yleisesti, niin paikallisina kuin muuttolakin, joista seuraavissa isoimmat parvet: 12.10. Val Ylä-Valtimo 19p (HHö), 12.10. - 3.11. Joe Paritsanlahti 28p (HM), 18.10. Joe Linnunlahti 44(4a) (HKO), 27.10. Rää Onkamajärvet 39p (PZ), 2.11. Kit Päätye 120p (HKO, KLe, PZ), 3.11. Lie Viensuu a16m (K. Kiiskinen, EL), 22.11. Eno Ahvenisella 68p (EL) ja 26.11. Kiteen järvillä yhteensä 124 ja Tohmajärvellä 45p (HKO, AP).

Joulukuukaan ei jäänyt joutsenita: 7.12. Kiteen järviltä löytyi vielä 25 sekä 8.12. Toh Akkalasta 29 ja Peijonnie-

Taulukko 7. Syksyn -96 muuttavat ja paikalliset kurjet viiden päivän jaksoissa.

Huomaa, että paikalliset-sarakkeessa yhteismäärään on laskettu koko syksyn aikana havaitut eri linnut ja kussakin pentadissa on ko. jakson aikana havaittujen paikallisten kurkien maksimimäärä.

	21-25.8.	26-30.8.	31.8-4.9.	5-9.9.	10-14.9.	15-19.9.	20-24.9.	25-29.9.	30.9-4.10.	5-9.10.	10-14.10.	Yht.
Muuttavat	19	-	76	28	-	38	-	7	-	-	33	201
Paikalliset	50	40	338	43	6	4	62	3	-	63	-	469
												670

Taulukko 8. Syksyn -96 hanhisummat viiden päivän jaksossa.

	31.8.-4.9.	5.-9.9.	10.-14.9.	15.-19.9.	20.-24.9.	25.-29.9.	30.9.-4.10.	5.-9.10.	10.-14.10.	15.-19.10.	20.-24.10.	Yht.
Sepelhanhi	-	-	-	1	-	35	-	-	-	265	-	301
Valkoposkianhi	-	-	-	-	690	1752	-	52	598	156	-	3248
Tundranhanhi	-	-	-	-	-	242	-	-	-	-	1	243
Metsähanhi	-	1	4	77	-	131	-	-	-	-	1	214
Anser sp	-	-	28	40	-	560	10	-	-	-	-	638
Anser/Branta	-	7	-	2800	1056	5539	-	100	2570	121	-	12193
yht.	0	8	32	2918	1746	8259	10	152	3168	542	2	16837

menlahdelta 35 (PZ). 7.12. oli myös Eno Ahvenisella 10 "styroksia" (HKO ym.) ja 10.12. kellui Kit Ätäsköllä vielä 27 joutsenen potti (PZ). Vitkuttelijoita oli myös pohjoisessa: 8.-13.12. Lieksassa 4p ja 9m joutsen sp:tä (EL ym.), 13.12. Juu kk 7m (R.Lehtoranta/ilm. HL) ja 15.12. 6m (JO), sekä viimeiset 3p Nur Hiisjärvellä 19.12. saakka (H.Korhonen/ilm. HL). Poikastuotoksi syysparvista laskettiin 2,7 per perhe, joka koostuu 22 joutsenperheen otoksesta. Luku on jonkinlainen maksimi, sillä poikasettomia perheitä joutsenparvista on mahdoton erottaa. Pikkujoutsenesta ei yllättäen tehty yhtään havaintoa.

Merimetso *Phalacrocorax carbo* (95) Runtas esiintyminen. Havaintoja vähintään 95 linnusta, joukossa myös muutama mukavankokoinen muutto-parvi syyskuun alkupuolella. Kaikki havainnot: 31.8. Joe Pyhäselkä, Lokkiloimet 8p (P.Tyni/PZ), 2.9. Kon Matkalahti a10m (KLi,AP), 5.9. Rää Vuoniemi a28 WSW (AP,EV), 7.9. Vär Sääperi a14 SW (HKO,AJ,HPö,PH) ja

Rää Vuoniemi a18 SW (PZ), 15.9. Joe Penttilä 1p (HH), 16.9. Joe Rantakylä 2 SW (TN), 18.9. Joe Pataluoto 1 WSW (MHu), 3.10. Joe Höyläs 1p, 1 NW (PZ), 20.10.-11.11. Joe Ukonlahti-Hasanniemi 1-6p (PM,PZ ym.), 27.10. Kon Puntarikoski 2p (KLe,HKO) ja Rää Vuoniemi 2 SE (HM ym.) sekä 2.11. Kit Kyrrönniemi 1 W (PZ).

Havaintoja vuodelta 1995 (ilm. HL): 16.8. Nur Pielinen, Kannaslahti 1p (L.Pippuri), 29.9. Juu Pielinen, Hirvisalmi 1p (M.Jänis), 2.10. Kannaksenlahti 1p (R.Nevalainen) sekä 7.10. Arkkusaari 1p (K.Kukkonen).

Gaviat *Gavia stellata* & *G. arctica* (364)

Ennätyksellisen surkea *Gavia*-syksy: nähtyjä lintuja yhteensä 364, joista molempia lajeja kutakuinkin yhtä paljon (taulukko 10). Muutto alkoi hiljalleen tutusti jo elokuun lopulla ja jatkui marraskuulle saakka lauhahkon loppusyksyn ansiosta. Parhaat päiväsummat/isoimmat parvet: 13.9. Joe Paritsanlahti a29 *Gavia sp:tä* (HKO,

OG), 27.9. Kon Pitkäranta a76 kuikkaa (KLe) ja Vär Sääperi a24 *Gavia sp:tä* (HKO,EV). Tasaisen tiputtelulokakuun paras päivä oli 19.10., jolloin arkitisen purkauksen yhteydessä 80p/m kaakkuria ja 10p/m kuikkaa Lip Venepohjassa (VJ) sekä 13p kaakkuria Kon Häikänniemessä (PZ). Viimeiset kuikat nähtiin 22.11. Rääkkylässä ja Kiteellä (PZ), kaakkureilla vitkuttelu venähti joulukuun puolelle: 8.12. Rää/Toh Onkamojärvet 1p (PZ), 16.12. Kon Ontola 1p soramontusta kiinnitettuna (ilm.PZ), joka vapautettiin hoidon jälkeen Imatran Vuokseen, 19.12. Lie Pankakoski 1juv löytyi Hattuväärantietä, jonka jälkeen lintu pian kuoli (T&S.Mustonen/ilm.EL) ja 24.12. Juu Paalasmaa (Pielinen) 1p jäältä kohmettuneena (HL), mutta selvisi hengissä.

Vesilinnut

Syksy hurautti ohi ilman sen kummempia vesiäismuuttoja. Ehkä tiiviimpi tapitus itärajan pinnassa, esim. Kit Kiteenjärven rannalla tuottaisi enemmän

esim. alleja, kuin mitä läntisellä Pyhäselän reitillä on totuttu näkemään. Poutasäällä ja mantereen päällä vesiäsparvet on vain stajattava keväiseen malliin "kerroksesta" eli korkealta. Sopivan tuhnuisella säällä alleille tuntuu kelpaavan tutkimis- ja levähdyspaikoiksi pienemmätkin järvenselät.

Alli *Clangula hyemalis* (3405)

Muutto alkoi räväkästi kaakoistuu- lla: 28.9. Rää Vuoniemi 625m, 500p (HKO ym.). Ainoa parempi viite allien liikeistä perinteiseen päämuutto- aikaan oli 8.10. Kit Kyrrönniemi 1010 (14a) (MH). Tämän jälkeen seuraava isompi rypistys tapahtui normaalia päämuuttoaikaa hiven myöhemmin: 18.10. Joe yliopisto aamulla a200m ja Joe Linnunlahti (klo 10.30-14.00) 1550 (16a) allia + 830 vesilintu sp:tä (HKO) sekä Kon Häikänniemi 50m, 200p (PZ). 23.10. Rää Vuoniemi 192 (16a) (AP, HKO,HM) ja 27.10. 40m (HKO,KLi,KLe ym.). Marraskuulla enää yksittäisiä lintuja ja pikkuparvia. Viimeisten vitkuttelijoiden edustaja 8.12. Rää Onkamojärvellä (PZ).

Mustalintu *Melanitta nigra* (794)

Lähes kuusi kuukautta pitkän syysmuuttokauden omaava "mulit" run- sastui totutusti syyskuun alussa: 7.9. Rää Vuoniemi 140m/kiert (PZ), 8.9. 251(8a) (HKO,AV), 15.9. 270p musta- lintua + 300m vesilintu sp:tä, 28.9. 25p, 19.10. 20p/m (HKO ym.). Vielä viimeisten sarja: 27.10. Toh Kirkko-

niemi 10p mustalintua (PZ), 25.11. Joe Linnunlahti 28p (AP) sekä joulukuus- sa vielä neljä yksittäistä viivytelijää, joista viimeinen oli ennätysmyöhä- nen.

Pilkkasiipi *M. fusca* (136)

"Luukkuja", kuten muitakin vesiäisiä näkyi tänä syksynä vain pieniä mää- riä. Parhaimmat muutot: 15.9. Rää Vuoniemi 24m (HKO ym.), 27.9. Kit Kyrrönniemi 31m (MH), 28.9. Rää Vuoniemi 40m, 19.10. 21m, 23.10. 28m (HKO,PZ ym.). 10.12. Kes Mäntynie- messä uiskennelleet 2p olivat ennätys- myöhäisiä (PZ).

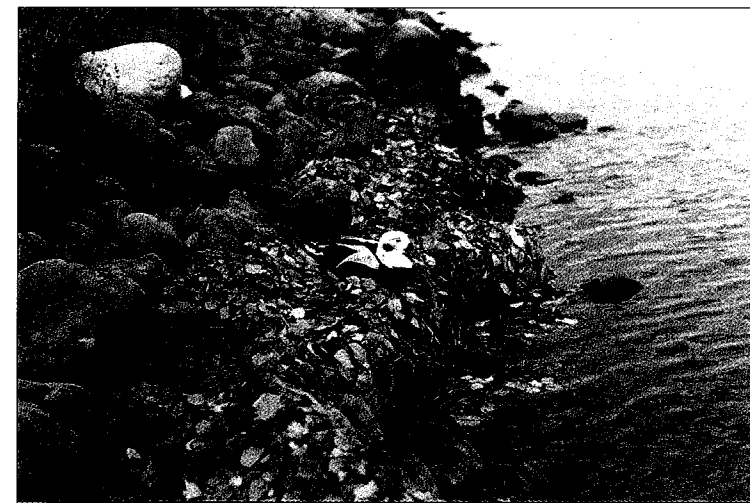
Lapasotka *Aythya marila* (52)

Heikko esiintyminen. Kaikki havain-

not: 14.9. Rää Vuoniemi 7m, 15.9. 5m (HKO,PZ,AV ym.) ja 27.9. Kit Kyrrönniemi 25m alliparvessa, 8.10. 11m (MH). Viimeiset 2.11. Kit Hyyppi 1p ja Päätye 2p sekä 3.11. Joe Utra 1p (HKO,KLe,AV).

Kahlaajat

Hyvä kahlaajasyksy. Vedet olivat harvinaisen alhaalla nuorten lintujen muuttoaikaan syyskuussa, ja erityi- sesti Joe Pielisjoen rannat olivat kah- laajien kansoittamat koko kuukau- den ajan. Lintuja seurattiin ja lasket- tiin päivittäin, ja vaikka päivittäiset määrät eivät paljoakaan vaihdelleet, on kuitenkin mahdollista, että linnut

Uupunut allikoiras Kiteenjärvellä lokakuussa -97. © Markku Halonen

Taulukko 9. Syksyn -96 muuttavat ja paikalliset joutsenet viiden päivän jaksossa.

	5.-9.9.	10.-14.9.	15.-19.9.	20.-24.9.	25.-29.9.	30.9.-4.10.	5.-9.10.	10.-14.10.	15.-19.10.	20.-24.10.
Muuttavat	25	10	20	13	26	1	10	1	89	13
Paikalliset	4	5	2	125	22	49	9	63	19	33
<i>Cygnus sp</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Huomaa, että paikalliset-sarakkeessa yhteismäärään on laskettu koko syksyn aikana havaitut eri linnut ja kussakin pentadissa on ko. jakson aikana havaittujen paikallisten joutsenten maksimimäärä.

Taulukko 10. Syksyn -96 arkitiset vesilinnut viiden päivän jaksossa.

	26.-30.8.	31.8.-4.9.	5.-9.9.	10.-14.9.	15.-19.9.	20.-24.9.	25.-29.9.	30.9.-4.10.	5.-9.10.	10.-14.10.
Kuikka	14	8	-	5	11	1	79	15	1	1
Kaakkuri	1	-	-	3	-	-	1	2	-	-
<i>Gavia sp</i>	-	-	1	29	3	-	24	9	-	-
Lapasotka	-	-	-	7	5	-	25	-	11	-
Alli	-	-	-	-	-	-	1145	-	-	-
Mustalintu	-	10	391	20	273	-	25	-	-	-
Pilkkasiipi	-	-	-	-	29	-	48	-	-	-
VL sp	-	-	-	-	300	-	60	-	-	-

	25.-29.10.	30.10.-3.11.	4.-8.11.	9.-13.11.	14.-18.11.	19.-23.11.	24.-28.11.	29.11.-3.12.	4.-8.12.	9.-13.12.	Yht.
-	-	16	-	-	4	-	24	-	-	16	268
68	180	10	14	121	159	146	39	107	30	540	
11	-	-	-	-	-	-	-	-	13	24	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	832	

	15.-19.10.	20.-24.10.	25.-29.10.	30.10.-3.11.	4.-8.11.	9.-13.11.	14.-18.11.	19.-23.11.	24.-28.11.	Yht.
10	6	2	-	-	-	-	-	-	2	155
90	5	6	-	1	-	-	-	-	2	111
1	21	9	-	1	-	-	-	-	-	98
-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	52
2022	178	44	8	-	-	-	-	2	6	3405
20	6	16	1	-	-	-	-	-	32	794
31	28	-	-	-	-	-	-	-	-	136
830	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1190

vaihtuivat koko ajan. Kokonaismäärien arviointi on tästä syystä erittäin vaikeaa. Myös vähemmän retkeilyssä Out Vuonoksessa nähtiin sopivila tiputuskeleillä paljon kahlaajia, mutta kauniina poutapäivinä liejukentät ammottivat tyhjiyttään.

Tylli *Charadrius hiaticula*

Parhaimmat potit: 17.8. Joe Ukonlahti 12p (AP), Joe Paritsanlahdella syyskuun ajan päivittäin muutama lintu tai enemmän, parhaimmillaan 16.9. 23p (AP ym.), viimeiset havainnot 3.10. 3p (HKo) ja 4.10. ä (HM).

Tundrakurmitsa *Pluvialis squatarola*
Kaikki havainnot: 2.9. Kon Pitkäranta 23m sekaparvessa (AP,KLi), 22.9.-10.10. Joe Utra 1-3juv p (OG ym.),

22.9.-7.10. Joe Höylas 1-3p (AL, JT, MP, HPi ym.), 28.9. Lip Heponiemi 1p (VJ), 10.10. Joe Paritsanlahti 2p (OG), 20.10. Rää Vuoniemi ä m (HKo ym.)

Pikkukuovi *Numenius phaeopus*
Mainittakoon tässä yksi yömuuttohavainto: 23.8. Joe Rantakylä ä m (klo 00.45) (MHu).

Punakuiri *Limosa lapponica*
2.9. Kon Pitkäranta 1m (AP,KLi) ja 7.9. Vär Sääperi 1p (PZ).

Isosirri *Calidris canutus*
Syksyn ainoat "solmut": 2.9. Kon Pitkäranta 5m sekaparvessa (AP,KLi).

Pikkusirri *C. minuta*
Ensimmäinen 17.7. Joe Ukonlahdella

(AP). Pielisjoen rannoilla sirrejä kyttäiltiin syyskuussa päivittäin, seuraavassa Joe Paritsanlahden suurimmat päiväsummat: 9.9. 30 (4a) iltavartion aikaan, 10.9. 33juv p, 11.9. aamulla 62p, iltap. 59p, 12.9. 70p, 13.9. 35p, 16.9. 20p, 17.9. 28p, 18.9. 20juv p ja vimoset 19.9. 3p (AP,OG ym.). Syksyn suurin satsi laskettiin 12.9. Joe Paritsanlahti - Utran kanava väliltä, 103p (AV). Toinen hyvä paikka oli perinteisesti Out Vuonos: 9.9. 36(8a) (AP, EV), 10.9. 26p, 11.9. n. 100p kovassa vesisateessa ja huonossa näkyvyydessä (MKe).

Suosirri *C. alpina*

Ensimmäinen vanha lintu 15.7. Joe Linnunlahdella (HKo), kuun lopulla yksittäisiä lintuja ja pieniä parvia siellä täällä, kuten 31.7. Joe Ukonlahti 4 ad p (HKo). Syyskuussa rannoille astuivat nuoret linnut: 1.9. Out Vuonos 6p (HKo) Joe Paritsanlahti 9.9.-24.9. enimmäkseen 6p, ja vielä 1.-3.10. 2juv p (HKo ym.).

Kuovisirri *C. ferruginea*

Heinä-elokuulta ei havaintoja, syyskuussa pakolliset havainnot muiden kahlaajamassojen mukana: 4.9. Joe Ukonlahti 1juv p (AP), 8.9. Out Vuonos 1p (KLe), 12.9. Joe Paritsanlahti 1juv p, 13.-19.9. 2juv p (OG,AP ym.), 14.9. 4m (KLe) ja Rää Vuoniemi 7ad m (HKo ym.), sekä viimeinen 22.9. Joe Paritsanlahti 1p (OG).

Lapinsirri *C. temminckii*

Parhaimmat keskittymät: 15.7. Joe Linnunlahti 8ad p (HKo), 17.7. Joe Ukonlahti 1p (AP), Lip Heponiemi 5p (VJ), 18.8. Out Vuonos 5p ja Lip Särkjärvi 3p (AP), sekä syksyn paras 8.9. Out Vuonos 11p (KLe).

Pulmussirri *C. alba*

Kaikki havainnot: 3.8. Out Vuonos 1ad p (VJ), 8.9. 3p (KLe), 14.9. Rää Vuoniemi 1juv m/p (HKo,AV,PH,HPö) ja 15.9. Out Vuonos 1p (VJ).

Mustaviklo *Tringa erythropus*

Niukka esiintyminen, kaikki havainnot: 16.7. Joe Linnunlahti 1p (OG), 18.8. Lip Heponiemi 1 (AP,EV), 28.8. Out Vuonos 1p sekä 22.9. 2m - ennätysmyöhäisiä (MKe)!

Vesipääsky *Phalaropus lobatus*

14.9. Joe Paritsanlahti juv p (KLe).

Vanha lapinsirri kahluualtaassaan.
©Hannu Eskonen

Merikihu *Stercorarius parasiticus*
Vaisu kihusyksi. Merikihuja viuhdoti 14.9. Rää Vuoniemen ohi kuuden vanhan ja vaalean parvi (HKo ym.), sekä 14.10. Kit Hatunvaaralla 1m (MH).

Kihulaji *Stercorarius sp*

Määrittämättömiä kihuja nähtiin 6.7. Joe Noljaakassa 2p Pyhäselällä (PZ) ja sitten loppusyksyllä 19.10. Rää Vuoniemessä 5+7 m/p, jotka olivat ilmeisiä leveäpyrstöjä (PZ, HKo ym.)

Merilokki *Larus marinus*

Jo varhain syksyllä havaitut nuoret linnut antavat viitteitä lajin pesimisestä jossain lähialueilla. Nykyään merkari on tavallinen seikkailija kevään syksyin yleensä harmaalokkien joukossa. Kaikki havainnot: 31.7. Joe Kontiosuo 1^{2kv} p (HKo,VJ), 10.9. 1^{1kv} p (AP), 12.9. 1ad + 1^{2kv} p (HKo), 18.10. Kon Häikäniemi 1ad+1juv m (PZ), 19.10. Rää Vuoniemi 2ad ja ilm. juv m/kiert (HKo, PZ), 22.10. Joe Kuhasalo 1ad p (PZ), 24.10. Rää Vuoniemi 1^{1kv} kiert (AP), 29.10. Joe Kontiosuo 1p (PM), 16.-25.11. Joe Kontiosuo 1ad p (PZ), 25.11. 3ad+1juv (AP), 22.11. Kit Kiteenjärvi ad p (PZ), 4.12. Joe Kontiosuo 1^{1kv} p (PZ,AP) sekä 10.12. 1ad p (HM).

VAELLUS- LINNUT

Kari Lindblom

Vaelluslintusyksy 1996 oli useimpien lajien osalta vaisu, mikä näkyi Joe Höytiäisen kanavan lintuasemalla historian heikoimpina rengastussummina monilla vaelluslajeilla. Kirjosiipikäpylinnalla oli kuitenkin ennätysvaellus. Samoin pyrstötiainen esitti erittäin voimakkaan vaelluksen. Pähkinähakilla oli edellisyksyn massa-vaellusta seurannut heikko jälkivaellus. Lisäksi pikkukäpylintuja esiintyi suurin joukoin ja sinitiainen ja pikkugarpunen jatkavat edelleen P-K:n valloitusta vuosi vuodelta kasvavin kannoin. Pöllöpuolella vain helmipöllöjä oli mukavasti liikkeellä.

Katsaus poikkeaa aiemmista siten että useimpien lajien kohdalla on kuvattu yleisemmin ko. lajin muuttokäyttäytymistä laajemmin koko Suomen laajuudessa mittakaavassa. Muuttoa kuvaavia esimerkkejä on esitetty enimmäkseen P-K:n alueen ulkopuolelta. Tarkoituksena on vertailla lajien esiintymiskuvaa paikallisen tason ja laajemman skaalan välillä. Muuton yleispiirteet ovat samat niin sisämaassa kuin rannikkoseuduillakin. Toivotavasti esille nousee P-K:n retkeilijöitä askarruttavia kysymyksiä lajien esiintymisestä alueellamme ja myös kiinnostusta selvittää tarkemmin vä-

hän tunnettuja muuttoilmiöitä.

Monien varpuslintulajien muutonkuva tunnetaan alueelta edelleen huonosti. Pohjoiskarjalaiseen retkeilyperinteeseen kun ei ole säännöllisesti kuulunut aamuiset pikkulintustajaukset hyvien johtolinjojen varsilla, joten tällä saralla olisi selvitettävää. Monien lajien esiintymistä valottaa hienosti Höylasin rengastustoiminta. Kuitenkin monien pikkulintulajien muutonkuvasta pelkkä rengastustoiminta ei anna täysin selkeää kuvaa. Tällaisia ovat lajit joita saadaan rengastettua lukumääräisesti vähän, esimerkiksi metsäkivinen ja rautiainen sekä vaelluslinnuista mm. närhi. Niiden muotonkulusta antaa selkeämmän kuvan nimenomaan (pikkulintu)stajaus.

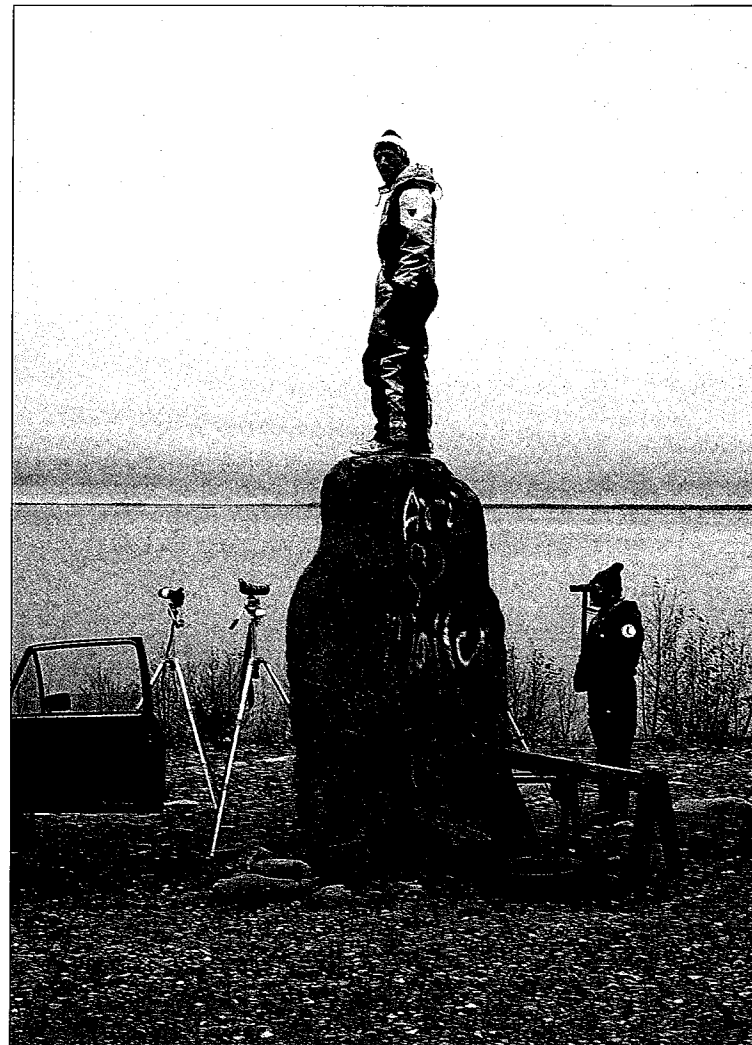
Monilla lajeilla yhdistetty rengastus- ja stajausaineisto antaa muuton-tutkijalle parhaan tuloksen. Lajeja, joiden syysmuutosta ei Siipirikon syyskatsauksissa ole esiintynyt yleensä edes päämuuttoja, on paljon, mm. edellämainitut metsäkivinen ja rautiainen muuttavat kyllä P-K:ssakin kohtuullisen runsaina parhaimpina muuttopäivinä sopivien muuttoa ko-koavien johtolinjojen varsilla, mutta niitä ei yksinkertaisesti ole laskeskeltu. Vaelluskatsauksen teemasta edelleen hieman sivuten mainittakoon että myös komppaamalla paikalliskeräntymisiä saisi kokoon mukavaa päämuuttoaineistoa mm. kivi- ja pensastaskuista, pikkulepinkäisistä, västäräkeistä, kirvisistä jne. Vaelluslintujen osaltakin olisi tehostetummalla varpuslintustajauksella saatavissa esiin mielenkiintoisia tuloksia...

Katsausten laadinnan helpottamiseksi olisi toivottavaa että havainnot ilmoitettaisiin ajoissa; mm. nyt jouduttiin karhuamaan ja keräämään havainnot paljon puhelimitse.

Teeri *Tetrao tetrix*

Kohtuullisen runsaista teerikannoista kertovat muutamat ilmoitetut parvi-havainnot, mm. 26.10. Rää Vuoniemi a21 NW (HKo,KLi,AV,PZ).

Varsinaista vaelluskäyttäytymistä lajilla ei esiinny, mutta syksyisin teeret kiertävät laajalti pesimäalueiden ulkopuolella. Samoin syksyisin törmää joskus myös metsoihin normaalien asuinpaikkojen ulkopuolella, joi-tain liikkumista osoittavia havainnot lajista on rannikkoseuduilta jopa saa-

Keinoina arktikasyksyinä Vuoniemessä voi harrastaa vaikka vuorikiipeilyä. ©Markku Halonen

rista. P-K:ssa metsot puolestaan ilahduttavat usein mm. Vuoniemen stajareita liikkumalla kärjen tuntumassa. Nyt metsosta ilmoitettiin yksi liikkumishavainto: 26.10. Lip Liperinsalo 2♂ NW (TN).

Hiiripöllö *Surnia ulula*

Ei vaellusta, vain kaksi yksilöä havaittiin: 10.11. alkaen (-9.3.-97) Vär Sääperi 1p, sekä 18.11.-7.12. Toh Lahdenvaara 1p (HKi).

Varpuspöllö

Glaucidium passerinum

Viisi havaintoa yhtä monesta yksilöstä: 5.9. Pyh Niittylahti 1ä (MP), 9.9.-31.10. Kon Jakokoski viitenä päivänä ilmeisesti sama yksilö (MP), 18.10. Toh Kaurila 1p (HKi) ja samoin 18.10. Joe Koivuvaara 1ä (HH), sekä 3.11. Lip Liperinsalo 1p (TN). Syksyisin pääsee ilta- ja aamuhämärissä kuulemaan lajin voimakasta syyshuutotriiliä usein pesimäpaikoilla, mutta myöskin liikkeelle lähteneet linnut huutelevat. Atrappiin varpuspöllöt reagoivat vähintäänkin tulemalla katsastamaan äänen aiheuttajaa, mutta usein myös vastaavat normaaliin, helposti matkitavaan soidinvihellykseen.

Viirupöllö *Strix uralensis*

Yksi ilmeisesti vaeltavaa yksilöä koskeva havainto, 9.11. Rää Vuoniemi 1p niemen kärjessä (L.Lax,J.Rutilla).

Lapinpöllö *S. nebulosa*

Ainoat ilmoitetut: n.25.10.-30.10. Kon Jakokoski Käkösuo 1-2p (T.Pölonen, ilm.MP), sekä 29.10. Rää Nieminen 1p (JVe).

Sarvipöllö *Asio otus*

Ainoat ilmoitetut, 15.10. Kon Jakokoski Tasanen ä1 (MP) sekä 18.10. Toh Kaurila 1 saalisteleva, osuvat hyvin yksin lajin syksyiseen päämuuttoaikaan lokakuun puolivälistä kuun loppuun, jolloin laji on paikoin rannikkoseuduilla ja ulkosaaristossa runsaslukuinen.

Vaellusliikehdintää on havaittu mm. etelärannikolla jo elokuun alkupuoliskolla, mutta päämuutto tapahtuu pääsääntöisesti lokakuussa. Kylmät pakkasyöt saavat sarvarit joukoittain liikkeelle; mm. syksyllä -93 havaittiin voimakas muutto 21.10. Hangon lintuasemalla, jossa rengastettiin peräti 26 "otusta". Hankonie-

men lounaiskärjessä liihotelleiden pöllöjen todellista määrää tuona yönä voi vain arvailla! Taustana tälle masamuutolle oli 20.10. pohjoisesta Keski-Suomeen levinneet kovat yöpakkaset; samoin rannikkoseuduilla yölämpötila tippui tuolloin vallinneessa korkeapainekehässä alhaiseksi.

Suopöllö *A. flammeus*

Neljä ilmoitettua: 3.8. Kit 1p (KLi, M.Koskinen) ja 28.9. Nur Salmijärvi 1p (HHö), Joe Höylas 1r, sekä 13.10. Kit Hatunvaara 1 SW (MH, HKo). Lajista on perusteltua kerätä kaikki havainnot, koska se on usein sangen vähälukuinen ja esiintyminen vaihtelee runsaasti vuodesta toiseen.

Sarvipöllö ja suopöllö ovat muista pöllöistä poiketen selväpiirteisempiä "muuttolintuja", jotka matkavat talveksi "etelään". Niiden alueellinen esiintyminen on kuitenkin enemmän tai vähemmän sidoksissa myyräkantaan, joten tässä mielessä ne voidaan luokitella myös "vaelluslinnuiksi". Jatkossa voi siis myös suopöllöt ilmoittaa vaelluslintuihin.

Helmipöllö *Aegolius funereus*

Hyvä vaellus: Kes Purujärvi Leveäkiivi yht. 83r (KM) ja 20.-29.9. Kon Punarikoski 7r,5ä (HH,OG).

Kesälahden oivallisella, hyvään muuttosuppiloon, Pyhäjärven ja Puroveden väliselle kannakselle sijoituvalla paikalla on KM:n toimesta kihlattu helmareita syksystä -92 lähtien. Lajin muutonkulkua P-K:ssa valottavan havaintojenkeruun tuloksista on tekeillä yksityiskohtaisempi tiedonanto. Tässä luettelomaisesti rengastuksen tulokset: -92 ilmeisen hyvä vuosi, pyynnin aloituksessa myöhästytettiin, mutta rengastuksia kertyi 44, -93 heikko vaellus, 20r, -94 samoin vain 18r, -95 hyvä vaellusvuosi, 138r. Syksyn -95 vaelluksessa oli selkeästi kaksi huippua, toinen syyskuun loppussa, toinen lokakuun alussa. Syksyllä -96 rengastushuippu oli aiemmin kuin -95. Valtaosa rengastetuista linnuista on ollut nuoria, vaelluksen alkuvaiheessa vanhojen lintujen suhteellinen osuus on suurempi kuin vaelluksen loppupuolella. Kesälahden pyyntipaikoissa ja -tehokkuudessa on ollut vaihtelua vuosien välillä, joten vuosien välisessä vertailukelpoisuudessa on eroja. (Ed. rengastustulokset ilmoitti HH). Vinkkinä tulevien syk-

syjen pyynteihin P-K:ssa lajin syysvaelluksen alkamisajankohdasta mainittakoon esim. syksyn -97 varhainen liikkeellelähtö Kymenlaaksossa, missä oli jo elokuun puolivälin jälkeen vaellus täydessä käynnissä.

Harmaapäätikka *Picus canus*

Vain kaksi havaintoa ilmoitettiin: 14.10. Joe Linnunlahti Hasanniemi 1p/NW (PZ) ja 22., 27.10, sekä 28.11. Kon Jakokoski ilm. sama 1p (MP).

Joinakin syksyinä harmaapäätikkoja vaeltaa itärajan takaa enemmän alueellemme ja niitä nähdään etupäässä talvisin lintulaudoilla. Voimakas vaellus koettiin massiivisena, lajistoltaan monipuolisena ja lukumääräisesti kovana tikkavaellussyksynä -93. Tällöin vaelsi ilmeisesti taigalla vartuneita harmaapäätikkoja laajana rintamana halki Etelä- ja Keski-Suomen, vaelluksen painottuessa lokakuuhun. Talvella -93/94 löytyi talvehtimaan jääneitä harmaapäitä P-K:stakin peräti 42 yksilöä. Huomattavaa on, ettei lajin näkyvä muutto ollut edes tuona syksynä niin silmiinpistävää kuin muutoin yhtä runsaana esiintyneellä valkoselkätikalla, vaikkakin normaalia useammin nähtiin muuttavia *Picukista* sekä etelärannikolla että Itä-Suomessa.

Ainakin P-K:ssa tuntuu talvehtivien lintujen määrä olevan parempi indikaattori edellisyksyn vaelluksen voimakkuudesta kuin muuttolennessä mahdollisesti havaittavat muuttamat yksilöt. Aiemmin kun laji oli ARK-laji ei sen talviesiintymisestä saanut luotettavaa kuvaa siksi, että havainnot koskivat pääasiassa muuttamien enemmän tai vähemmän satunnaista talviretkelyä harrastavien ornien eteen harvoin tupsahtaneita lintuja. Maallikkohavaintojen mukaan ottaminen antaa oikeamman kuvan lajin todellisesta talviesiintymisestä. Maallikot tuntevat keskimäärin varsin hyvin lintulaudalla läskiä naputtelemassa käyvän harmaapäisen "vihertikan". Virhemäärityksiä tulee tämän lajin osalta vähän. Täysin toinen on tilanne esimerkiksi valkoselkätikan kohdalla, jolla on samannäköisiä tavallisia sisarlajeja harhauttamassa maallikoita. Suositeltavaa on jatkosakin kerätä P-K:n alueen maallikoiden havainnot "vihreästä" tikasta katsoiksiin. Todettakoon kuitenkin että pääsääntöisesti ei maallikkohavainto-

ja tule käyttää laajemmassa mitassa katsausten materiaalina, poikkeuksen muodostavat vain muutamaiset helposti tunnettavat lajit, joilla ei ole samannäköisiä sukulaislajeja.

Palokärki *Dryocopus martius*

Ei selkeästi havaittavaa vaellusta. Ilmoituksia yht. 15 "palohullusta", joista karkeasti ainakin kolmannes koskee jonkinasteisia liikkuvia lintuja. Varsinaisten vaellusreittien varsilta, esim. Vuoniemestä, Kyyrönniemestä tai Höyläsilta ei tippunut havaintoja muuttavista kärjistä.

Viime aikojen voimakkain vaellussyksy lajilla oli hyvänä tikkasyksynä -93. Tällöin mm. Helsingin Santahaminassa laskettiin yht. 100m kärkeä. Seuraavana syksynä palattiin normaaliuikiin, ed. paikalla yht. 50m. Syksyllä -95 ei kärkiä enää juurikaan liikkunut, esimerkkinä Hangon lintuaseman pohjanoteeraus 8m koko syksynä. Laajoista aineistoista käy hyvin ilmi lajin syysmuuton fenologia: liikehdinnän alku heinäkuun lopulla, pikkühiljaa laajempaa liikkulua elokuussa ja liikehdinnän huippu syyskuussa, jonka jälkeen meno jatkuu tasaisena vielä läpi lokakuun ja päättyy, kuten muillakin tikoilla, marraskuun puoliväliin mennessä. Pesimäkauden ulkopuolella ovat mm. puistometsiköt lajin suosimia ruokailupaikkoja. Esim. Joensuun kaupunkialueelle ilmestyy säännöllisesti kärkiä etsimään sopivia ruokailupuita heti syyskuun alusta alkaen.

Käpytikka *Dendrocopos major*

Edellisyksyiseen tapaan vaellus juurissa. Ajalla 30.7.-17.10. vain 10 muuttolennessä havaittua kärkiä ja lajilleen määrittämättömiä "kirjotikkoja" (*Dendrocopos/Picoides*) yht. 10m. Ensimmäinen 30.7. Joe Nolja 1^{kv} SE (PZ). "Huippu" ja samalla ainoat yli yhden summat elosyyskuun vaihteessa: 31.8. Joe Nolja 1 ad W+ "kirjotikka" 2 W (PZ) ja 1.9. Out Vuonos 2(2a) NW (HKo, KLi, AP). Joe Höytiäiselläkin vain 1r koko syksynä! Syksyn -93 suurvaellus (ja seuraavan syksyn heikko jälkivaellus) hyydytti tikkojen vaelluspaineet täysin muutamaksi vuodeksi. Laji on ravinnonkäytössään siten joustava että talvehtiva kanta syö kuusen siemeniä silloin kun niitä on paljon. Kuusen katovuosina ovat vuorossa vaihtoehtoisena ravintokohteena männyn siemenet. Vasta kun sekä kuusen että

männyn siemenkato sattuu samalle vuodelle lähtevät käpytikat suurvaellukselle, sen sijaan pienimuotoisempaa vaeltelua tapahtuu joka vuosi.

Voimakkaiden syysvaellusten jäljiltä on joskus todettu myös pienimuotoista keväuvaellusta, joka käpytikalla muuten on epätavallista. Syksyllä -97 kärjeitä lähti taas liikkeelle itärajan takaa tyypillisen aikaisin heinäkuun puolivälissä, mutta vaellus jäi Suomen puolella melko vaisuksi. P-K:n alue on etuvartioasemassa myös käpytikka-vaellusten suhteen, kun linnut painelevat länsirannikkoa alas ei täällä tarvitse enää massoja laskeskella. Laji on kesästajarille kiitollinen koska muutos keskittyy muutamiin aamutunteihin, eikä se haktiväelluksen - toisen kesävaeltajan - tapaan jatku pitkälle päivään, jolloin ei sitkeäkään stajari pitkään jaksa hellesään sinistä taivasta haroa. Muuton vuorokausirytmistä on maininnanarvoista lajilla havaittu yömuutto mm. Kokkolan Tanakarista. Yömuuttohavaintoja tunnetaan jopa keskiyön tunteilta.

Valkoselkätikka *D. leucotos*

Kaksi vaeltajaa: 27.9. Kit Kyyrönniemi 1 W (MH) ja 28.9. Joe Nolja 1p (HKä, ilm. HKo/lintutiedotus, KLi). Lajilla oli elosyyskuussa pientä vaelluksenpoikasta Etelä- ja Keski-Suomessa.

Pikkutikka *D. minor*

Ilmoituksia 21 pikkutikasta, joista vain 10m. Hyvin pienimuotoinen vaellus ajoittui syyskuun puolivälin ja lokakuun alun väliselle ajalle, parhaiden päivien ollessa 27.9. Kit Kyyrönniemi 3 W (MH) ja 6.10. Joe Höylas 2 NW (AV), sekä samana päivänä vielä Joe Hasanniemi 2p (HKo, KLi, AV, PZ). Vaeltajien niukuudesta kertoo omaa kieltään myös Höylasin vain 2 vaellusaikaista rengastusta.

Pohjantikka *Picoides tridactylus*

Eivät olleet myöskään pohjantikat liikekannalla, 10.9.-2.11. havaintoja vain 7 kuusenkuorijasta, joista 3 muuttolennessä: 18.9. Joe Höylas 1 NW (AP), 3.10. Kit Kyyrönniemi W/E (HKo, MH) ja 14.10. Kon Höytiäinen Häikänniemi 1 NW (PZ). Höylasilla lisäksi 1r. Tikkoja kannattaisi etsiä myös P-K:n alueella paikoista missä on paljon tukkipinoja. Erityisesti pohjantikka on mieltynyt pinojen ravintotarjontaan.

Tikkavaellussyksyn -93 jälkeen olivat mm. rautatieasemien tukkipinot tarkassa syynissä kun niiltä löytyi monin paikoin talvehtimaan jääneitä pohjan- ja valkoselkätikkoja.

Tilhi *Bombycilla garrulus*

Vaisu esiintyminen. Syksyn summaksi ilmoitettiin yhteensä 1 280 tilheä. Ensimmäiset 14.9. Kon Särkivaara 6 S (PZ), jonka jälkeä tasaisesti uusia ja useissa paikoissa muutaman kymmenen linnun määrä, mm. 23.9. Toh Kermie a35p (HKo, AP) ja 26.9. Lie Salokylä 40 (MT). Lokakuussa pieni huippu kuun alkupuolella, parhaina 5.10. Out 80p (MKE) ja 8.10. Joe Linnunlahti yliopisto 100 NW, 35 SE, 20p (PZ) sekä 10.10. Lie Taponkatu 150 (MT). Muut yli 30 ylitykset: 15.10. Toh Asema a50p (HKi), ja vaisua toista huippua loka-marraskuun vaihteessa kuvaavat 29.10. Joe Linnunlahti yliopisto a60 W (KLi) ja 3.11. Lie Rauhala-Lamminkylä yht. 90 (EL).

Marraskuun alun jälkeen vain muutaman yksilön parvia ja yksittäisiä muuttajia joulukuun puoliväliin. Vallitsevia muuttosuuntia olivat totutusti SW-NW. Ainakin etelärannikolla esiintyy välillä myös runsaita itään suuntautuvia syysvaelluksia useiden muiden vaelluslintujen tapaan, joilla vaellus suuntautuu ensin idästä kesken Suomen yli länsirannikolle, siellä etelään ja sitten Suomenlahden pohjoisrantaa itään.

Talveksi ei tilhiä juurikaan nyt jäänyt pihlajanmarjojen täydellisen puuttumisen vuoksi. Hyvinä marjatalvina tilhiin vaellushuippu venyy usein pitkälle tammikuulle, huonoina marjasyksyinä on usein parempaa muuttoa jo syyskuun lopulta alkaen. Tilhiimuuton vuorokausirytmistä voi karkeasti ottaen todeta muuton jakautuvan kovemmissa muutoissa pitkän päivää tapahtuvaksi, usein on runsasta muuttoa iltapäiväsiinkin. Helsingin seudun laajoissa yömuuttoaineistoissa tilhettä on vain yksi yömuuttohavainto ilta-yöstä. Laji on siis päivämutteri tyyppillisimmillään.

Koskikara *Cinclus cinclus*

Laji ei muuttokäyttäytymiseltään kuulu perinteisesti luokiteltuihin vaelluslintuihin, mutta käsitellään tässä koska se jäisi nykyisellä havaintojenkeruuluokittelulla muuten pois katsauksesta. Ilmoitetut havainnot kuvaavat

hyvin lajin saapumisajankohtaa etelän talvehtimispuroille: 13.10. Juu Petäis-joki 1 (HHö) ja 26.10. Toh Uusi-Värttilä 1 pelastettiin kissan kynsistä pihalta ja laskettiin Vääräkoskelle (Tyt-ti Kaskinen, ilm.HKi). Muuttomatkoilla lajia tapaa säännöllisesti mm. meren rannoilta ja jopa saarista. Sisämaassa lajia löytyy tällöin mm. järvien rannoilta. Tällaiset vieraassa biotoopissa tavatut yksilöt kertovat lajin muuttojoista, joten ne kannattaa aina kirjata ylös ja lähettää katsauksiin. Mielenkiintoisia olisivat myös havaintosarjat loppusyksyn osalta lajin talvehtimispuroilta, koska ne kertovat paljon muuton etenemisestä.

Hippiäinen *Regulus regulus*

Ensimmäiset liikkuvat 8.9. Toh Kangasvaara a5 m/p (HKi). Joe Höylasil-la rengastettiin syksyn kuluessa vain 27 yksilöä. Kuitenkin hippiäisiä oli liikkeellä, 14.10. Rää Vuoniemessä havaittiin sisämaaloissa erittäin kova muutto muutamassa suurparvessa: peräti 220(3a) hippiäistä lähti painelemaan salmen yli NW (AV)! Muina päivinä ei Vuoniemessä eikä muissaakaan stajauspaikoissa selkeitä muuttoja näkynyt. Kyseessä saattoi hyvin-kin olla hyvin terävästi ajoittunut muuttopiikki. Höylasin katkonaisessa rengastuksessa tällainen muuttopiikki on voinut lipsahtaa ohi.

Hippiäismuutoissa on tyyppillistä lintujen valuminen päiväsaikaan puustoa pitkin alkusyksyn fyllariparvien tapaan. Usein parvet ovat kuitenkin päiväsaikaan enimmäkseen paikallisia ja vastaavasti yömuuton osuus on lajilla suurta. Lajia kuuluu yömuutolla läpi yön: tiheys nousee keskiyötä kohden ja huipentuu aamuyön tunteina.

Pyrstötiainen *Aegithalos caudatus*

Erittäin runsas vaellus, hieno yhteis-summa n. 1800 olisi voinut kaunistua, ellei Höylasilalla olisi ollut rengastuskatkoa ja Vuoniemessä sekä Kyyröniemessä stajikatkoa vaelluksen huippuvaiheen aikaan. Jo 21.8. Toh Ristee a10 (TP) ja pari muuta parvea elokuussa koskenevat osin pesimäalueen lähellä kierteleviä poikueparvia, mutta myös vaelluksen aloittelun piirteitä oli elokuun esiintymisessä havaittavissa. Selvempi vaellus käynnistyi hiljalleen syyskuun puolivälissä, mistä esimerkkinä 15.9. Lie Varisvaara 12 (JMr). Ensimmäisiä parempia muuttopäiviä oli-

vat 27.9. ja 3.10., jolloin Kit Kyyröniemi 90(9a) W-NW (MH) sekä 139(9a) W (MH,HKo). Joe Höylasin havaintosarja kuvaa hyvin vaelluksen huippuvaihetta: 5.-7.10.: 5.10. 215 n.NW + 109r (osa rengastetuista sisältyy vaelluslennossa havaittuihin!) (PZ,AL,JT), 6.10. 120(6a) + 211r (AV,AL,JT) sekä 7.10. 245(10a) W (KV,OG,HKo).

Vaellus jatkui huipun jälkeen kohtalaisen voimakkaana lokakuun puoliväliin: 11.10. Vär Sääperi 43 SW (PZ) ja 12.-13.10. Joe Höylas 86r. Tämän jälkeen tapahtui selvä muuton hyytyminen, mutta muuttoparvia riitti toki yleisesti koko loppukuun. Marraskuussa liikehdintä tuntui saaneen yllättäen uutta puhtia, läpi kuun oli kohtalaista loppusyksyn liikehdintää, vaellussuuntien ollessa edelleen valtaosin sama mikä totutusti vallitsevana läpi syksyn, SW-NW.

Marraskuun muuttoja: 3.11. Rää Vuoniemi 44m (PZ), 16.11. Joe Nolja-ka 25(2a)m (PZ) ja 25.11. Joe Paritsanlahti+Linnunlahti 9 kiert+a15 NW (AP,AV). Vaellus jatkui vielä n. 10.12. asti. Joulukuisia suurimpia parvia: 7.12. Vär Patsola a16 W (HKi) ja 9.12. Joe Rantakylä 15 (MHu).

Selväpiirteisen vaelluksen jatkumille myöhään alkutalven voisi etsiä syy-yhteyttä läpi loppusyksyn vallinneesta poikkeuksellisen leudosta säätyypistä: marraskuussa oli vain harvoin yöpakkasia (Itä-Suomessa oli marraskuussa runsaasta pilvisyydestä johtuen jopa vähemmän yöpakkasia kuin eteläisessä Suomessa!) ja vasta kuun lopulla oli parin päivän kylmä piikki. Marraskuuta seurasi edelleen erittäin lauha joulukuun alku, esimerkiksi vielä 9.12. Joensuussa vihreät nurmikot ja lämpötila +5 astetta. Seuraavana päivänä talvi tuli kertaheitolla, kiristynyt pakkanen ja lumentulo ajoi mm. avoimilla järvillä vitkutelleet vesilinnut ja lokit muutolle ja sai pyrstötintit päättämään ennätysvaelluksensa.

Varsinkin havainnointitehon huomioottaen oli kyseessä ehkäpä kaikkien aikojen kovin P-K:ssa todettu vaellus. Aiempia lähes samantasoisia hyviä vaellussyksyjä ovat alueella olleet ainakin -83, -86 ja -93. Lopuksi vielä lajin muuton vuorokausirytmikasta: karkeasti ottaen pyrstäri on liikkeellä läpi valoisin ajan, muuttoa todetaan usein vielä myöhään iltapäivällä. Nyt pari ilmoitusta aivan ilt-

hämäristä peltoaukeaa ylittävästä parvesta. Koskivatko ne todellista muuttoa vai yöpymään meneviä lintuja ei havainnoista selvinyt. Varsinaista yömuuttoa ei lajilla ilmeisesti juurikaan esiinny, ainakin Helsingin seudulta vain yksi julkaistu havainto myöhäiseltä aamuyöltä.

Hömötiainen *Parus montanus*

Ensimmäinen liikkuva 19.7. Joe Nolja-ka 1 W (PZ). Syyskuun alusta liikehdintää, joka runsastui kuun puolivälissä. Höylasin paras päivä 18.9., jolloin 42r (AL,JT). Terävä muutonhuippu havaittiin kuun lopussa: 27.9. Kit Kyyröniemi 65(6a) W-NW + *Parus sp.* 135(6a) W-NW (MH) ja 28.9. Rää Vuoniemi 58(10a)m (HKo,KLi,AV), sekä Kit Kyyröniemi *Parus sp.* 150 W-NW (MH). Vielä 11.10. Rää Vuoniemi 30m (AV). Edellä olevat havainnot olivat ainoat paremmat ilmoitetut muutot. Höylasin syyssigma vain 304r, mikä on yksi aseman historian heikoimmista. Viimeinen liikkuja 3.11. Rää Vuoniemi 1 NW (PZ).

Vuorokausirytmikkaa tarkasteltaessa hömpä on varsinaista tiaislajeistamme myöhäisin liikkeellelähtijä aamulla. Liikehdintä alkaa muuta lajeja verkkaisemmin: auringonnousua seuraavan tunnin aikana hömpä ei vielä juurikaan liiku muista tiaisista poiketen, huippu saavutetaan keskimäärin vasta myöhään aamupäivällä ja muutto jatkuu läpi iltapäivän yleensä voimakkaampana kuin muilla tiaislajeilla (paitsi pyrstötiäisellä, joita myös liikkuu usein runsaasti myöhäisinäkin iltapäivätunteina). Näinollen mm. Vuoniemen stajauspäivät päättyvät usein turhan varhain tämänkin lajin osalta.

Lapintiaainen *P. cinctus*

Vaisua liikehdintää parin edellissyksyn tavoin. Syksyn -94 suurvaellus, jolloin havaittiin yhteensä 113 lappalaista ilmeisestikin hydytti enemmän vaelluspaineet vaelluslinnulle tyyppilisesti useiksi vuosiksi.

Nyt yhteensä 19 havaittua. Ensimmäiset 17.9: Joe Höylas 1m (PZ) ja Joe Linnunlahti 1m (AP,PZ). Yli yhden linnun huiput: 22.9. Joe Höylas 3p (AL,HPi) ja 2.10. Lie Patvinsuo a5p (PZ). Viimeinen 26.10. Joe Kuhasalon puhdistamo 1p (PZ). Höylasilalla rengastettiin yht. 3 lappalaista. Näistä yhdellä linnulla oli musta päälakika-

lotti antaen viitteitä mahdollisen höpintiaisen, eli hömö- ja lapintiaisen risteymän suuntaan. Kuitenkin lintu oli muuten väritykseltään ja mitoiltaan tyyppillinen lappalainen. Erittäin harvinaisissa, mutta silloin tällöin tavattavissa em. risteymiksi määrittelyssä linnuissa on ollut selkeästi molempien kantavanhempien tuntomerkkejä ristiin siten että yksilöt ovat olleet maastotilanteessakin enemmän tai vähemmän selvästi poikkeavia. Tiaisristeymistä on Suomessa todettu myös hömö- ja kuusitiaisen risteymä, mutta tämä samoin kuin sini-talitiaisristeymät ovat selkeästi höpintiaista ainutlaatuisempia ykköstupauksia. Idästä ajoittain eksyvissä valkopäätiaisissa on risteymän mahdollisuus sen sijaan aina tarkistettava, koska valkopäätiainen risteytyy levinnäisyysalueensa länsiosissa satunnaisesti, mutta ilmeisesti kohtalaisen säännöllisesti yksittäistapauksina sinitiaisen kanssa. Valkopäätiaisia kannattaa kytätä tulevina tiaisvaellussyksyinä myös P-K:ssa, edellisestä havainnosta alueella kun on kulunut jo 20 vuotta. Vielä joku syksy niitäkin eksyy Suomeen invaasioluonteisesti, kuten viitattaisiäisyksyllä -95 lähes 50 vuotta edellisestä vaelluksesta!

Lapintiaisen jo pitkään jatkuneita säännöllisiä syysliikehdintöjä on esitetty sängen uudeksi ilmiöksi. Aina-kin vielä muutama vuosikymmen siten laji suoritti ilmeisestikin vain ajoittain eteläiseen Suomeen asti yltäneitä suurvaelluksia. Pohjois-Suomen laajalaisten vanhojen metsien hakkuiden on esitetty heikentäneen lapintiaisten talvisia ravinnonsaantimahdollisuuksia siten että osa kannasta joutuu lähemään talvenviettoon etelämmäs turvatakseen selviytymisensä talven yli.

Töyhöttiainen *P. cristatus*

Ei minkäänlaista liikehdintää, ei edes Höylasilalla yhtään rengastettua. Töyhöttiäisellä oli viimeksi voimakas vaellus syksyllä -93.

Kuusitiainen *P. ater*

Heikko vaellus, Höylasilalla vain 3r. Ensimmäiset 5.9. Rää Vuoniemi 2 (AP,EV). Pieni huippu kuun lopussa, parhaana 27.9. Kit Kyyröniemi 15(3a) (MH). Tämän jälkeen havaittiin vain ykköslintuja.

Kuusitiaisvaellukset ovat käytännössä jokavuotisia, näin laji on enem-

mänkin osittaismuuttaja kuin tyyppilinen vaelluslintu, mutta erona varsinaisiin muuttolintuihin voidaan pitää sitä, että liikkeellä olevien vaeltajien osuus kannasta vaihtelee suuresti vuodesta toiseen. Kuusitiaisvaellukset riippuvat kuusen käypysadosta: kun sato on hyvä pysyy pääosa linnuista pesimäalueillaan, ja kun ravintotilanne alueella heikkenee, lähtee osa tiaisista vaellukselle.

Tiaisista kuusitintti on virkuin muuttolähtijä: muutto alkaa heti aikaisin aamulla, muuton intensiteetti kasvaa tasaisesti aamupäivällä ja saavuttaa huippunsa nelisen tuntia auringon nousun jälkeen huipun myöhemmin iltapäivällä.

Sinitiaainen *P. caeruleus*

Oli runsaslukuisena liikkeellä. Muuttolukujen valossa oli liikehdintä alueellisesti keskimääräistä voimakkaampaa. Höylasilalla kihlattiin syyslokakuussa normaalit 251, joissa huiput 13.-15.9. ja 28.9.-6.10. Jälkimmäistä huippua edustaa jakson parhaana muuttona 28.9. Rää Vuoniemi 45(8a)m (HKo,KLi,AV). Sitten ilmeisesti pientä taukoa, tosin 14.10. Rää Vuoniemi 41(8a)m (AV). Hyviä muuttolukuja taas lokakuun lopussa: 22.10. Joe Kuhasalo Kalmonniemi 48(4a) NW (PZ) ja 24.10. Rää Vuoniemi 51(3a) SE kahden aamutunnin aikana (KLi,AP). Tämän jälkeen vaellus heikkeni, mutta jatkuu pienimuotoisena marraskuun puoliväliin. Erityisesti lokakuun loppupuolen muutoissa oli silmiinpistävää alueellisesti suuri parvikoko (yli 20 yks.). Laji on tasaisesti runsastunut alueellamme jo pitkään ja tämä näkyy jo selvästi vaeltajienkin määrissä.

Sinitiaisen muutto ajoittuu aamutunteihin. Liikehdintä ei tali- ja kuusitiaisen tavoin ala heti hämärissä vaan noin tunti auringon nousun jälkeen, voimistuu pian ja saavuttaa huipun aamun ensituntien jälkeen ja siten muutto nopeasti heikkenee.

Talitiaainen *P. major*

Melko vaisu vaellus. Joe Höylasin syyssigma vain 127r. Vaelluksen huippu selkeästi syys-lokakuun vaihteessa: 27.9. Kit Kyyröniemi 45(4a) W-NW (MH) ja 28.9. Rää Vuoniemi 79(12a)m (HKo,KLi,AV), sekä 3.10. Joe Höylasin paras vaelluspäivä 43m (PZ) ja 33r, joista osa mukana muuttavissa (JT).

Vuorokausirytmikaltaan sinitiai-

sen tavoin aamutuntien muuttaja, mutta lähtee liikkeelle jonkin verran varhemmin. Muutto voimistuu myös nopeammin, saavuttaen huipunsa usein sinitiaista varhemmin, pari tuntia auringonnousun jälkeen.

Pähkinänakkeli *Sitta europaea*

Yhteensä 8 sittaa: 6.7.-8.3. -97 Joe Nolja-ka 1p (PZ), 24.-28.8. Pyh Niittylahti 1p (MP), 10.9. Lie Rauhala 1 (M.Räsänen) ja loka-marraskuussa samalla alueella 2r *asiatica*-rotuista (EL), 1.10. Kon Jakokoski 1Ä (MP), 16.9. Joe Rantakylä 1 (TN), 26.10. Rää Sangenlahti 1p (MH) ja 14.11. Joe Nolja-ka 1 W (PZ). Koskenevat valtaosin syksyn -95 suurvaellukselta aloilleen jääneitä lintuja. Silloin alueeltamme ilmoitettiin syyskatsaukseen 627 nakkelia ja yleisökysely alkutalvella tuotti ilmeisestikin valtaosin eri lintuja, yhteensä 1350 yksilöä.

Puukiipijä *Certhia familiaris*

Hyvin niukka liikehdintä: vain 4 ilmoitettua vaeltajaa, joista Höylasilalla rengastettiin kaksi. Edellisenä syksynä lajilla oli P-K:ssa selvästi voimakkaampaa liikehdintää.

Närhi *Garrulus glandarius*

Vähintäänkin kohtuullisen voimakas vaellus syyskuun alkupuolelta lokakuun alkupuolelle: 8.9.-9.10. yht. 216 ilmoitettua vaeltajaa. Eka parempi summa 14.9. Rää Vuoniemi a19 SE (HKo,PH,HPö,AV). Vaellus huipentui kuun lopulla terävään muuttopiikkiin 27.9, jolloin Kit Kyyröniemi peräti 88(7a)m (MH), mikä on P-K:n oloissa kova muuttoluku. Samana päivänä Vär Sääperillä 16(5a) NW-N + 12p/m (EV,HKo). Muut muutot maksimisaan 12 lintua.

Harakka *Pica pica*

Pari vaellushavaintoa: 14.10. Kit Hattunvaara a5 SW (MH) ja vakiopaikalta Rää Vuoniemestä 23.10. yksi selkeä muuttaja suuntasi SE (HKo,AP).

Pähkinähakki

Nucifraga caryocatactes

Edellissyksyn ennätysvaelluksen jälkeen koettiin vielä pieni jälkivaellus. Syksyn yhteissumma mukavat 116 hakkaa.

Jo kesäkuun puolivälin jälkeen alkoi hakkeja ilmaantua maisemiin eri puolilla Etelä-Suomea. Merkinä vael-

luksen alkamisesta P-K:ssa 24.6. Lie Koli a8p (M.Pöyhönen). Seuraavat ilmoitetut alueelta vasta elokuusta, tällöin oli varsinainen vaellusaalto kuitenkin jo pyyhkäissyt Länsi- ja Etelä-Suomen yli. Ennen heinäkuun puoliväliä raportoitiin nimittäin Kokkolan Tankarista jo 60 hakista ja heinäkuun lopulla havaittiin Ruotsin puolella Merenkurkussa Suomen puolelta tuleva 150 hakin muuttopäivä. Elokuussa hakit painelivat jo länsirannikkoa alas, mm. 21.8. Kristiinankaupunki 150 S. Sitten oltiinkin jo Suomenlahdella: 24.8. Hanko 112 E ja Espoo 120 E, sekä 25.8. Espoo 140 E. Lopuksi oli silmukassa vuorossa Virolahti: 24.8-3.9. yht. 1460 E. Näin hakkivaellus saatiin edellissyksyn tapaan hienosti dokumentoitua kaikessa kokonaisuudessaan.

Seuraavassa syksyn -96 vaelluksen loppuvaiheen eteneminen alueellamme: elokuussa lähes päivittäistä yksittäisten hakkien tiputtelua enimmäkseen läntisiin suuntiin, parhaana 21.8. Joe Nolja 10 NW/WNW (MHu). Syyskuussa päivittäin liikkuvia, parhaina: 7.9. Vär Sääperinjärvi yht. 13, pääas. E (HKO ym.), 13.9. Joe Ranta-

kylä-Karsikko-Linnunlahti yht. 8m vaihteleviin suuntiin (KLi,TN, AP) ja loppukuusta eniten 27.9. Joe Rantakylä 6(6a)m (KLi). Syyskuun alkupuolella ilmeisesti itään palailevia lintuja ja tämän jälkeen vaellukselta jättäytyneitä kiertelijöitä. Selkeää vaellusta ei ollut loppusyksyllä enää havaittavissa. Talveksi jäi muutamia lintuja.

Mainittakoon vielä syksyn -95 huippuvaelluksella tehdyt mielenkiintoiset yömuuttohavainnot hakeista, niiden rääkynää kuultiin ainakin muutamain paikoin rannikkoseuduilla pimeältä elokuun yötaivalta. Kova vaelluspaine ajaa muuten päivämujuttajana tunnetun lajinkin liikkeelle vuorokauden ympäri!

Korppi *Corvus corax*

Muutama ilmoitettu liikkumishavainto osuu hyvin yksin lajin syksyisen liikehännän keskimääräisen huippuvaiheen kanssa; 26.9. Pyh Mulo 11(2a) S (PZ) ja 27.9. Kit Kyyrönniemi a15 kiert (MH). Korppikannan pitkään jatkunut voimakas runsastuminen näkyy myös liikkuvan kannanosan lisääntymisenä.

Selväpiirteisestä, jopa melko voimakkaasta muutosta on hyvänä esimerkkinä 25.9-93 Länsi-Uudellamaalla tapahtunut muutto: Tammisaari Berg 122(5a) SW ja Hanko Länsisatama a30 W merelle.

Pikkuvarpunen *Passer montanus*

Pikkuvarpusen runsastuminen -90 luvulla niin Joensuussa kuin Värtsilässäkin näkyy myös syysparvien kasvuna. Värtsilän parhaat: 3.8. Sääperinjärvi a100p (KLi,J.Nummelin) ja 25.8. Keskusta yli 200(3a)p (HKi). Pyh Reijolassa viihtyi viljapellolla Joensuun seudulle poikkeuksellisen suuri parvi, jossa parhaimmillaan 31.8. a160p, joukossa vain 5 varpusta (HKO,AP). Alkusyksystä lajia tuntui olleen myös Joensuun kaupunkialueella vähän joka puolella, pikku parvia ruokaili monin paikoin mm. puistonurmikoilla. Alkusyksystä lajille onkin tyypillistä kerääntyä ruokailuparviksi ja näyttäytyä pesimäalueidensa ulkopuolella. Varsinaista syysvaellusta on sisämaassa sitävastoin vaikeampi havaita, nytkin vain pari muuttohavaintoa: Joe Höylas 1.8. 3W/N ja 3.10. 2E (PZ).

Stajauspaikoilta lajista tulee havainnot ja hyvin säästeliäästi, mm. Vuoniemessä laji on huomattavan harvinaisen vieras. Ainakin etelärannikolla havaitaan kuitenkin pienimuotoisia "piva"-muuttoja.

Vihervarpunen *Carduelis spinus*

Pesi pikku- ja kirjosiihipäpylän tavoin runsaana hyvän kuusen siemensadon turvin. Alkukesän pesintöiden jälkeen käynnistyi lajille tyypillinen keskikesän vaellus. Kesä-heinäkuun vaihteessa oli lajilla selvää liikehännää, esim. 30.6. Juu Tahkovaara 30m (KLi, F.Silvenius,M.Björklund). Samaan aikaan oli vaellus havaittavissa mm. Helsingin Santahaminassa, 29.6.-21.7. yht. 870m, joista 8.7. 420 W. Tätä liikehännää seurasi tauko kunnes elokuun puolivälissä liikehännä taas pyörähti käyntiin, 19.8. Joe Rantakylä 45m (KLi). Tästä eteenpäin tasaista menoa, mm. 31.8. Rää Vuoniemi 53(7a) SE (HKO,AP). Muutto huipentui normaaliin päämuuttoaikaan syyskuun puolivälissä, jolloin 14.9. Rää Vuoniemi 250(16a) SE (HKO,PH,HPö,AV). Muutto jatkui kohtalaisen runsaana kuun loppuun, 28.9. Kit Kyyrönniemi 50m (MH). Tämän jälkeen olivatkin spinarit jo menneet ja viimeinen havaittiin 2.11. Rää Vuoniemessä 1 SE (HKO,KLe,HMe).

Laji on alueellamme muuttosigmojen osalta sangen vähälukuinen, vaikkakin toki yleinen. Seuraavassa lajin muuton koko vuosikierto tiivistetysti, laajassa mittakaavassa esitettynä. Etelärannikolla laji on syksyisten pikkulintumuuttojen valtalajeja, käytännössä heti peipon jälkeen yleisin pikkulintu, jonka muuttoluvut parhaissa pisteissä voivat nousta jopa muutama kymmeneentuhanteen, esim. 17.9. -70 Helsingin Santahaminassa ennätyskelliset 49 000m!

Vihervarpunen on vaeltaja urpiaisen tapaan ja sillä esiintyy muuttoja vuoden ympäri. Laji on ravintospesialisti ja ravintokasvien siementen saatavuus vaikuttaa suuresti esiintymiseen. Tärkeimpiä ravintokasveja lajille ovat kuusi, mänty ja koivu. Syksyinen päämuutto tapahtuu kuitenkin vakiodusti keskimäärin syyskuussa, huippuvaiheen ajoittuessa useimmiten kuun loppupuolelle.

Vuorokausirytmikaltaan laji on syksyisin enimmäkseen aamumuuttaja, huippu saavutetaan yleensä pari tuntia auringon nousun jälkeen. Toi-

saalta muutto on usein voimakasta heti aamuhämäristä alkaen, joten laji kuuluu niihin lajeihin joiden kovista muuttopäivistä stajarit helposti myöhästyvät liian myöhäisen havainnoinnin aloitusajankohdan vuoksi. Varsinaista yömuuttoa lajilla ei kuitenkaan esiinny, ja esim. Helsingin seudun laajoissa aineistoissa on vain kaksi yömuuttohavaintoa. Sen sijaan lajilla esiintyy erityisesti alkusyksystä yleisesti ns. iltamuuttoja. Näistä esimerkiksi 30.8. -90 Helsinki Pakila 800m klo 18.25-20.25 (KLi,julkaisematon).

Talvisin lajilla todetaan vaihtelevan suuruisia, melko pienimuotoisia vaelluksia. Esim. talvella -93/94 todettiin Helsingin seudulla selvä muuttopiikki yhdessä urpiaisvaelluksen kanssa tammikuun loppupuolella, samoin oli joulukuun alussa samana talvena toinen heikompi huippu. P-K:stakin tunnetaan useita hyviä spinaritalvia, mutta esiintymiskuvan selkeä kehitys talven mittaan on katsauksissa jäänyt vähemmälle huomiolle. Jokatapauksessa talvellakin lajille syntyy vaellus kun ravinto käy vähiin, esim. sääolojen muututtua ja koivun siementen karistessa maahan lähtevät niin vihervarpuset kuin urpiaisetkin ravinnontarjonnan heikentymisen vuoksi liikkeelle.

Kevätmuuton alkamisajankohta vaihtelee runsaasti kaudesta toiseen. Paluumuutto voi alkaa jo maaliskuun alussa tai vasta myöhään huhtikuun loppupuoliskolla. Samoin muutto voi jatkua kohtalaisen vilkkaana läpi toukokuun ja usein todetaan vielä kesäkuun alkupuolella pieni muuttopiikki, kun spinareita saapuu Suomenlahden yli. Keskikesän vaellukset voivat nekin joskus kasvaa sangen mittaviksi, mm. Valassaarilta tunnetaan useita hyviä spinarin kesämuuttoja.

Urpiainen *C. flammea*

Pesi runsaana alueemme pohjoisissa kunnissa. Liikehännä alkoi keskikesällä, mistä esimerkkinä 9.7. Joe Linnunlahti yliopisto 2 W (PZ). Elokuun alusta jo tasaista pikku tiputtelua ja kuun puolivälissä alkaen kohtalaista liikkua: 13.8. Joe Nolja 43 NW+ää (PZ) ja 19.8. Joe Rantakylä 40m (KLi). Syyskuun alkupuolella tapahtui selkeä parvikoon kasvu, mm. 10.9. Joe Paritsanlahti a120m (KLi, AP). Syyskuussa määrät eivät tästä enää kuitenkaan nousseet. Ensimmäi-

nen huippu lokakuun alkupuolella, mm. Joe Nolja 43.10. 460(8a) NW ja 6.10. 481(16a) NW (PZ). Lokakuun puoliväliin säilyi vaellussuuntana länsi-luode, tämän jälkeen vaellus kääntyi kaakkoon. Kuun lopussa, 23.10., tapahtui kohtuullisen voimakas ryntäys, jolloin Rää Vuoniemi 985(25a) SE (HKO,AP), sekä seuraavana aamuna paikalla parissa tunnissa enää 240(28a) SE (KLi,AP) (huomaa parvikoon pieneminen). Heikentynyt muutto jatkui vielä vähän aikaa, mutta hyytyi pian. Marraskuussa enää vaatimattomasti liikkuvia, parhaana 5.11. Vuoniemi 90 SE (HKO,AP). Marraskuun puolivälin jälkeen verraten vähissä. Joulukuun alusta 6.12. Kit Ätäskö n. 100p (HKO,EV) oli paras loppusyksyn paikallismäärästä. Vaellus jatkui normaaliin tapaan alkutalveen: esim. 15.12. Kon Puntarikoski 2 W (PZ).

Valitettavasti tältä syksyltä ei ollut havainnot urpiaismuutoista päämuuttojen aikaan Kit Kyyrönniemestä, mikä on riittävän leveänä ja siksi hyvin lintuja kokoavana niemenä osoittautunut erinomaiseksi ja esim. Vuoniemeä paremmaksi vaelluslintujen "massapaikaksi".

Helsingin seudun yömuuttoaineistoissa on urpiaismuuton todettu jatkuvan aina tammikuun loppupuolelle saakka (yömuutossa usein voimakas huippuvaihe yön viimeisinä tunteina). Toisaalta lajilla voi olla vaellushuippuja läpi talvikauden ja myös päivämuuuttosummat voivat kohota lajilla talvellakin kohtuullisiksi, onhan massiivisin Suomesta tunnettu muuttokin tapahtunut talvikauden lopulla, 14.3. -96 Pyhäjoki Parhalahti ennätyskelliset 100 300m. Niinpä olisi toivottavaa että Siipirikon tulevissa talvikatsauksissa käsiteltäisiin urpiaisen ja muut talvimuuttajat siten että mahdolliset vaelluspiikit tulevat esille. Esimerkiksi pelkkä luonnehdinta "yleinen läpi talven" ei kerro esiintymisen vaihteluista talvikauden aikana mitään ja vertailu eri talvien tai laajemmin eri paikallisyhdistysalueiden välillä ei ole mahdollista.

Tundraurpiainen *C. hornemanni*

Kohtalainen ja lyhytaikainen esiintyminen ajoittui urpiaismuuton yhteyteen lokakuun lopussa: 24.10. Joe Repokallio a12p (AV), samana päivänä Rää Vuoniemi 2(2a) urpiaisparvissa

Pähkinähakki esiintyi runsaana jo toisena peräkkäisenä syksynä. ©Hannu Eskonen

SE (KLi,AP) ja 26.10. Toh Pieni Onkamo 2p (HKo,KLi,AV). Turpot tulivat selkeästi 23.10. alueemme yli luoteesta kaakkoon vaeltaneiden urpiaismasojen mukana. Loppusyksyn laji pysyi lähes kateissa, kuitenkin 6.12. Kit Ätäskö n.10p (HKo,EV).

Lajin parantunut tuntemus viimeisen reilun kymmenen vuoden aikana on selkiinnyttänyt merkittävästi tämän urpiaisien arktisemmän serkun esiintymiskuvaa. Laji esiintyy ajoittain runsaana urpiaisien mukana, jopa lajijuhtain parvina. Suuria määriä tavataan säännöllisemmin esim. Oulun seudulla, mutta ajoittain saavuttavat runsaammat esiintymishuiput Etelä-Suomenkin. Keväällä -97 laji esiintyi ennätysrunsaana P-K:ssa, suurimman parven käsittäessä 130 turpoa. Etelärannikon suurvaelluksista mainittakoon kevättalven -90 vaellus, tällöin mm. 3.3. Kotkan Hovinsaaressa oli n. 300 turpoa n. 4000p urpiaisien seassa.

Laji täytyy "kaivaa" esiin urpiaisten joukosta, mutta pienen harjoittelun jälkeen tämä tapahtuu näppärästi. Klassisena tuntomerkkinä pidetty laajalti valkea, viiruton yläperä ei välttämättä heti edes kiinnitä huomiota koska on usein hankalasti nähtävillä esim. korkealla ruokailevilta linnuilta. Hyväksi havaittu tuntomerkkiyhdistelmä on lajin pieni lyhyt töpönokka (suorassa vertailussa ero urpiaisien lähinnä pidempään nokkaan yleensä selvä), laajalti tasaisen kellanrusehtavat, viiruttomat päänsivut (urpiaisella yleensä ruskeat, viiruiset korvanpeitinhöyhenet), laajalti vaaleat reunat tertiaaleissa ja leveämmälti vaaleat isojen peitinhöyhenen reunat, joista muodostuu suljetulle siivelle verraten leveä siipijuova (urpiaisella mm. isojen peitinhöyhenen kärjet kapeammalti vaaleat ja siipijuova kapeampi). Suorassa vertailussa koko siipi yleensä turpolla kokonaisuudessaan vaaleampi (usein mm. selvemmin vaalea siipipaneeli).

Lisäksi tärkeänä tuntomerkkinä ovat valkeat, useimmiten ilman selvää mustaa ruotijuovaa olevat pyrstön pisimmät alapeitinhöyhenet. Viimemainitut saavat turpon alaperän usein näyttämään tasaisen puhtaan valkealta, kun taas urpiaisella yleensä erotuvat selkeästi leveät tummat ruotijuovat ja pyrstön alapeitinhöyhenet ovat näinollen selvästi viiruiset. Puisse ruokailevilta linnuilta tämä näky usei-

selvästi yläperää helpommin. Pelkän yhden tuntomerkin varaan ei turpon määritystä voi rakentaa koska tuntomerkkien skaala vaihtelee yksilön iän ja sukupuolen mukaan siten että lajin väliltä löytyy yksilöitä joilla yksittäiset tuntomerkit menevät päällekkäin. On viiruttomampia urpiaisia ja viiruisempia tundraurpiaisia, mutta tuntomerkkejä yhdistelemällä määrittäminen yleensä onnistuu maasto-oloissa. Viitteellisenä erona on mm. tundraurpiaisien palleroisempi yleisolemus. Lisäksi turpo yleensä pistää parvesta silmään yleisväriltään vaaleampana.

Lajeista esiintyy myös yksilöitä jotka ovat kädessäkin ongelmallisia, mutta vastoin joitain aiempia väittämiä ei lajin välillä kuitenkaan tunneta risteymiä. Tundraurpiaisien selkeä lajistatus, josta lintuharrastajien keskuudessa välillä on ollut keskustelua, on todennettu useissa tutkimuksissa. Tundraurpiaisien ja urpiaisien välistä geneettistä etäisyyttä molekyylibiologisin menetelmin tutkittaessa on havaittu tundraurpiaisien olevan oma lajinsa. Myös lajilla tehdyt morfologiset ja käyttäytymistutkimukset osoittavat turpon olevan itsenäinen laji, vaikka päinvastastakin on esitetty. Jopa lajien äänissä on eroja siten että runsaalla kokemuksella erot on huomattavissa, mutta maastotilanteeseen tämä ei valitettavasti juurikaan sovellu. Urpiaisparvia kannattaa siilata turpojen vuoksi entistäkin tarkemmin.

Kirjosiipikäpylintu

Loxia leucoptera

Ennätykselliselle esiintymiselle loi pohjan loppusyksyn -95 huippuvaellus. Tällöin idästä vyöryi yhdessä pikkukäpylintujen mukana massoittain kirjoloksioita. Tuon vaelluksen rajuutta kuvaa Raahessa 12.11. havaittu 604 määritettyä kirjoloksiaa yhteensä 1250 käpylinnan joukosta! Lintuja saapui laajana rintamana Itä- ja Keski-Suomen pohjoisosien halki vaelluksen edetessä vilkkaasti kohti länsiluodetta. P-K:ssa havaittiin valitettavasti vain yksi parempi muutto alueemme yli kiiruhtavista massoista, 26.11.-95 Kon Puntarikoski 34m. Talvella -95/96 esiintyi kirjoloksia yleisenä P-K:n ja Pohjois-Savon pohjoisosien kautta Pohjois-Pohjanmaalle kulkevan linjan pohjoispuolella, ja esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaalla laji oli metsissä erittäin runsas. Kirjoloksiat pesivät run-

saana seuraavana keväänä laajoilla alueilla. Tämän jälkeen linnuilla käynnistyi pesinnän jälkeinen vaellus takaisin itään kohti taigaa.

Kesällä -96 pesi kirjoloksia yleisenä myös P-K:n pohjoisosien kunnissa, Lie-Juu-Nur alueilla, mutta havaintoja tasaisesti kaikkialta Joensuun pohjoispuolelta Kon ja Out myöten. Pelkästään PH ja HPö yhyttivät metsäinventointien yhteydessä 160 kirjosiipeä eriasteisissa pesintään viittaavissa oloissa. Liikehdintä käynnistyi pikkukäpylintujen tavoin touko-kesäkuun vaihteessa ja oli kesäkuun puolivälissä jo selkeää muuttoa kohti itää. Seuraavassa vaelluksen kulkua kuvaavia otteita havainnoista: 30.5. Lie Verkkovaara 10 ja 4.6. Juu Tahkovaara 8(3a)jm (AP,EV), 15.6. Juu Tahkovaara a20p/E ja Lie Koli 35(2a)p/E+3juv p + ää (M.Pöyhönen), sekä ennätysmuutto 24.6. Lie Koli 130p+E-SE (M.Pöyhönen). Millaisia havaintosarjoja olisivatkaan tuottaneet stajaukset tuolloin useampina päivinä esim. Koliilla...! Liikehdintä jatkui tämän jälkeen runsaana heinäkuulle, hiipuen kuitenkin vähitellen; 30.6. Juu Tahkovaara 15m+p (KLi,F.Silvenius, M.Björklund) ja 5.7. Joe Nolja 4a15 SE (PZ). Tämän jälkeen vain vähän ilmoitettuja havaintoja, elokuun ainoa 3.8. Kon Pitkäranta 1m (KLi,M.Koskinen,J.Nummelin). Seuraavat vasta 21.9.-28.9., 4 havaintoa 12 yksilöstä, eniten 23.9. Joe Nolja 4 W (PZ) ja 28.9. Vär Räiköntorni 4 E (HKi,PZ). Ilmoitettujen yhteissumma oli 439 yksilöä.

Pikkukäpylintu *L. curvirostra* ja käpylintu *sp Loxia sp*

Syksyllä -95 tapahtui alueellamme yleisesti pesintää ja lisäksi idästä tuli kirjosiipikäpylintujen ohella runsaasti pikkukäpylintuja. Edelleen keväällä -96 laji pesi runsaana alueellamme. Tämä loi pohjan voimakkaalle käpylintuvaellukselle kesäkuussa. Valitettavasti vaellusta kuvaamaan saatiin vain seuraavat havainnot (pikkuloksioita kun ei kukaan viitsinyt kesäkuussa stajata): 30.5. Lie Verkkovaara n.100p (AP,EV) ja 30.6. Juu Tahkovaara 100m+runsaasti paikallisia (KLi, F.Silvenius, M.Björklund). Vaellus jatkui pitkin loppukesää: 17.7. Joe Nolja 23(20 NE) (PZ) ja 11.8. Rää Vuoniemi 20(2a) SE (HKo,AP). Myöhemmän syksyn ainoa yli kymmenen yli-

tyt 3.9. Kon Jakokoski 26(2a) E (MP). Loppusyksyllä laji olikin jo vähälukuisen. Pikkukäpylinnut ilmeisesti luikahtivat kirjoloksioiden perässä itään taigan kuusisaatua tutkailemaan.

Mainittakoon lopuksi lajin vuorokausirytmikasta, että muutto on usein juuri kesävaelluksissa voimakasta aikaisin aamulla ja toisaalta joskus myös illalla on ollut selkeää vaellusta. Läpi päivän tapahtuva muutto on tavallista, mutta yömuuttohavaintoja on esim. Helsingin seudun laajoissa aineistoissa vain yksi.

Isokäpylinnuista ei tullut yhtään ilmoitusta. Ajoittain isoloksian osuus on vaelluksissa kohtalainen, mutta ei kuitenkaan tänä syyskautena, sillä nyt esiintyvät massoittain puhtaasti pikku- ja kirjoloxia.

Taviokuurna *Pinicola enucleator*

Vaisu vaellus tyyppilliseen loppusyksyn ajankohtaan ajoittuen. Pihlajanmarjojen puutteen vuoksi ei talvella tarvinnut paljon kuurnia katsella, vähät talvikuurnat etsittyivät Etelä-Suomeen hakeutuen kaupunkipuistojen lehtikuusikoihin ruokailemaan (olisi-ko kuurnia P-K:ssakin ollut talvella löydettävissä lehtikuusikoista, vai pysyivätkö vähät linnut täällä havumetsissä?).

Ensimmäiset 5.10. Joe Pataluoto 10 W (MHu). Tämän jälkeen ripotellen yksittäisiä, kunnes marraskuun lopulla toinen pieni "huippu": 24.11. Rää Vuoniemi 7(2a) SE (PZ). Syksyn yhteissumma vaivaiset 29 kuurna.

Vaelluksen huippu venyy usein marjatalvina pitkälle tammikuulle, näin P-K:ssa esim. huippuhyvänä marjalintutalvena -95/96. Tästä vaelluksesta ei tosin Siipirikon talvikatsaus valitettavasti kerro muuta kuin suurimman parvisumman, ilman tarkempaa tietoa vaelluksen kulusta tai edes talvikauden yhteissummasta. Länsirannikolla, mm. Oulun seudulla ja Merenkurkussa on lajilla usein voimakkaita syysvaelluksia. Etelärannikolla vaellukset ovat sitävastoin harvinaista herkkua, joista mainittakoon Helsingin seudulta massavaellussyksyn -76 luvuista 2.11. Helsinki Santahamina 1200m (PZ). P-K:ssa laji on säännöllinen, mutta yleensä jokseenkin harvalukuisen vaellusvieras, mutta kenties joskus suurvaellus pyyhkäisee alueemme yli. Taviokuurna on usein liikkeellä heti aamuhämäristä

alkaen, mutta yömuutosta löytyi vain yksi maininta Helsingistä tuntia ennen auringonnousua. Päivällä muutto jatkuu usein pitkälle iltapäivään.

Punatulkku *Pyrrhula pyrrhula*

Ensimmäinen 31.8. Rää Vuoniemi 1m (HKo,AP). Syyskuun puolivälistä tasaisista pienimuotoista tiputtelua. Vaelluksen päävaihe syyskuun lopulta lokakuun toiselle viikolle: 28.9. Kit Kyyrönniemi 30 W-NW (MH), 3.10. Joe Höylas 20 a m (PZ) ja 7.10. samalla paikalla 19(3a) W tunnissa aamupäivällä (HKo,OG,KV). Liikehdintä jatkui tuttuun tapaan talveen asti: 14.11. Joe Nolja 13(2a) W (PZ) ja viimeisiä ilmoitettuja 6.12. Rää Vuoniemi 1m ja 8.12. Toh Onkamojärvet 1m (PZ).

Pihlajanmarjojen katosyksylle tyyppillisesti vaellus tapahtui varhain. Syyskauden liikehdinnän jatkuminen pitkälle talveen on todettu varsinkin monina hyvinä marjatalvina. Kohtuulliset aamumuutot ja yömuutot jatkuvat tammikuun puoliväliin asti. Lajin vuorokausirytmikassa havaitaan muuton intensiteetin selkeä nousu yön viimeisinä tunteina, jolloin muutto voi olla runsasta. Yömuutto jatkuu suoraan päivämutoiksi läpi aamuhämärän. Runsaammuuton jälkeen liikehdintä jatkuu usein heikentyneenä pitkälle iltapäivään.

Nokkavarpuksen

Coccothraustes coccothraustes

Vain kaksi havaintoa kolmesta nokkanisesta: 12.10. Vär Patsola 1p, lähti S (HKi) ja 16.10. Vär Uusikylä Räiköntorni 2 SE (PZ).

Etelärannikolla lokakuu on nokkavarpuksen päämuuttoaikaa ja laji on silloin melko tavallinen nähtävyys stajipaikoilla yksittäin tai muutaman linnun ryhmissä. Nokkanisesta on useita kertoja havaittu myös muuttavissa räkättirastasparrissa (samoin on yksittäisiä nokkiksia näkynyt myös talvisissa räkättiparrissa). P-K:ssa lajin esiintyminen poikkeaa oleellisesti etelärannikon esiintymiskuvasta. Linnut saapuvat ilmeisesti enimmäkseen vasta myöhään loppusyksystä alkaen, ilmeisesti itärajan takaa ja talvehtivat täällä. Ennätyksellistä nokkavarpuksivaasiota talvella -95/96 käsiteltiin Siipirikossa 1/97 (Parviainen 1997). Samana talvena laji esiintyi suurparvina myös Pohjois-Savossa, Oulussa sekä Etelä-Karjalassa. Talven -95/96 havain-

toja laaja-alaisesti tarkastellen saa nokkavarpuksen esiintymiskuva aivan uudenlaisia piirteitä. Etelärannikolla on kohtuullinen muuttava pesimäkanta. Vain joinakin talvina nähdään etelärannikolla enemmän invaasioluonteisesti ilmestyneitä suurparvia.

Nokkavarpuksen on pesivänä sisämaassa ilmeisen harvinainen. Kaakkois-Suomen lehtokeskusalueilla lie-nee kuitenkin jonkinlainen pesimäkanta. Yksittäisiä pesintöitä on todettu Oulussa ja jopa Torniossa asti. Nokkavarpuksen on kuitenkin pohjoisemmillä alueilla pääsääntöisesti talvievias, jonka esiintyminen vaihtelee paljon vuodesta toiseen. Nokkanisissa on siis luokiteltavissa vaelluslinnuiksi valtaosassa Suomea. Etelärannikolla näyttäisi sitävastoin olevan tästä poikkeavasti kohtuullisen vahva muuttava pesimäkanta. Itä- ja ehkä Keski-Suomenkin lintujen saapumiseen nimenomaan idän suunnasta on jonkinasteista näyttöä (Parviainen 1997). Etelärannikolla linnut taas muuttavat syksyisin selkeästi etelän ja lännen välisiin ilmansuuntiin, joten ne tuskin menevät sisämaahan talvehtimaan.

Maassamme näyttäisikin olevan kahden eri alueilta olevien nokkavarpuksiantojen lintuja, jotka poikkeavat myös muuttokäyttäytymiseltään toisistaan. Ilmeisestikin itärajan takana asustavat invaasioluonteisesti ravinnontarjonnan mukaan muuttavat "vaeltajanokkikset", jotka tulevat tänne joinakin vuosina talveksi ja etelärannikolta löytyy taas viimeisen 10 vuoden aikana rutkasti vahvistunut valtaosin muuttavista linnuista koostuva kanta. Etelä-Suomen kannassakin on havaittavissa vaelluslinnuille tyyppillisenä piirteenä talvehtimista kun ravintoa on runsaasti. Nokkavarpuksia talvehtii erityisesti silloin, kun sen pääravintokasvilla, tuomella on runsas marjasato. Lajin esiintymiskuvassa on vielä paljon selvitettävää.

Kirjallisuus

Parviainen, A. 1997: Ennätyksellinen nokkavarpuksen esiintyminen Pohjois-Karjalassa talvella ja keväällä 1995/96. - Siipirikko 24(1): 16-17.

Tennilä, M. & Lammin-Soila, R. 1981: Yömuutosta Helsingin seudulla 1969-1980. - Tringa 8(1): 20-38.

Talvilinnut 1996/97

Pohjois-Karjalassa

Harri Kontkanen

Poikkeuksellisen lauha alkutalvi

Marraskuu oli keskimääräistä selvästi lauhempi ja runsassateisempi, joten pysyvistä lumipeitteestä ei ollut tietoaakaan ja jopa pienet järvetkin pysyivät sulana joulukuun kymmenennen päivän tienoille. Poikkeukselliset sääolosuhteet mahdollistivat kymmenien joutsenten ja satojen isokoskeloiden puljaailun joulukuuisilla järvilla. Samasta syystä tehtiin P-K:n ensimmäiset talvikautiset havainnot tundra- ja kanadanhanhasta, sekä parista merilokista. Myös hiirihaukka viivytteli enätysmyöhään, ensimmäistä kertaa talvikaudelle, ja jänkäkurppa talvehti onnistuneesti ainakin helmikuulle asti. Joulukuun puolivälissä tulivat reippaat pakkaset, joka yllätti kaikkien viimeisimmät vesilinnut, joita sitten poimittiinkin järvien jäältä, sorakuopista ja maanteiltä! Pakkasten ja lumen tultua päästiin normaaliin vähälintuiseen talveen, jota piristivät jänkäkurpan ohella vain harvat pikkuyllärit. Pihlajanmarjojen totaalinen puuttuminen piti myös marjalinnut poissa, ja vasta nousussa olevat myyräkannat eivät vielä enemmälti pöllöjä houku-

telleet. Talven epävirallinen lajimäärä oli ennätyskelliset 82 lajia, (kun mukaan on laskettu myös ARK:n käsittelyä odottava havainto viiksitimalista), vaikka listalta jäivät hiivenen yllättäen puuttumaan sekä räkättiras-tas että iso- ja kirjosiipikäpylintu.

Talvilintulaskentoja ei tavallisuudesta poiketen käsitellä tällä kertaa taulukkomuodossa talven 1996/97 kohdalta, vaan viittaukset on tehty talvilintujemme pitkäaikaismuutoksia käsitteleviin artikkeleihin. Ensimmäisessä Linnut-vuosikirjassa 1996 on laajasti käsitelty talvilintujemme kannanmuutoksia viimeisten 40 vuoden aikana, sekä verrattu talvilintulaskentojen tuloksia pesimäkannan pitkäaikaismuutoksiin (Väisänen & Solonen 1997). Kun kyseisestä artikkelista löytyvät alkuperäiset lähdeviittaukset olen käyttänyt merkintää: (kts. Väisänen & Solonen 1997). Toinen merkittävä virs-tanpylväs on tietenkin oman maakuntamme talvilinnuston pitkäaikaismuutoksia käsittelevä kirjoitus 25-vuotis-juhlajulkaisussamme (Matero 1996).

Kaakkuri *Gavia stellata*

Neljä myöhästelijää tavattiin joulukuussa. Kts. syyskatsaus.

Taulukko 1. Talven 1996/97 säätila (keskiarvot) verrattuna pitkäaikaisiin keskiarvoihin Lieksan Lampelassa.

kuukausi	lämpötila °C		sademäärä mm	
	1996-97	1961-90	1996-97	1961-90
marraskuu	+1,6	-3,2	104	49
joulukuu	-10,1	-8,9	66	41
tammikuu	-11,8	-12,0	36	36
helmikuu	-8,3	-10,8	30	27
maaliskuu	-3,8	-5,3	23	30

Silkkiuikku *Podiceps cristatus*

Yhteensä kuusi yksilöä viipyi joulukuun puolelle asti. Kts. syyskatsaus. Mainittakoon tässä yhteydessä vielä varsin myöhäinen havainto: 19.12. Lip Siikasalmi jäältä 1p (M.Asikainen, KR), joka vapautettiin myöhemmin Imatralla Vuokseen.

Laulujoutsen *Cygnus cygnus*

Poikkeuksellisen paljon joutsenia viivytteli pitkälle joulukuuhun sulana pysyneillä järvilla. Peräti 168 joutsenta havaittiin vielä joulukuun puolella. Kts. syyskatsaus.

Havainnot kunnittain ajalta 1.-19.12.: Eno (10), Joe (5), Juu (13), Kit (33), Kon (9), Out (3), Nur (3), Rää (19), Toh (68), joista juv (47) ja ad (88) (HL, VM, KLi, PZ, HKo, H.Leivo, MP).

Tundranhanhi *Anser albifrons*

P-K:n ensimmäinen talvikauden havainto tehtiin tästä kanadanhanhien joukossa viivyttelleestä yksilöstä. Syksy-10.12. Kit Ätäskö 1ad p (PZ ym.).

Kanadanhanhi *Branta canadensis*

Myös kanadansekuista tekaistiin P-K:n ensimmäinen talvikauden havainto. Syksy-10.12. Kit Ätäskö 35p (PZ ym.).

Sinisorsa *Anas platyrhynchos*

Suuri osa yhteensä 58 yksilöstä tavattiin joulukuun alussa, mutta moni sinisorsa myös talvehti onnistuneesti. Kaikki havainnot: Joensuussa talvehtivia sinisorsia oli joulukuun lopussa enimmillään 9♂6♀, tammikuussa nähtiin vain yksinäinen koiras ja ilmeisesti samoja lintuja tai jo muutolta tulleita helmikuun lopussa 6 yksilöä (HM, KLi, PZ ym.), 1.12. Kit Ätäskö ä ja Toh Tohmajärvi, Kirkkonieni 6p (HKo,

AV, KLi), 11.12. asti Kit Kiteenjärvi 3♂1♀p (VM), 14.12. Lip Viinijärvi, Taipaleenjokisuu 1♂p (PZ), 28.12.-1.2. Eno Uimaharju, tehtaan puhdistusallas 25-21p (PZ), 21.1.-28.2. Juu Timovaara, Rauanjärvi 1♂1♀p (HL), 3.2.-5.4. Lie Pankajärvi, Kokkojoki 1-2♂ (EL) sekä ilmeisesti talvehtineita 9.3. Lie Pajulampi 2p (M.Tano).

Havainnot kunnittain: Eno (25), Joe (15), Juu (2), Kit (5), Lie (4), Lip (1), Toh (6).

Kuukausittain XII (52), I (3), II(30).

Tukkasotka *Aythya fuligula*

Kaikki havainnot: 1.12. Kit Kiteenlah-ti 1p ja 1.-10.12. Kiteenjärvi 2♂p (KLi, PZ, VM, AV, HKo).

Punatoska *A. ferina*

P-K:n toinen talvikautinen ja joulukuinen havainto: 7.-11.12. Kit Hyypii 6p (VM ym.).

Alli *Clangula hyemalis*

Kaikki havainnot: 1.-7.12. Kit Hyypii 1p (KLi, PZ ym.), 7.12. Eno Ahveninen 1p (HKo, J.Nykänen, M.Lännpää, J.Haapanen), 8.12. Rää/Toh Onkamojärvet 1p (PZ).

Mustalintu *Melanitta nigra*

Kaikki havainnot: 7.12. Eno Ahveninen 1p (HKo ym.), 7.-10.12. Kit Ätäskö 1♀-puk p, 8.12. Rää/Toh Onkamojärvet 1p sekä 22.12. Eno Uimaharju 1♂p (PZ).

Pilkksiipi *M. fusca*

Pilkksiipi paransi viivyttelyennätystään parilla päivällä myöhäisemmäksi: 10.12. Kes Mäntyniemi 2p (PZ).

Telkkä *Bucephala clangula*

Kaikki havainnot 26 yksilöstä, joista ainakin kaksi lintua talvehti onnistuneesti: 1.-10.12. Kit Ätäskö 1-2p (PZ, KLi ym.), 7.12. Kit Hyypii 6p ja Eno Ahveninen 3p (HKo ym.) ja 22.12. 1♀-puk p (AP, VJ), 8.12. Rää/Toh Onkamojärvet 4p, 8.12. Toh Tohmajärvi 5p (PZ), 14.12. Kon Höytiäinen, Häikäniemi 1♀-puk p (KLi, PZ, AP), XII-III Eno Kaltimo 1♂1♀p (AP ym.), 27.12. Eno Rahkeenniemi 2p (PM, PP, VJ) sekä 28.12. Eno Paukkaja 1♀p (PZ).

Uivelo *Mergus albellus*

1.-7.12. Kit Kiteenjärvi 1♀-puk p (KLi ym.) sekä 7.12. Eno Ahveninen 1♀-puk p (HKo ym.).

Isokoskelo *M. merganser*

Laulujoutsenen ohella myöhäisimpiin muuttolintuihin kuuluva isokoskelo hyödynsi pitkälle alkutalveen sulana pysyneitä kalavesiä sankoin joukoin peräti 1841 yksilöä laskettiin joulukuusilta vesiltä! Kts. syyskatsaus. Viivyttelijähavainnot kunnittain ajalla 1.-15.12.: Eno (5), Joe (1), Kit (695), Rää (130), Rää/Toh (1000), Toh (10) (PZ, KLi ym.).

Lisäksi muutama havainto vielä sitkeimmistä vitkuttelijoista tai talvehtimista yrittävistä: 15.-18.12. Joe Karsikko, Pielisjoki 1♀p (KLi, AP) sekä 27.12. Kit Hyypii 1♀p (HKo, MH).

Kanahaukka *Accipiter gentilis*

Havainnot kunnittain 16 "gentistä": Eno (1), Joe (1), Juu (4), Kon (2), Lip (2), Nur (1), Out (2), Rää (1), Toh (2) (ML, PM, PZ, HL, AP, HKo, HKi), joista juv (4) ja ad (3).

Kuukausittain XII (9), I (5), II(3).

Talvi ei aina hemmotele kanahaukkaakaan, eikä varsinkaan nuorta: 21.2. Juu Nunnalahdesta löytyi nälkään kuollut nuori koiras (Martikainen/ilm HL). Talvehtivien kana- ja varpushaukkojen määrissä ei valtakunnallisella tasolla ole selvää suuntausta (Väisänen & Solonen 1997).

Varpushaukka *A. nisus*

Havainnot kunnittain 19 "nisarista": Eno (2), Joe (3), Juu (2), Kon (3), Lip (3), Nur (1), Out (1), Toh (3), Vär (1) (ML, PM, KLi, PZ, HL, AP, VJ, HH, HM, MP, TP, HKi).

Kuukausittain XII (7), I (7), II(7).

Hiirihaukka *Buteo buteo*

Poikkeuksellisen myöhäinen yksilö suoritti ensimmäisen hiirihaukan talvikautisen vierailun P-K:ssa: 22.12. Lip Kumpulasta löydettiin heikkokuntoinen lintu (H.Pietarinen/ilm. Kauko Rouhiainen).

Maakotka *Aquila chrysaetos*

Pari havaintoa pohjoisesta: 5.12. Nur Ylisenvaara 1p (E.Korhonen/ilm. HL) sekä 13.12. Halivaara 1p (J.Kallinen/ilm. HL).

Kotkalaji *Haliaeetus/Aquila*

19.12. Lie Vihari 1 kiert (K.Pulkkinen/ilm. EL).

Ampuhaukka *Falco columbarius*

Kaksi havaintoa, joista ensimmäinen

on tulkittu viivyttelijäksi ja toinen talvehtimista yrittäneeksi: 6.12. Pyh Mulo 1p (EV, HKo), 26.12. Lie keskusta, Kirkkopuisto 1 törmäsi autoon (AH).

Riekkö *Lagopus lagopus*

Ilmoituksia vain kymmenestä yksilöstä, joista eteläisimmät: 22.12. Toh Ristee 1♂ (TP) sekä 25.1.-8.2. Kon Höytiäinen, Sikosaari 'jälkiä' (HH). Havainnot kunnittain: Kon (1), Lie (8), Toh (1) (EL, HH, TP).

Teeri *Tetrao tetrix*

Hyvän teeritalven havaittujen yhteismäärä yli 670 yksilöä. Pohjoisissa kunnissa, kuten HL toteaa: "Pitkästä aikaa kunnan talviparvia". Suurimmat parvet: Juu Vuokko 50p, XII Nur Jokiky-lä 60p (HL), I Nur Sorveus 30p (HKr), 5.12. Kon Teerisaari 60p (PM, V.Korhonen), 18.12. Kuikkalampi 27 kiert ja 20.1. Romppala 35p (PM), 1.1. Ilo Niemijärvi 70p (JLe), 28.12.-II Kon Jakokoski 60p (E.Kuikka/ilm. MP) ja 6.1. Jakokoski, Nälkövaara 25p (MP), 5.1. Lip Käsämä 48p (VJ), 22.1. Lie Kitsi 40p sekä 29.1. Saari-Valama 50p (K.Pulkkinen, P.Kilpeläinen/ilm. EL).

Havainnot kunnittain: Ilo (70), Joe (11), Juu (50), Kit (3), Kon (240), Lie (100), Lip (53), Nur (>100), Out (3), Rää (7), Toh (30) (ML, PZ, HL, VJ, PM, JVe, TP, JLe, HKi).

Kuukausittain XII (210), I (370), II (99), III (34).

Riistakolmiolaskentojen perusteella syksyn -96 teeritiheys maan itäosissa pysyi pääosin ennallaan edellisvuoteen verrattuna (Helle ym. 1997). Pitkäaikaisissa filastoissa teeren talvikauden P-K:ssa on pysynyt suhteellisen vakaana, mutta valtakunnallisella tasolla teeri on vähentynyt (Matero 1996, Väisänen & Solonen 1997). Teeren taantumisen syiksi on otaksuttu koivumetsien hakkuut, jotka ovat joutaneet talviruokailualueiden vähene-miseen, metsienirstoutuminen ja mahdollisesti myös metsästyksen (Väisänen & Solonen 1997).

Metso *T. urogallus*

Vaivaiset 13 metsoa ilmoitettiin. Havainnot kunnittain: Juu (1), Kon (10), Nur (2), joista 11♂2♀ (HL, VJ, PM, MP). Kuukausittain XII (9), I (5), II(5), III (3).

Mielenkiintoinen havainto Juu kkssta, missä kesy metsakoiras pyöri keskustassa tammikuulta pitkälle toukokuuhun (HL).

Syksyllä -96 metsokanta oli Pohjois-Karjalassa yhdeksänvuotisen kolmiolaskentajakson korkein (Helle ym. 1997). Kuitenkin pitkäaikaisia tilastoja tarkastellessa huomataan metsokannan romahtaneen erityisesti eteläisessä Suomessa, mutta myös P-K:ssa (Matero 1996, Väisänen & Solonen 1997). Metson taantuman tärkeimmiksi syiksi on päätelty metsätalous - vanhojen metsien hakkuut ja metsien pirstoutuminen - ja mahdollisesti myös liika metsästys (kts. Väisänen & Solonen 1997).

Pyy *Bonasa bonasia*

Havainnot kunnittain: Juu (2), Kon (14), Lip (2), Out (5), Vär (3) (PM,ML, KLi,AP,HH,MP,HKi). Myös pyykannan laskeva suuntaus on selvä, mutta jaksojen väliset vaihtelut ovat suurempia kuin muilla kanalinnuilla. Pyyllä metsätaloudesta on todennäköisesti ollut sekä hyötyä että haittaa. Metsien kuusettuminen on suosinut pyytä, mutta ruokapaikkana tärkeiden lepikoiden väheneminen on ollut pyyille vahingoksi (Väisänen & Solo-

nen 1997).

Fasaani *Phasianus colchicus*

Fasaanin vakioesiintymisalueelta, Kesälahdelta, ei jälleen tullut yhtään ilmoitusta. Sen sijaan ilmoitettiin 14.12. Lip Kiessalosta 2♀ "melanistista", jotka ilmeisesti tarhakarkureita (KLi,AP, PZ).

Jänkäkurppa

Lymnocyrtus minimus

26.1.-5.2. Joe Utra 1p (KLi). P-K:n ensimmäinen, joskin odotettu talvihavainto. Näin löytöään kommentoi Etelä-Suomen kurppapuroja koluamaan tottunut Kari Lindblom: "Erittäin leudon loppusyksyn jäljiltä jättäytyi kurppia selvästi normaalia runsaammin eteläiseen Suomeen, ja esimerkiksi Etelä-Karjalasta komppattiin esiin peräti 11 jänkäkurppaa sekä sisämaassa talvikaudella huippuharvinainen lehtokurppa. Loppusyksyn sää oli ihanteellinen viikuttelijoiden jäämiseksi myös P-K:n alueelle. Jänkäkurppan, niin kuin monien edelleen P-K:n talvilistalta puuttuvien lajien (esim. peukaloinen, rautiainen ja lapasotka), löytymiseen tarvitaan projektiretkiä lajille sopivassa talvibiotoopissa.

Tällä kertaa kurppa ei kuitenkaan löytynyt varsinaisella projektilla, vaan se sattui kyhöttämään sopivasti näkösailla kävelytien allittavan puron varressa. Jänkäkurppa on sangen kestävä talvehtija, jos talvehtimispaikka vain on sopiva. Sille kelpaavat talvehtimisympäristöksi hyvin pienialaiset sulat vaikka ojan varrelta. Vuorokauden valoisien kurppien viettäminen paikoillaan kyhöttäen, usein osin vedessä maaten ja monesti vielä piilossa ruohokasvuostossa tai jäänreunan alla. Lintujen lentoajamista tulee tällöin ehdottomasti välttää ja tiedossa olevilla talvehtimispuroilla ei pitäisi periaatteessa lin-

nun löytymisen jälkeen komppailla. Pimeän tultua kurpat alkavat ruokailla aktiivisesti ja tällöin niitä pääsee usein helposti tarkkailemaan vaikka auton valokeilassa lintujen ilmeisesti asiasta häiriytymättä."

Kalalokki *Larus canus*

Joulukuun alusta haviksia 14 kuhnalijasta. Kts. syyskatsaus. Havainnot kunnittain ajalla 1.-10.12.: Kes (1), Kit (8), Rää/Toh (5) (PZ,KLi).

Harmaalokki *L. argentatus*

Noin 480 "argaria" sinuutteli lähinnä Joe Kontiosuon jäteaseman seisovan pöydän turvin joulukuulle saakka. Kts. syyskatsaus. Havainnot kunnittain ajalla 1.-10.12.: Joe (430), Kit (4), Rää/Toh (45) (PZ,AP,KLi).

Merilokki *L. marinus*

Lukuisien harmaalokkien seasta osattiin odottaa myös P-K:n ekaa talvikauden "merkkaria", eikä turhaan. Kaksi viipyi joulukuulle asti: 4.12. Joe Kontiosuo 1^{ikv} p (PZ,AP) sekä 10.12. 1ad p (HM).

Kesykyhyky *Columba livia*

Perinteisiltä paikoilta muutama ilmoitus: 11.3. Lie keskusta 20p (EL) ja Toh Kemiessä läpi talven 20 pulun kanta (Hki).

P-K:n talvilintulaskentojen kymmenenneksi runsain laji on taantunut valtakunnallisella tasolla, mutta maakuntamme suhteellisen vakaan talvikannan kehityksestä ei voida sanoa mitään varmaa (Matero 1996, Väisänen & Solonen 1997).

Hiiripöllö *Surnia ulula*

Syksyn ainoat (2 yks.) pysyttelivät samoilla seuduilla talven: 10.11.-9.3. Vär Sääperi, Hiidenvaara 1p (Hki,PZ), 18.11.-7.12. Toh Lahdenvaara sekä mahdollisesti sama 1.2. Toh Peijonniemenlahti 1p (TP).

Viirupöllö *Strix uralensis*

Kolmesta yksilöstä saatiin näköhavaintoja: 8.12.-8.3. Kon Jakokoski 1p (MP), 11.1. Juu Ruunasuo 1p (PM), 26.2. Lip 1p "Varkauden tien varressa" (Hki).

Lapinpöllö *S. nebulosa*

Syksyllä niukka esiintyminen kahden linnun voimalla. Talvella pientä parannusta syksyyn, sekä edellisen lumisesongin kahteen yksilöön verrattuna.

jympöllöstä: 15.11. Kii kirkonkylältä löytyi linnunpelättimen naruun tarttunut pöllörukka, joka hoidettiin kuntoon Joensuun yliopistolla ja vapautettiin löytöpaikalle 30.11. (ilm. HH), 26.-27.1. Toh Kirkkonieni 1p (PZ, K.Luukkonen), 'talvi' Kit Närsäkkälä 1p ja lisäksi 2 yksilöä 'muualla' Kiteellä (V.Valtanen/ilm. Hki), 9.2. Eno Uimaharju, Koukkujoki 1p (S.Leppänen), 22.2. Lie Vihari 1p (K.Pulkkinen/ilm. EL), III Rää Haapasalmi 1p (A.Ikonen).

Lehtopöllö *S. aluco*

Yöllisestä kähmäristä saatiin yksi näköhavis: 19.2. Vär Patsola 1p aamuyöllä (Hki).

Varpuspöllö

Glaucidium passerinum

Havaintoja mukavasti 22 yksilöstä. Kaikki havainnot: 7.-27.12. Toh Kaurila 1p (Hki,MH,Hko), 21.12.-23.1. Vär Patsola 1p ja 27.1. Niirala 1p (Hki), 29.12.-6.3. Kon Jakokoski, Nälkövaara 1p (MP), n. 15.1. alkaen Juu Paalasmaa 1p (P.Pato-oja/ilm. HL), 15.1. alkaen Numnanlahti 1p (R.Heiskanen/ilm. HL), I kk Kirkkonieni 1p (K.Salmi/ilm. HL), I Halolanpää, Salojärvi 1p (P.Lipponen/ilm. HL), 13.2. Vuokko, Lehtoniemi 1p (HL) sekä lisäksi Juuasta 5 eri varpuspöllöhavaintoa lintujen ruokintapaikoilta (ilm. HL), I Rää Haapasalmi 1p (A.Halonen), 16.-20.1. Kon Riihikangas 1p (PM,RR), 15.-20.2. Kon kirkonkylä 1p (HH), 20.2. Kon Aavaranta 1p (PM,J.Auvinen), II Pol 1 ikkunaan törmännyt (S.Lekinen/ilm. PZ), 9.3. Toh Onkamo 1p (T.Lihavainen/ilm. Hki) sekä 23.3. Out Sorsasalo 1Ä (HH,PF,OG).

Havainnot kunnittain: Juu (10), Kon (4), Nur (1), Out (1), Pol (1), Rää (1), Toh (2), Vär (2).

Helmipöllö *Aegolius funereus*

Ennen keväisiä huhuilijoita kirjattiin yksi havis: 18.1. Eno Pahkavaara 1p (S.Leppänen).

Palokärki *Dryocopus martius*

Havainnot kunnittain kahdeksasta jätinokankoputtajasta: Joe (2), Kon (4), Out (1), Vär (1) (ML,JT,AP,PM,HH, Hki).

Kuukausittain XII (2), I (2), II (2), III (3).

Harmaapäätikka *Picus canus*

Syksyllä niukka, mutta talven ja alkukevään aikana ruokintapaikoilla läskiä kävi nokkimassa peräti 11 harmaapäätä. Kaikki havainnot: 15.11.-15.12. Juu 1♀p läskillä (P.Kokkonen/ilm. HL), XII alku Juu Salonkylä 1♀p läskillä (S.Abrahamsson/ilm. HL), 27.1. Kon Paihola 1p ruokinnalla (R&S. Heiskanen/ilm. MP), II lopussa Kon Jakokoski, Kiviäho 1p (T.Pölonen/ilm. MP), Out Sorsasalo 1♂1♀ käynyt ruokinnalla läpi talven (T.Sorsa/ilm HH), 7.-23.2. Rää Nieminen 1♀p ruokinnalla (JVe), 9.3. Toh Onkamo 1♂ ruokinnalla (T.Lihavainen/ilm. Hki), III Kii Huhutilampi, Lahnavara 1p useana päivänä ruokinnalla (T.Jussila/ilm. Hki), sekä kaksi keväisempää havista: 20.3. Kon Riihikangas 1♂p (PM,RR) ja 9.4. Lie Kalina 1♂ ruokinnalla (E.Turunen/ilm. EL).

HUOM!: Vuoden 1997 alusta lukien harmaapäätikkahavainnot julkaistaan vähälukuisten lajien katsauksessa (kts. SR24/3). ARK pyytää palauttamaan myös toistaiseksi julkaisemattomat havainnot vuodesta 1994 lähtien.

Käpytikka *Dendrocopos major*

Ilmoitettujen perusteella esiintyminen jokseenkin normaalia. Pienenä tihenytymänä mainittakoon: XII Joe Rantakylä 10p (KLi).

Valkoselkätikka *D. leucotos*

Havaintoja vähintään kuudesta eri yksilöstä. PM:n mukaan Pol/Kon Teerisaaren linnut saattavat siirtyä talvekseen Romppalan alueen ruokinnoille! Läpi talven Kon Romppala, Koivuniemi 1♀p (PM,E.Romppanen,J.Auvinen), 12.1. Kon Riihikangas 1♀p (PM,RR), 15.1.-15.3. Kon Aavaranta 1♀p (PM, M.Tanskanen,J.Auvinen) (PM:n mukaan Romppala-Riihikangas-Aavaranta akselilla pyöri ilmeisesti kaksi naarasta!), 1.3. lähtien Joe Naljakkahöytiäisen kanavan luonnonsuojelualue 1♂p (H.Lappalainen,K.Junninen), talvi-23.3. Out Sorsasalo yhteensä 1♂2♀ yksilöä käynyt ruokinnalla (T.Sorsa, HH,OG,PF ym.), 17.3. Kon/Pol Teerisaari 1♂1♀p (HH,OG).

Metsien rakenteen muutoksista kärsineet valkoselkä-, pikku- ja pohjantikka ovat vähentyneet selvästi niin talvilintulaskennoissa kuin pesimälinnuston seurannoissakin (Väisänen & Solonen 1997).

HUOM!: Vuoden 1997 alusta lukien valkoselkätikkahavainnot julkais-

taan vähälukuisten lajien katsauksessa (kts. SR24/3). ARK pyytää palauttamaan myös toistaiseksi julkaisemattomat havainnot vuodesta 1994 lähtien.

Pikkutikka *D. minor*

Ilmoitettujen havisten perusteella (7 yks.) lähes yhtä harvinainen kuin valkoselkä. Kaikki havainnot: 10.12. alkaen Nur Ylisenvaara 1♂ (E.Korhonen/ilm. HL), 22.12. Lip Viinijärvi, Riihilahti 1♀p (VJ), 27.12. Kon Romppala 1♂ (PM,VJ,PP ym.), 16.1.-30.3. Kon Riihikangas 1♂ (PM,RR,J.Auvinen), XII-III Kon Romppala, Koivuniemi 2p (PM ym.), 1.1.-15.3. Kon Liettee-Teerisaari 1♂ (PM,HH,OG), 6.3. Joe Naljakkä (HM).

Havainnot kunnittain: Joe (1), Kon (5), Nur (1).

Pohjantikka *Picoides tridactylus*

Vain viisi havaintoa tästä "takametsien hiljaisesta" ilmoitettiin, joista mainittakoon tässä tukkipinoilla häärineet: 22.-28.12. Eno Uimaharju 1♂1♀ ruokaili aseman tukkipinoilla (AP ym.) sekä 29.1. Vär Niirala 1♂ myös tukkien kimpussa (Hki). Talviset tukkipinot kannattaa tarkistaa mahdollisuuksien mukaan myös valkoselkätikka mielessä pitäen.

Havainnot kunnittain: Eno (2), Kon (1), Lie (1), Vär (1) (AP,PZ,PM,EL,Hki). Kuukausittain XII (4), I (1), II(-).

Västäräkki *Motacilla alba*

Ennätyksyöähäinen pyrstönheiluttaja oli toinen talvikaudella P-K:ssa havaittu: 14.12. Lip Kaatamo 1p (J.Markkainen/ilm. KR).

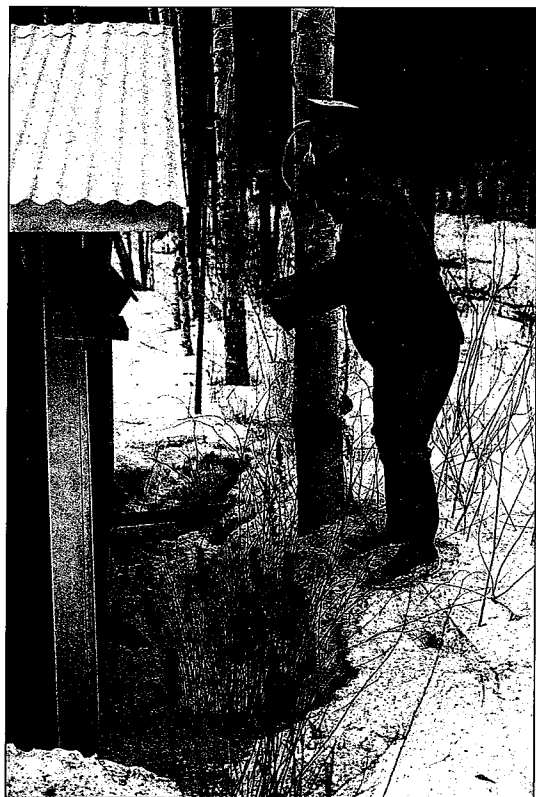
Tilhi *Bombycilla garrulus*

Syksyllä vauvu esiintyminen ja pihlajanmarjojen puuttuessa tilhiä ei tarvinnut talvella juuri katsella. Kts. syyskatsaus. Kaikki havainnot 27 töyhtöpäästä: 1.12. Kon Puntarikoski 3 NE (PZ), 14.12. Joe Marjala 1 NW (KLi, PZ,AP), 21.12. Joe Naljakkä 1 SW (PZ), I-II Joe keskusta parhaimmillaan 10p (KLi ym), 17.2. Kon Riihikangas 2 N (PM).

Kuukausittain XII (5), I (10), II (12).

Koskikara *Cinclus cinclus*

Ensimmäiset kaksi "paluumuuttajaa" havaittiin jo lokakuussa. Kts. syyskatsaus. Talvisilta sulavesiltä tavattiin 30 "karaistunutta koskenlaskijaa". Kaikki havainnot ajalla 14.12.-8.4.: 14.12.-

Talvilintujen rengastuspuihissa Juha Miettinen. © Markku Halonen

8.4. Lie Kitsi, Pitkätammi 1-3p (EL, R.Latja), 14.12.-2.2. Lip Siikakoski 2-3p (KLi,AP,EV), 22.12. Eno Kaltimon voimala 1p (AP,VJ), 22.-28.12. Eno Paukka 1-2p ja 1.2. 1p (PZ), 28.12. Eno Rahkeenniemi 1p (PM,VJ,PP), XII-II Eno Kuikkapuro 1p (PM ym.), 27.12.-20.2. Lip Viinijärvi, Taipaleenjoki 1-2p (AP, MH,EV,AV), 27.12.-23.2. Kit Hyypii 1p (HKO,MH,PZ, AP), 4.1. Joe keskusta, Pielisjoki 1p (HKO), n.15.1. Kon Jakokoski, Ohonpuro 1p (A.Nevalainen/ilm. MP), 20.1. Lie Koiteroisen luusua 1p (EL), 1.2. Juu kk, Ilvolankoski 1p (HL), 2.2. Lie Sokovaara, Myllykoski 2p (EL), 6.2.-8.3. Lie Emo, Tammikoski 1p (EL), 20.2. Lie Savijoki 1p (EL), 20.2.-5.4. Lie Puurunjoki 1p (EL), 22.2. Kit Puhos 1p (PZ,AP), 25.2. Juu Polvela, Hiislampi 1p (R.Heiskanen/ilm. HL), 16.3. Eno Herajoki 1p (EL), 18.-29.3. Lie Pankajärvi, Löpönsalmi 1p (EL, M.Räsänen), 22.3. Lie Litmo, Mäntyjoki 1p, 23.3. Ruunaa, Alaniemen uitokanava 2p ja Paasikoski 1p, 26-29.3. Pankajärvi, Kokkojoki 1p, 28.3. Koskilampi, Volkijoki 2p, 30.3. Tiensuu, Pitkäköske 2p, 31.3. Ylä-Siikajärven luusua 1p sekä 1.4. Kivivaara, Laklajoki 1p (EL).

EL rengasti talven kuluessa yhteensä 12 ja kontrolloi 4 karaa, joista määritettiin 10♂4♀ sekä iälleen 8 vanhaa ja 4 nuorta.

Kunnittain Eno (8), Joe (1), Juu (2), Kit (2), Kon (1), Lie (22), Lip (5).

Mustarastas *Turdus merula*

Kolme havaintoa: 29.12. Kon Romppala 1♂ (PM), I-II Kon Kirkonkylä, Kivelä 1♂ (KLi), läpi talven Toh Ristee 1♂ (HKi).

Punakylkirastas *T. iliacus*

Ainakin 17.12. saakka Juu Nunnanlahti 1p, joka lensi heikosti (R.Heiskanen/ilm. HL).

Mustapääkerttu *Sylvia atricapilla*

1.12. Ilo Julunlahti 1♂p (T.Palviainen/ilm. PP).

Hippiäinen *Regulus regulus*

Talven ankaruus koettelee erityisesti selkärangattomia eläimiä pääasiallisena ravintonaan käyttäviä lajeja, kuten hippiäistä ja puukiipijää. Koska kuolevuus riippuu selvästi talven kylmyydestä, näiden kahden lajin vuotuiset kannanmuutoskäyrät muistuttavat

suuresti talven yleislämpötilan kuvaa (kts. Väisänen & Solonen 1997).

Hömötiainen *Parus montanus*

P-K:n talvikanta suhteellisen vakaa, mutta valtakunnallisella tasolla sekä pesimä- että talvikanta on romahtanut noin puoleen viimeisten viiden vuoden aikana (Matero 1996, Väisänen & Solonen 1997).

Lapintiaainen *P. cinctus*

Jälleen Lieksasta lintulatahavis: XII-II Lie Kalina enimmillään 4-5 ruokinalla (E.Turunen/ilm. EL).

Töyhtötiainen *P. cristatus*

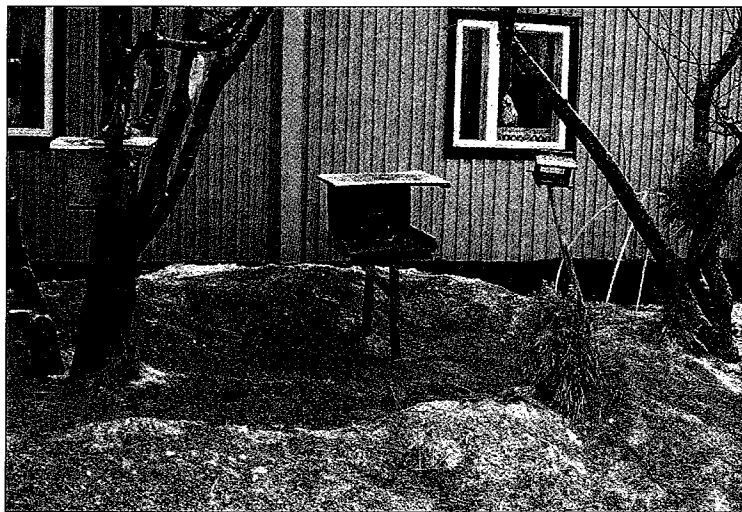
Kuten hömö- ja lapintiaainen, myös töyhtötiainen kuuluu havumetsien taantuneisiin pikkulintuihin. Niiden pitkäaikaistaantumisen tärkein syy on vanhojen metsien hakkuut ja vanhan metsän piirteiden karsiminen Suomen talousmetsistä (kts. Väisänen & Solonen 1997).

Kuusitiainen *P. ater*

Heikon syysvaelluksen jälkeen odotetun niukka talviesiintymisen, vain 8 kuusitiintä ilmoitettiin havaituksi: XII Vär Sääperi 1p ruokinnalla (HKi), 18.-26.12. Joe fiksenvaara 3p, 26.-27.12. Lip Haapovaara 1p (AP ym.), 8.1. Joe Nepenmäki 1p (AP), 23.1. Kon Riihikangas 1p (PM), 20.3. Lie Rauhala 1p (EL).

Sinitiaainen *P. caeruleus*

Hyvän vaellussyksyn päätteeksi viimeiset vaelajat nähtiin muuttolennos-

Kevättalvella hangen alta paljastuu talvisen ruokailun tähteet. © Markku Halonen

sa joulukuun alussa: 7.12. Kit Ätäskö 2 SE (PZ). Mukavimpia parvia: 9.12. Out Sysmäjärvi, Lahdenjokisuu 25p (PZ), sekä Kon Romppala-Riihikangas-Aavaranta alueella läpi talven 45-50 sinitinttiä (PM,J.Auvinen,M.Tanskanen).

Vaikka sinitiaainen oli eteläisemmissä kunnissa varsin runsas, on se pohjoisessa edelleen varsin harvalukuinen. Esimerkiksi Lieksan kaikki ilmoitetut havainnot: 27.2. Rauhala Ä sekä 2.3. Rauhala-Mähkö 3p (EL).

Sinitiaainen on viimeaikoina ollut pesimälinnustomme suurimpia menestyjiä ja sen talvikanta on noin 20-kertaistunut viimeisten 40-vuoden aikana (Väisänen & Solonen 1997). P-K:ssa sinitiaisen talvikannan runsastuminen on ollut epätasaisempaa pitkällä juoksulla, mutta erityisen voimakasta 90-luvun alussa (Matero 1996, Huuskonen & Günther 1996).

Talitiaainen *P. major*

Heikon vaellussyksyn jälkeen myös talvikanta oli niukka. Joe Niinivaaralla JT rengasti ja kontrolloi talven aikana 79 eri yksilöä, mikä oli keskimääräistä vähemmän. Myös EL kommentoi Lie Rauhalan havaintoja niukiksi. HKi:n ruokintapaikalla Vär Patsolassa vieraili lumentuloon (15.12.) asti 20-30 "tallaria", sen jälkeen 10 yksilöä 23.1. asti, jolloin 20 lintua, ja myöhemmin kevättalvella määrä vaihteli 10-20 yksilöön.

Pyrstötiainen *Aegithalos caudatus*

Runsas syysvaellus jatkui joulukuun-

Lintulautojemme ahmatti - närhi. © Markku Halonen

le saakka, mutta ennen vuoden vaihdetta lähes kaikki "pytit" katosivat kuin metsän nieleminä. Kts. syyskausaus. Kaikki havainnot: 2.12. Kon Riihikangas 2 ja Romppala, Koivuniemi 10m (PM,RR), 4.-14.12. Kon Jakokoski 9-10 kiert, 15.12. 7, 18.12. 6 ja 22.12. enää 4 kiert (MP ym.), 7.12. Vär Patsole a16 W (HKi), 9.12. Joe Rantakylä 15 (MHu) ja Out Sysmäjärvi 9 NE (PZ), 14.12. Out Sysmäjärvi 4 kiert ja Lip Viinijärvi ä (PZ,AP,KLi), 22.12. Out Maljasalmi a10p sekä 23.12. a5p (ML), 26.12. Lip Susiahon kaatopaikka ä (AP,A.Vähätalo), 27.12. Lip Viinijärvi 4 kiert (AP,EV,AV), 30.12. Lie keskusta 6 (EL,AH), 6.3. Toh Tohmajärvi, Peijonniemenlahti 2p (TP).

Pähkinänakkeli *Sitta europaea*

Syksyn -96 vaellus olematon, mutta syksyn -95 huippuvaelluksen ja edellisen talven runsauden jälkimainingit näkyivät talvehtijämäärissä edelleen kahdeksan nakkelin muodossa. Kaikki havainnot: 11.12. Juu Polvela 1p (HL), 14.12. Lip Viinijärvi 1p (KLi,PZ,AP), 21.12.-8.3. Joe Nalj akka, Aavaranta 1p ja mitä todennäköisemmin sama lintu alueella kesästä -96 lähtien (PZ ym.), 22.12. Lip Joutenniemi 1p (VJ), läpi talven Kon Romppala, Koivuniemi 2p (PM,E.Romppanen ym.), 28.12. Lie Mähkö ä sekä 29.12.-6.2. Rauhala 1-2p (EL).

Puukiipijä *Certhia familiaris*

Matero (1996) luokitteli puukiipijän P-K:ssa merkittävästi taantuneisiin lajeihin, mutta valtakunnallisella tasolla

puukiipijäkannat, jotka romahtivat jyrkästi 1960-luvun lopun kovina talvina, ovat elpyneet nopeasti 1970-luvun alun ja 1980-1990-lukujen vaihteen leutoina talvina (Väisänen & Solonen 1997).

Isolepinkäinen *L. excubitor*

Seitsemän viivytelijää tai talvehtimistä yrittävää. Kaikki havainnot: XI-7.12. Kit Ätäskö 1p (PZ), 6.12. Nur Höljäkkä 1p (?/ilm. HL), 14.12. Out Alavi 1p (KLi,PZ,AP), 18.12. Joe Ketunpesät 1p (AP) ja Kon Jakokoski 1p (MP), 22.12. Juu Joensuunkylä 1p (JL) sekä 27.12. Joe Kissämäki 1p (AP,EV,AV).

Uusimassa Linnut-lehdessä (6/97) on mielenkiintoinen artikkeli talvehtivien isolepinkäisten käyttäytymisestä (Karlsson 1997).

Kottarainen *Sturnus vulgaris*

Lähes jokavuotinen talvehtija ei petänyt nytkään: 4.12.-10.2. Joe Kontiosuon jäteasema 9-2p (4.1. 8p) (PZ,AP ym.), 5.12. Pol Martonvaara 1 yksilö tullut navettaan syömään (?/ilm. HL).

Kuukkeli *Perisoreus infaustus*

Havainnot kunnittain: Juu (7), Kon (3), Lie (3), Lip (8), Out (3) (HL,AP,VJ,PM, HH,EL,HKi).

Uusista ja vähemmän tunnetuista paikoista kannattaa mainita 13.3. Out Sorsasalo 3p (HH ym.) sekä Toh Kattilakoski 4 pihapiirissä läpi talven (P.Makkonen/ilm. HKi).

Suomen kuukkeli-asutus on tunnetusti taantunut vanhojen kuusimetsien vähetessä viime vuosikymmeninä.

Talvilintuaineistot ovat pienet, mutta niistäkin näkyy kuukkelin alamäki (Väisänen & Solonen 1997).

Närhi *Garrulus glandarius*

Närhi on satunnaisten syysyisten vaellusten vuoksi ongelmallinen tulkittava, sillä vaellukset voivat johtaa huomattaviin kannan runsauden muutoksiin. Viisivuotisjaksojen vertailu ei paljasta erityisiä suuntauksia talvikannan runsaudessa (Väisänen & Solonen 1997).

Pähkinähakki

Nucifraga caryocatactes

Syksyllä -96 edellisen suurvaelluksen (-95) peräältä ja tänne jääneet hakki-jämät painattelivat takaisin itään, joten talveksi jäi enää muutamia hakkeja. Kaikki havainnot: 26.11. Lie keskusta 1p (L.Kärkkäinen/ilm. EL), 9.12. Joe Teppola 1 (TN), 18.-27.12. Joe Iiksenvaara 2p ruokinnalla (AP ym.), 18.-28.12. Vär Niiralan asema enimmillään 2p (HKi,V.Honkanen).

Harakka *Pica pica*

21.2. Joe Utrassa nähtiin mukava a75 harakan yöpymisparvi (KLi) ja 9.3. Vär Niiralassa a44 harakan parvi (HKi).

Harakka on runsastunut talvilaskennoissa sekä P-K:ssa, että valtakunnallisella tasolla. Pääosa kannan kasvusta tapahtui 1970-luvulla ja 1980-luvun alkuvuosina (Matero 1996, Väisänen & Solonen 1997).

Naakka *Corvus monedula*

Joensuusta laskettiin talvikaudella enimmillään 30.1. Kontiosuon jäteasemalta 60p (PZ), sekä kevämmällä 24.3. Rantakylästä a130p (KLi), jolloin ilmeisesti mukana jo kevätmuutolta tulleita. Lieksan ainoa 1.3. keskustassa 1p (EL).

Varis *C. corone*

Joensuun suurin summa laskettiin 15.2. Rantakylässä, kun 980 variksen parvi paineli yöpymään (KLi), Lie Rauhalan talvikanta 70 yksilöä (EL). Suurempien asutuskeskusten ulkopuoliset havainnot hyvin vähissä.

Materon (1996) mukaan maakuntamme talvinen variskanta on vakaa, mutta valtakunnallinen, Etelä-Suomeen painottuva, aineisto osoittaa pesimä- ja talvikannan pudonneen noin puoleen viimeisten kymmenen vuoden aikana (Väisänen & Solonen

1997). Samalla, kun maaseutuvarikset ovat vähentyneet, ovat puolikesyt kaupunkivarikset yleistyneet, mutta nämä muodostavat vain pienen osan variskannasta (Väisänen & Solonen 1997).

Korppi *C. corax*

1.-11.1. Kon Jakokoski enimmillään 80 kiert (MP), 8.3. Joe Kontiosuon jäteasema 25p (HM), 14.3. Kon Romppala, Koivuniemi 23p verkkoavannolla (PM ym.), ilmeisen vähälukuinen Lieksassa, sillä helmi-maaliskuussa havaintoja vain 5 yksilöstä (EL).

Varpunen *Passer domesticus*

Esimerkiksi Värtsilässä varpunen on jo huomattavasti pikkuvarpusta vähälukuisempi (kts. pikkuvarpunen).

Valtakunnallisissa talvilaskennoissa varpuskanta on vähentynyt 1970-luvun huippulukemista 56% 23 vuodessa ja pesimälinnuston vuotisseurannoissa varpusmäärän on havaittu puoliintuneen viimeisen noin kymmenen vuoden aikana (Väisänen & Solonen 1997). Varpusen

taantumisen on näkynyt viime vuosina myös P-K:n suhteellisen vakaassa kannassa (Matero 1996). Varpusen väheneminen on havaittu monissa muissakin Euroopan maissa. Lajin toimeentuloa on niukentanut erityisesti maatalouden kehitys, johon meillä on liittynyt lajin suosimien karjatilojen väheneminen (kts. Väisänen & Solonen 1997).

Pikkuvarpunen *P. montanus*

HKi:n talvilintulaskentareitillä Vär Sääperi-Uusikylä oli 129-146-113 (syys-talvi-uusintalaskenta) pikkuvarpusta, mutta ainoastaan 0-6-3 varpusta! Havainnot päälevinneisyysalueen (kaakkoiset ja eteläiset kunnat sekä Joensuu) ulkopuolelta: 23.12. Out keskusta, Outolammenkatu 1p ja Kiisukatu 1p (ML).

Lisäksi JT mainitsee rengastaneensa Joe Niinivaaralla 7 pikkuvarpusta, mikä vastaa viime vuosien normaalia määrää.

Pikkuvarpusen talvikannan kasvuun on vaikuttanut lajin voimakas viimeaikainen levittäytyminen Etelä-

ja Pohjois-Karjalasta ja nähtävästi myös Ahvenanmaalta käsin uusille pesimäalueille (Väisänen & Solonen 1997). Talvilintuaineiston perusteella lajin runsastuminen on ollut Suomessa lähes sinitiaisen luokkaa P-K:ssa 1980-luvun alussa tapahtuneesta väliaikaisesta taantumuksesta huolimatta (Matero 1996, Huuskonen & Günther 1996, Väisänen & Solonen 1997).

Peippo *Fringilla coelebs*

Talvehtijamäärä (20 yks.) kohtalaisen runsas. Kaikki havainnot: 2.12. Kon Romppala, Koivuniemi 1p (PM), XII-I Out keskusta, Outolammenkatu enimmillään 5p ruokinnalla (KLv) ja Kiisukatu enimmillään 3♂ ruokinnalla (H.Leivo,ML), 15.12. Kon kirkonkylä 1♂ ruokinnalla (HH), 18.-27.12. Joe Iiksenvaara 1p ruokinnalla (AP), 21.12.-22.3. Joe Nolja, Aavaranta 1♂1♀ ja 3.1. alkaen 2♂1♀ (PZ), 22.12. Eno Kaltimo 1p (AP,VJ), XII-1.1. Vär Patsola 1♂ ruokinnalla sekä Sääperi, keskusta 1♂ läpi talven (Hki), Toh Onkamo 3 läpi talven (T.Lihavainen/ilm. Hki).

Keltasirkut kauralyhteen kimpussa. © Markku Halonen

Järripeippo *F. montifringilla*

Talvehtivia järrejä havaittiin mukavat 8 yksilöä. Kaikki havainnot: 4.12. Rää Nieminen 1p ruokinnalla (JVe), 20.-29.12. Kon Riihikangas 1♂p (PM ym.), XII-I Out keskusta, Outolammenkatu 3p ruokinnalla (KLv), XII-III Juu Salonkylä, Nunnavaara 1p (Puuronen/ilm. HL). Lisäksi kaksi keväistä havaintoa ilmeisistä talvehtijoista: 8.-16.3. Kon Särkivaara, Koivula 1♂p ruokinnalla (PZ,T.Zetterberg) ja 7.4. Lie Pankajärvi, Löppö 1p (T.Loppi/ilm. EL).

Viherpeippo *Carduelis chloris*

Kevätmuutolta: 8.3. Vär Patsola a22 N (Hki).

Viherpeipon ja sinitiaisen talvikannat ovat kasvaneet jyrkästi koko talvilintulaskentojen historian ajan. Viherpeipon runsastuminen on ollut sinitiaistakin hurjempaa, sillä kirjattu viherpeippomäärä on noin 30-kertais- tunut 40 vuodessa (Väisänen & Solonen 1997). P-K:n vakituiseen talvilinnustoon osittaismuuttajana tunnettu viherpeippo on ilmestynyt laskentojen perusteella oikeastaan vasta 1980-luvun alussa. Tämän jälkeen runsastuminen on ollutkin valtakunnallista tasoa (Matero 1996, Huuskonen & Günther 1996).

Tikli *C. carduelis*

Kaikki havainnot: 1.1. Joe Repokallio 2p (KLe) sekä 5.1. Joe Linnunlahti 6p (J.Loikkanen).

Vihervarpunen *C. spinus*

Kaksi havaintoa: 11.12. Joe Linnunlahti 2p (KLi) ja Kon Riihikangas 1 (PM, RR).

Urpiainen *C. flammea*

"Urpojen" normaali syysvaellus jatkui heikkona joulukuun alkuun asti ja talveksi jäi vähäisiä määriä. Suurimmat parvet: 6.12. Kit Ätäskö 100p (Hko, EV), 1.1. Joe Niinivaara, Tiaisenkatu 40p ruokinnalla (Hko), 1.12. -15.1. Kon Riihikangas 10-15p ja 15.1.-15.3. Kon Romppala 30-50p (PM), 5.2. Lie Märjälähti 25 (EL), 19.2. Kon Jakokoski 70p (MP), 24.2. Joe Niinivaara, Ensonkatu 20p ruokinnalla (JT).

Havainnot kunnittain: Joe (70), Kit (100), Kon (160), Lie (25), Lip (11), Out (20), Rää (12), Vär (20).

Kuukausittain XII (170), I (125), II (190).

Tundraurpiainen *C. hornemanni*

Urpiaisten messistä tavoitettiin muikiinnenevät 26 tundraurpiaista. Kaikki havainnot: 6.12. Kit Ätäskö 10p urpiaisparvessa (Hko, EV), 14.-27.12. Out Jyrinmäen kaatopaikka 2-3p (KLi, AP, PZ, ML), 21.12. Kon Särkivaara, Koivula 1p ruokinnalla (PZ, T.Zetterberg), 23.-27.12. Out keskusta, Outolammenkatu 3-2p ruokinnalla sekä 25.12. Kiisukatu 2p ruokinnalla (ML), 26.12. Kon Jakokoski 1p (MP, HPI), 26.-27.12. Lip Susiahon kaatopaikka 1p yhden urpiaisen kera (AP, EV, AV, A.Vähätalo), 16.1. Kon Haastanaho 4p urpiaisparvessa (PM), 25.1. Joe Nolja, Aavaranta 1p hetken ruokinnalla (PZ).

Taviokuurna *Pinicola enucleator*

Kaikki havainnot: Joulukuun alkuun asti Kit Piimäjärvi 1p (K.Rinne/ilm. Hki), 3.12. Kon kirkonkylä ä (MP), 27.12. Joe Niinivaara 2p (VJ), sekä kevätmuutolta 18.3. Kon Riihikangas 4 NW (PM, RR).

Punatulkku *Pyrrhula pyrrhula*

Viimeisiä vaeltajia: kts. syyskatsaus sekä 21.12. Joe Höytiäisen kanava 3 W (PZ). Suurimmat parvet: 21.12. Kon Särkivaara, Koivula 25p ruokinnalla (PZ, T.Zetterberg). Juuassa HL:n mukaan erittäin vähälukuinen ja useimilla ruokintapaikoilla ei tulkkuja ollut ensinkään, Lieksassa tammi-maaliskuussa EL:n mukaan erittäin niukasti, Joe Niinivaaralla JT:n talvisaalis rengastukset ja kontrollit mukaan lukien oli vain 7 lintua.

Nokkavarpunen

Coccothraustes coccothraustes

Heikko syysesiintyminen, mutta kuten edellisenäkin vuonna (Parviainen 1997) runsastui alkutalvella Värtsilän ja Tohmajärven alueella. Nyt havainnot tosin selvästi edellisvuotta vähemmän. Kaikki havainnot noin 25 yksilöstä (osa keväisiä lintulautahaviksia): 28.12. Vär Sääperi, keskusta 1p sekä 1.1.-22.4. Vär Patsola-Savikko harvakseltaan 1-2p (29.3. 2p) ruokinnalla (Hki), XI Toh Ristee enimmillään 12p ruokinnalla sekä I-II 6p (T.Mikkonen/ilm. Hki), 10.1. Toh Kemie, Lähderinteentie 4p sekä 14.2. ja 16.4. 2p (E.Siponen/ilm. Hki) ja 8.3. Toh Uusi-Värtsilä 6p (T.Hyttinen/ilm. Hki).

Pikkukäpylintu *L. curvirostra*

Edellisenä kesänä (-96) runsaina esiintyneet pikku- ja kirjosiipikäpylintu hävisivät kesän ja alkusyksyn aikana niin totaalisesti, että pikkuisesta tehtiin kevättalvella vain kaksi havaintoa ja kirjosiipeä ei nähty ensinkään. Kaikki kaksi havaintoa: 28.2. Vär Savikko ä p (Hki) sekä 7.3. Kon Lehmo 1m (MP).

Pikku-/isokäpylintu

L. curvirostra/pytyopsittacus

Kaikki havainnot: 9.2. Joe Nolja, m (PZ), 5.3. Kon Jakokoski 1 N ja 6.3. 1 NE (MP).

Keltasirkku *Emberiza citrinella*

Pari suurempaa parvihavista: 30.11. Vär Savikko 100p sekä 19.1. Patsola 100p ruokinnalla (Hki).

Pulmunen *Plectrophenax nivalis*

Mukava havainto tästä satunnaisesta talvivieraasta: 4.1. Lie Lamminkylä 1 (M.Tano/ilm. EL).

Kirjallisuus

Helle, P., Lindén, H. & Wikman, M. 1997: Riistakolmiolaskennat 1988-1996. - Linnut-vuosikirja 1996: 54-57.

Huuskonen, H. & Günther, O. 1996: Talvilinnut 1995/96 Pohjois-Karjalassa. - Siipirikko 23(4): 9-14.

Karlsson, S. 1997: Lounais-Suomen talvehtivat isolepinkäiset I - Havaintoja käyttäytymisestä. - Linnut 32(6): 4-10.

Matero, J. 1996: Talvilintulaskentaja talvesta 1956/57 alkaen Pohjois-Karjalassa. - Pohjois-Karjalan linnut. PKLTY r.y:n 25-vuotisjuhla-julkaisu. Siipirikko 23(2): 83-95.

Parviainen, A. 1997: Ennätyksellinen nokkavarpusten esiintyminen Pohjois-Karjalassa talvella ja keväällä 1995/96. - Siipirikko 24(1): 16-17.

Väisänen, R.A. & Solonen, T. 1997: Suomen talvilinnuston 40-vuotismuutokset. - Linnut-vuosikirja 1996: 70-97.

Viimeaikaisia havaintoja

Harvinaisuuskomiteat eivät ole näitä havaintoja tarkastaneet, joten tähän katsaukseen ei tule viitata.

Joulukuu 1997

Joensuusta 26.11. löytnyt **pikku-uiku** häipyi harmittavasti marraskuun viimeisenä päivänä. Kaksi yksittäistä **merimetsoa** havaittiin vielä marraskuun lopussa, sekä yksi joulukuun alussa (3.12.) Enon Luhtapohjassa. Merimetsoja oli yllättävän runsaasti liikkeellä vielä myöhemminkin joulukuussa: 19.12. Joensuun keskustaan Pielisjokeen ilmestyi peräti viisi tummanpuhuvaa lintua, joista yksi kuoli

myöhemmin, sekä 20.12. Enon Uimaharjussa jäällä viivähti kolme merimetsoa. Enossa Pielisjoen sulassa havaitti 27.12. voittoisa lintukisaporukka (PM,PP,KR) kaksi **laulujoutsenta**. Kisa voitettiin 37:n lajin saldolla, kun kaikkien viiden porukan yhteenlaskettu lajimäärä oli 46 lajia. **Allihaahkojen** muutosta päästiin osalliseksi kolmen linnun verran: 30.11. oli nuori koiras Joensuun keskustassa ja naaraspukuinen lintu Kontiolahden Mönnessä, sekä 25.12. koiras Liperin

Viinijärvellä. Joulukuun portteja kolkutteli 23.-30.11. Enon Uimaharjussa tehdasaltaan rannalla piiperrellyt enätysmyöhäinen **niittykirvinen**. Joulun aikoihin ilmaantui Värtsilään jäljen "vanhasta muistista" joukoittain **nokkavarpusia**: parhaimmillaan Jänisjoen varressa on pyörinyt ainakin 25 nokkista. Värtsilän ulkopuolella maakunnassa on nähty lähinnä vain yksittäisiä "nokkanissejä".

HKo

Yhdistystiedote

KOKOUKSET

PKLTY:n kevätkokoukset 1998 pidetään Joensuun yliopiston biologian laitoksella helmi-, maaliskuu- ja huhtikuun viimeisenä keskiviikkona klo 18.00.

Kokouspäivät siis 25.2., 25.3. (vuosikokous, kokouksen jälkeen pöllöretki sään salliessa) ja 29.4.

JÄSENMAKSUT VUODELLE 1998

Jäsenmaksut ovat samat kuin viime vuonna eli varsinainen jäsen 85 mk, opiskelijajäsen 75 mk ja perhejäsen 20 mk. Maksun voi suorittaa yhdistyksen tilille seuraavan mallin mukaisesti:

saajan pankkiyhteys	MERITA 104030-308134	PANKKISIIRTO	
saaja	Pohjois-Karjalan lintutieteellinen yhdistys r.y.	Jäsenmaksu 1998 varsinainen jäsen 85 mk opiskelijajäsen 75 mk perhejäsen 20 mk	
Maksajan nimi ja osoite		HUOM! Muista laittaa viestiin seuraavat tiedot. Jäsenen nimi: Osoite:	
Allekirjoitus			
Tilityt n:o		Eräpäivä	mk XX,00

KORJAUS SR 3/97

Korjaus edelliseen numeroon SR 3/97: Markku Halosen Egypti-jutussa s.23 oleva kiiltomedestäjä *Anthreptes platurus* tulisi olla tietenkin niilinkiiltomedestäjä *A. metallicus*.